

Univerzitet u Beogradu - Arhitektonski fakultet

Marija Maruna

TEORIJA PLANIRANJA

Prilog kritičkom mišljenju u arhitekturi

Beograd, 2019

IMPRESUM

Autor:
dr Marija Maruna

Naslov knjige:
Teorija planiranja. Prilog kritičkom mišljenju u arhitekturi

Izdavač:
Univerzitet u Beogradu – Arhitektonski fakultet

Za izdavača:
Prof. dr Vladan Đokić, dekan

Recenzenti:
Prof. dr Nada Lazarević Bajec
Prof. dr Vladan Đokić
Prof. dr Dejan Filipović

Lektura: Olgica Rajić
Dizajn: Milica Milojević

Tiraž: 100

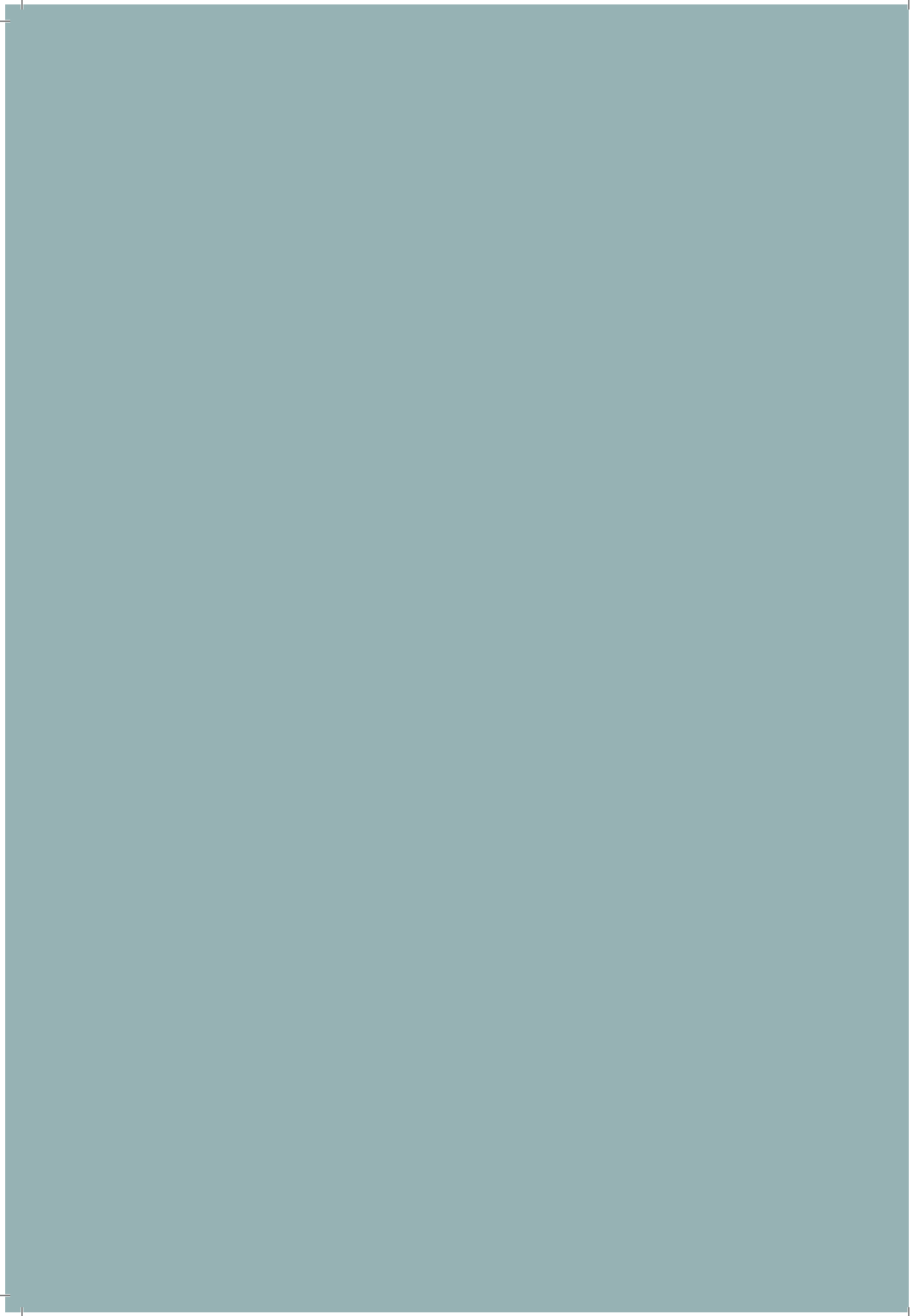
Štampa: Donat Graf

Mesto i godina izdanja: Beograd, 2019

ISBN 978-86-7924-218-1

TEORIJA PLANIRANJA

Prilog kritičkom mišljenju u arhitekturi

IZJAVE ZAHVALNOSTI

Ovaj udžbenik je sazrevao dugo, paralelno sa mojim akademskim, nastavničkim i profesionalnim razvojem. Na tom putu značajnu ulogu imali su mnogi.

Najveći uticaj je svakako izvršila prof. dr Nada Lazarević Bajec, moj mentor na magistarskom radu i doktorskoj disertaciji, sa kojom sam direktno sarađivala u nastavi i istraživanjima, više od petnaest godina. Prvi susret sa oblašću Teorija planiranja desio se tokom mojih osnovnih studija na istoimenom predmetu kojim je rukovodila upravo profesorka Lazarević Bajec. Čvrsto verujem da je dugogodišnja intenzivna saradnja sa njom u značajnoj meri uticala i na moja profesionalna uverenja.

Sav taj put, pedagoškog i profesionalnog sazrevanja zajedno sa mnom prešao je i moj suprug, Vladimir Maruna, kojem se ovom prilikom posebno zahvaljujem – na strpljenju i podršci.

Veliku zahvalnost za finalni rezultat udžbenika dugujem svojoj kolegini i dugogodišnjoj prijateljici, dr Milici Milojević. Njeno nastavničko iskustvo, profesionalna znanja i veštine grafičkog dizajna značajno su uticali na unapređenje sadržaja, čitljivost i razumljivost prikaza rukopisa. Svojim dragocenim savetima u ključnim momentima ona je doprinela da udžbenik dobije novi kvalitet.

Takođe se zahvaljujem dr Ani Perić sa kojom sam kroz zajednička istraživanja testirala određene metodološke pristupe primenjene u ovom udžbeniku, kao i asistentkinji Jeleni (Radosavljević) Basta sa kojom sam proveravala sadržaj udžbenika prezentujući njegove početne ideje široj naučnoj zajednici.

Na kraju se zahvaljujem na saradnji u realizaciji kreiranog kurikulumu i pedagoškog pristupa studentima čiji su radovi korišćeni u ovom udžbeniku: Mini Vučković, Boženi Stojić, Aleksandri Milovanović, Đorđu Lukiću, Tamari Radić, Nataši Petrović, Marini Pešić, Nataši Radić, Aleksandri Petković, Milici Jovanović, Ani Miletić, Tamari Ilić, Tamari Bošković, Katarini Stojković, Bojani Krstić i Marini Višić.

sadržaj

	IZVOD IZ RECENZIJA	
	dr. Nada Lazarević Bajec	8
	dr. Vladan Đokić	11
	dr. Dejan Filipović	13
1	UVOD	
	Kako čitati udžbenik?	25
2	PEDAGOŠKI PRISTUP	
	Širi kontekst pedagoškog pristupa	29
	Ciljevi pedagoškog pristupa	33
	Ishodi učenja	36
	Metode učenja	39
	Okruženje za učenje	43

3 NASTAVNE JEDINICE

Struktura nastave 47

Istraživačka celina 1
UPOZNAVANJE SA SLUČAJEM 51-63
Mediji i etika
Osnove istraživačkog rada
Primenjene tehnike komunikacije

Istraživačka celina 2
RAZUMEVANJE DRUŠTVENO
-POLITIČKOG KONTEKSTA 65-77
Post-socijalistički kontekst urbanog razvoja Srbije
Savremeni koncepti upravljanja urbanim razvojem
Urbanističko planiranje i upravljanje urbanim razvojem
Urbani razvoj i strateško odlučivanje

Istraživačka celina 3
PREPOZNAVANJE UČESNIKA
U URBANOM RAZVOJU 79-97
Društveni akteri u procesu proizvodnje prostora
Javni interes
Odnos centralnog i lokalnog nivoa u upravljanju urbanim razvojem
Pozicija planerske struke u tokovima odlučivanja o prostornom razvoju

Istraživačka celina 4
UVID U RAZVOJNE POLITIKE 99-109
Politike urbanog razvoja
Legislativni okvir urbanog razvoja
Institucije urbanog razvoja
Planski okvir urbanog razvoja

Istraživačka celina 5
IZGRADNJA SOPSTVENE
PROFESIONALNE POZICIJE 111-124
Kritičko-refleksivni praktičar

4 OTVORENA PITANJA 127

LITERATURA 131

IZVOD IZ RECENZIJE

Prof. dr Nada Lazarević Bajec

Udžbenik *Teorija planiranja* dr Marije Marune predstavlja pionirski poduhvat usmeren na sistematično građenje sazajnog okvira neophodnog za razumevanje izuzetno kompleksne materije analize uloge prostornog planiranja u procesu proizvodnje prostora. Struktura udžbenika, način izlaganja, povezivanje sa praksom planiranja, komunikacija sa autoritetima u ovoj oblasti postepeno uvodi studente u predmet Teorija planiranja u okviru studijskih programa: Master akademske studije Integralni urbanizam, Master akademske studije Arhitektura, Integrisane akademske studije Arhitektura. Podjednaka pažnja posvećena je kako osnovama ove obimne materije, razjašnjavanju koncepata, termina, fenomena, tako i uvođenju u posebne, složene, dobro izabrane probleme. Materija je prezentovana dosledno, na visokom nivou, ali u isto vreme pristupačno, otvarajući prostor studentima da je interpretiraju na svoj način, dopunjuju i nadograđuju.

Postoje brojni udžbenici u oblasti teorije planiranja vezani za stabilne razvijene društveno-ekonomske sisteme sa funkcionalnim institucijama i preciznim instrumentima usmeravanja razvoja. Oni su navedeni u tekstu i u spisku korišćenih izvora. Problem je međutim u tome što se oni ne mogu direktno upotrebiti u mladim demokratijama, sa nedovršenim sistemima, bez adekvatnih institucija i sa anahronim instrumentima vezanim za prethodni društveni sistem. Zato je pisanje udžbenika iz oblasti teorije planiranja u današnjem vremenu u Srbiji vrlo veliki izazov. Sa jedne strane neophodno je definisati poziciju prostornog planiranja u savremenim tokovima razvoja, kako u Evropi tako i globalno. Sa druge, u isto vreme brojna prilagođavanja, preskakanja, improvizacije koje izmiču svakoj teoriji nužna su da bi se omogućila veza sa aktuelnim sistemom planiranja i građenja u Srbiji. Prikaz istorije razvoja nastave u ovoj oblasti od 1987. godine, kada je predmet uveden, priložen u udžbeniku to u izvesnoj meri ilustruje. Predmet

Teorija planiranja na Arhitektonskom fakultetu u Beogradu, zamišljen na početku kao upoznavanje studenata sa jedinstvenom teorijom uspostavljenom na primeru razvijenih zapadnih društava, pre svega Velike Britanije, SAD i Holandije, pokazao se previše udaljen od društvenog konteksta i prakse planiranja u Srbiji na kraju 20.veka. Godine tranzicije u Srbiji su pokazale da je inercija prethodnog sistema veoma snažna, iskustva razvijenih sistema se nisu mogla jednostavno prenositi, te je potrebno razvijati sopstvenu teoriju i biti vrlo kreativan u objašnjavanju oblika novog sistema u nastajanju. Tokom godina prof. Marija Maruna, je proveravala i unapređivala nastavu na predmetu Teorija planiranja, posebno tokom jesenjih semestara školske 2015/16, 2016/17, 2017/18. i 2018/19. godine na Master sudijama i prezentovala dragocene rezultate u udžbeniku koji je sada pred nama.

Udžbenik je koncipiran tako da direktno prati proces rada tokom semestra, odnosno podržava postepenu izgradnju korpusa znanja. Edukativni model se sastoji se iz dve glavne celine: a) Prikaza pedagoškog pristupa i b) Prikaza nastavnih jedinica. Za studente će svakako biti dragocen jasno predstavljen i detaljno obrazložen pedagoški model koji je zasnovan na:

- Povezivanju sa konkretnom praksom – rad na izabranim slučajevima, prostornim planovima i intervencijama kao proizvodima delovanja različitih aktera u prostoru Beograda,
- Razvijanju kritičkog mišljenja i preispitivanja kako proizvoda planiranja/investiranja/građenja tako i samog procesa i učesnika u njemu, i
- Interaktivnom pristupu – uključivanju studenata u angažovano praćenje, modifikovanje kako predmeta, tako i procesa rada. Otvoreni pristup materiji omogućava komunikaciju svih učesnika u nastavnom procesu, razmenu informacija, uvida i perspektiva, aktiviranje studenata u celokupnom projektu savladavanja nove materije.

Ovakav pristup iznošenju teorijske materije nije uobičajen, retko se sreće i predstavlja poseban doprinos autora razvoju edukativnog modela u oblasti teorije planiranja.

Kao poseban kvalitet udžbenika treba istaći preglednost i izuzetnu jasnoću u koncipiranju strukture izlaganja. Polazi se od predstavljanja Konteksta, društveno/ekonomske/institucionalne situacije u kojoj se prostorno planiranje u Srbiji odvija. Na to se nadovezuju Savremeni koncepti upravljanja urbanim razvojem,

Urbanističko planiranje i upravljanje urbanim razvojem, Prepoznavanje učesnika u urbanom razvoju, Preispitivanje uloge teorije planiranja u odnosu na stalno promenljivu praksu, Pozicija planerske struke u tokovima odlučivanja o prostornom razvoju, Upoznavanje sa politikama urbanog razvoja, legislativnim i planskim okvirom, institucijama, i posebno značajan deo koji objašnjava kako u tom složenom kontekstu izgraditi sopstvenu profesionalnu poziciju.

Mada je struktura udžbenika vrlo složena, ona je uprkos tome vrlo pregledna. Pojedine methodske jedinice su dosledno prezentovane prema obrascu – Instrukcije za rad – Tema nastavne jedinice – Predmet rada – Nastavne aktivnosti – Produkti studentskog rada – Ishodi učenja. Pažljivo izabran predlog literature dat je za svaku methodsku jedinicu posebno. Ova jedinstvena shema jasno vodi studente u najsluženije analize i omogućava im razumevanje materije i stvaranje čvrstog obrasca koji usmerava učenje i omogućava laku sistematizaciju znanja.

Vrlo detaljne, pažljivo formulisane instrukcije za rad na početku svake nastavne jedinice (priprema za čas, rad na času, rad kod kuće) predstavljaju kod nas novinu i rezultat su dugogodišnjeg iskustva u radu sa studentima i pronalaženja najboljeg načina da im se olakša ulazak u složenu teorijsku materiju. Takođe, neobično je korisno upoznavanje studenata sa metodama učenja koje vode očekivanim proizvodima studentskog rada i ishodima učenja. Posmatrajući organizaciju udžbenika u celini, ne možemo se oteti utisku da je učinjen značajan napor da se u svedenom obliku i ograničenom obimu prikaže i objasni kako sama oblast tako i metod proučavanja i omogućiti maksimalni edukativni efekat.

IZVOD IZ RECENZIJE

Prof. dr Vladan Đokić

Kroz izazovne i raznovrsne studijske programe, nastavnici su u stalnom procesu istraživanja i spoznaje interdisciplinarnog okruženja i formulisanja edukativnih načina i metoda. Tako je i knjiga pred nama osvrt na jedan obuhvat posvećen užoj naučnoj oblasti Planiranja i razvoj prikazanog kroz svojstveni (i pedagoški) pristup autorke.

Posmatranje planiranja kao instrumenta upravljanja prostornim razvojem predstavlja polaznu osnovu kurikuluma predmeta Teorija planiranja, koji je autorka razvijala. Ovakvo postavljeno usmerenje fokusira se na „prostorne realizacije kao ishode planerske delatnosti“ i zahteva opširnije znanje angažovano integralno u ovoj oblasti. Odnosno, „u formiranoj strukturi studijskog programa predmet Teorija planiranja ima zadatak da pruži teorijska znanja iz uže naučne oblasti, uspostavi njihovu vezu sa praksom i razvije razumevanje o ulozi planiranja u razvoju grada.“

Prema rečima autorke, bez namere da pruži uvid u sve relevantne teme iz date oblasti, težište knjige je na prikazu osnova i približavanju vrlo složene materije studentima kao i na posmatranju teorije planiranja kao delatnosti kritičkog razmatranja koje uključuje i istorijska razmatranja i specifične probleme planske prakse. Iz ovako postavljenog cilja proizlazi specifičan pedagoški pristup uspostavljen na „usmerenosti ka razvoju kritičkog mišljenja kao ključnoj profesionalnoj kompetenciji i interaktivnoj nastavi kao dominantnom pristupu učenju“, a koji se razvijao i oblikovao na poligonu slučajeva aktuelne izgradnje u Beogradu.

Izgleda kao da je na sličan način nastala i ova knjiga. Nakon formalnog uvoda, sledi poglavlje Pedagoški pristup, koje izlaže utemeljenja primenjenog pristupa i započinje komunikaciju u okviru

date naučne oblasti – kroz upoznavanje koncepta nastave i svrhu primenjenog načina rada na predmetu, ukazujući na značaj teorije planiranja kao oblasti i njenu važnost za unapređenje arhitektonske i planske prakse. Zatim sledi deo koji je posvećen detaljnom prikazu nastavnih jedinica i postignutim rezultatima, koji zapravo trasira sam proces učenja. Ovo poglavlje završava se sekcijom Otvoreni pitanja, te i samim naslovom poziva na interakciju u daljem promišljanju arhitektonske i planerske prakse u Srbiji. Na ovaj način, sadržaj knjige prevazišao je okvir samog predmeta i/ili uže naučne oblasti, te doprinosi razvoju i nadogradnji pedagoških procesa u širem kontekstu.

Pažljiv pedagoški pristup, koji je izložen u ovoj knjizi, nadišao je tradicionalnu akademsku postavku učenja teorije uspostavljanjem interaktivnog procesa, tako da „namera predmeta nije da nauči studente detaljima mnogobrojnih teorijskih pravaca, već da uspostavi vezu sa praksom planiranja i izgradi njihove kompetencije kao budućih kritičko-refleksivnih planera, odnosno eksperata u procesu proizvodnje prostora.“

Stoga, ako, shodno rečima autorke, „planerska delatnost ima za cilj pozitivnu promenu u prostoru“, onda se ovom knjigom ostvaruje pozitivna promena u načinu učenja oblasti Arhitektura i urbanizam.

IZVOD IZ RECENZIJE

Prof. dr Dejan Filipović

Udžbenik pod naslovom *Teorija planiranja: prilog kritičkom mišljenju u arhitekturi*, autora dr Marije Marune, namenjen je predmetu *Teorija planiranja* koji je pozicioniran u trećem semestru Master akademskih studija na studijskim programima *Master akademske studije Integralni urbanizam*, *Master akademske studije Arhitektura* i *Integrirane akademske studije Arhitektura*.

U uvodnom delu udžbenika, nakon upoznavanja sa pozicijom predmeta u okviru studijskih programa, autorka najpre prikazuje genezu predmeta na Arhitektonskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, detaljno navodeći njegove utemeljivače i učesnike, strukturu i sadržaj kurikuluma, kao i kretanje materije tokom akreditacionih ciklusa različitih studijskih programa na fakultetu. Zatim se objašnjava pozicija predmeta u okviru studijskih programa važećeg akreditacionog ciklusa i njegova relacija sa drugim predmetima. Posebno se objašnjavaju svrha predmeta i očekivani ishodi. Pored toga, autorka udžbenika daje poseban osvrt na važnost pedagoških kompetencija nastavnika i sopstveno iskustvo u tom domenu. Kao posebna celina u okviru uvoda je izdvojena tema načina čitanja udžbenika, u kojoj se objašnjavaju razlozi za koncipiranje specifične strukture udžbenika i naglašava važnost povezivanja pedagoškog modela sa željenim ishodima učenja.

U delu udžbenika pod naslovom *Pedagoški pristup*, autorka detaljno prikazuje i obrazlaže primenjeni nastavni pristup predmetu. U okviru poglavlja *Širi kontekst pedagoškog pristupa*, daje se pregled savremenih koncepata i pristupa visokom obrazovanju, njihova relacija sa društveno-ekonomskim kontekstom Srbije i temama od značaja za obrazovanje stručnjaka u domenu prostornog razvoja. U odnosu na navedeno, posebno se razmatra pitanje važnosti znanja iz oblasti teorije planiranja i načina na koje se ova oblast može savladati. U okviru poglavlja *Ciljevi pedagoškog pristupa*, razmatra se pitanje svrhe predmeta u kontekstu kom-

petencija budućih profesionalaca. Posebno se obrazlaže važnost kompetencije kritičkog promišljanja, kao jedne od najznačajnijih, kako u domenu savremenih zahteva za obrazovanjem, tako i u domenu zahteva profesije u Srbiji. Poglavlje pod naslovom *Ishodi učenja* usmereno je ka objašnjenju specifičnosti pedagoškog pristupa sa aspekta načina usvajanja znanja na predmetu u odnosu na kognitivni, psihomotorni i afektivni domen. Detaljno se prikazuju očekivani ishodi učenja na predmetu prema Blumovoj taksonomiji. Poglavlje pod nazivom *Metode učenja* posvećeno je prikazu povezanosti principa učenja sa željenim ishodima, i u odnosu na to oblicima nastave koji omogućavaju njihovo postizanje. Naglašava se značaj interaktivne nastave kao savremenog pristupa učenja koji odgovara željenim ishodima učenja i očekivanim kompetencijama. Posebno se prikazuje veza između principa učenja, opštih karakteristika interaktivne nastave i metoda učenja prilagođenih potrebama realizacije predmeta. U okviru poglavlja *Okruženje za učenje*, prikazuju se pristupi nastavnom procesu i specifikuje platforma za rad na času. Naglašava se važnost ambijenta za učenje i ujedno praktikovanje veština od značaja za buduću profesionalni rad.

U delu udžbenika pod naslovom *Nastavne jedinice*, daje se detaljni prikaz nastave prema prethodno opisanom pedagoškom pristupu. U prvom poglavlju pod naslovom *Struktura nastave*, objašnjavaju se pojedinačne komponente nastavnih jedinica, prilagođene koracima istraživačkog procesa koji predstavlja osnovu nastave na predmetu. Pored toga, objašnjavaju se kriterijumi za izbor istraživačkih tema, kao i modeli rada u okviru nastavnih jedinica. Narednih pet poglavlja predstavljaju detaljne instrukcije za rad na predmetu. Svih pet poglavlja prati identična struktura: Instrukcije za rad, Tema nastavne jedinice, Predmet rada, Nastavne aktivnosti, Produkti studentskog rada, Ishodi učenja i Za čitanje. U poglavlju pod nazivom *Upoznavanje sa slučajem* daju se instrukcije za prikupljanje i analizu informacija. Poglavlje pod nazivom *Razumevanje društveno-ekonomskog i političkog konteksta* upućuje studente u tehnike identifikacije i analize šireg društvenog konteksta u funkciji razvoja razumevanja o uslovljenosti procesa transformacije prostora. U okviru poglavlja *Prepoznavanje učesnika u urbanom razvoju* studenti se upoznaju sa tehnikama identifikacije glavnih aktera procesa prostornog razvoja i razumevanja njihove uloge u tom procesu. Posebno se gradi razumevanje pozicije i uloge stručnjaka u analiziranom procesu. Poglavlje pod naslovom *Uvid u razvojne politike* daje instrukcije za analizu i razumevanje formalnog okvira odlučivanja o prostornom razvo-

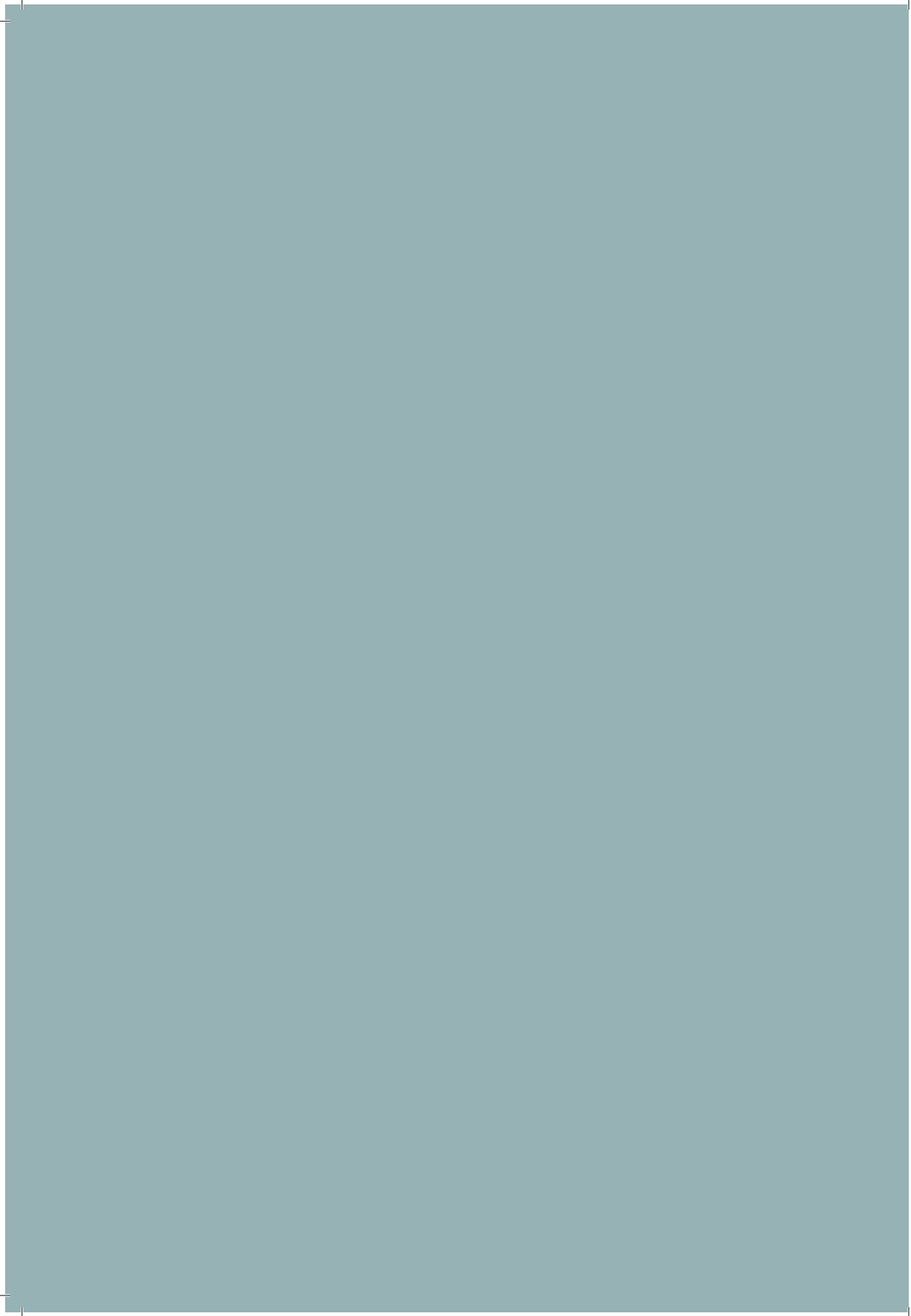
ju. Poglavlje pod naslovom *Izgradnja sopstvene pozicije*, kao poslednji istraživački korak, posvećeno je obučavanju studenata za iskazivanje individualnih stavova i jačanju sposobnosti kritičke refleksije. Završno poglavlje pod nazivom *Otvorena pitanja*, bavi se mapiranjem ključnih tema i pravaca od značaja za promišljanje u okviru budućeg profesionalnog delovanja u Srbiji. Popis literature sadrži ključne izvore iz domena nastave u oblasti teorije planiranja, obrazovanja planera, pedagoške teorije i prakse, nastave za visoko obrazovanje, planiranja u Srbiji, kao i bibliografske referencije autorke koje pokazuju njen prethodni doprinos u domenu pedagoškog promišljanja nastave na predmetu Teorija planiranja.

Na osnovu prikazane strukture udžbenika, moguće je izdvojiti nekoliko značajnih kvaliteta:

- *Povezanost sadržaja nastave sa pedagoškim pristupom.* Iako je ova forma udžbenika neuobičajena, ona doprinosi razumevanju koncepta nastave na predmetu i primenjenim metodama. Posvećenost razvoju pedagoškog pristupa u okviru oblasti prostornog razvoja najpre predstavlja doprinos unapređenju domena visokog obrazovanja za arhitektonsku i planersku profesiju. Ujedno predstavlja i zanimljiv doprinos u domenu pedagogije.
- *Sadržaj udžbenika proveren je u radu sa studentima kroz više generacija.* Ovaj aspekt udžbenika je posebno značajan jer potvrđuje valjanost razvijenog pedagoškog pristupa i opravdava njegovu inovativnost. Kvalitetni rezultati studentskog rada, koji čine integralni deo udžbenika, mogu se razumeti dvojako. Kao prvo, kroz konkretne primere ilustruju razumevanje datih instrukcija i postignutih ishoda učenja. Kao drugo, prikazani u svom izvornom obliku, rezultati istraživanja po dimenzionisanim koracima predstavljaju informacionu osnovu za dalje kritičko razmišljanje i profesionalnu refleksiju.
- *Usklađenost sa savremenim tokovima visokog obrazovanja.* Udžbenik prati najnovije svetske preporuke za unapređenje visokog obrazovanja koje su usmerene ka uspostavljanju novih pristupa koji prevazilaze akademske tradicije i tragaju za modelima koji podstiču refleksivne procese učenja. Ovi pristupi su orijentisani ka razvoju adekvatnih akademskih veština i jačanju sposobnosti pojedinaca za suočavanje sa izazovima u budućnosti.
- *Usklađenost sa trendovima obrazovanja iz oblasti teorije planiranja.* Materija udžbenika i razvijeni pedagoški pristup osla-

njaju se na iskustva i preporuke svetskih autoriteta u domenu visokog obrazovanja iz oblasti teorije planiranja. Suštinsko pitanje koje se razmatra u ovim akademskim krugovima tiče se problema približavanja složene materije iz domena teorije planiranja budućim praktičarima i izgradnji njihovog poverenja u svrsishodnost tih znanja za rad u praksi. Inovativni pristupi u realizaciji nastave predstavljaju glavni pravac koji se zagovara, što je svakako kvalitet koji je u ovom udžbeniku postignut.

TEORIJA PLANIRANJA
Prilog kritičkom mišljenju u arhitekturi

1 UVOD

Pred vama se nalazi udžbenik iz predmeta *Teorija planiranja* namenjen studentima drugog nivoa studija na Arhitektonskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Prema strukturi, sadržaju i obimu, on odgovara potrebama nekoliko studijskih programa:

Master akademskim studijama Integralni urbanizam,

Master akademskim studijama Arhitektura,

*Integrisanim akademskim studijama Arhitektura*¹.

U okviru studijskog programa *Master akademskih studija Integralni urbanizam*, pozicioniran je u trećem semestru kao obavezni predmet, teorijsko-metodološkog karaktera sa fondom od 3 ESPB i dva časa aktivne nastave nedeljno. U okviru studijskih programa *Master akademske studije Arhitektura* i *Integrisane akademske studije Arhitektura*, predmet *Teorija planiranja* pripada izornoj grupi od šest teorijskih predmeta u trećem semestru sa fondom od 2 ESPB i dva časa aktivne nastave nedeljno.

Utemeljivač i rukovodilac predmeta je prof. dr Nada Lazarević Bajec. Pod nazivom *Teorija planiranja*, predmet se prvi put pojavio 1987. godine, tokom velike reforme studija arhitekture². Predmet je bio pozicioniran u VII semestru sa fondom nastave od dva

¹ *Integrisane akademske studije Arhitektura* objedinjavaju prvi i drugi stepen studija u trajanju od pet godina i ostvaruju 300 ESPB.

² Reforma studijskog programa Arhitektura se sastojala u koncipiranju petogodišnjih studija arhitekture, prema principu 9+1 (devet semestara aktivne nastave i jedan semestar rada na diplomskom radu) i formiranju blagih usmerenja, tzv. izbornih grupa predmeta, u VII, VIII i IX semestru, u okviru užih naučno-obrazovnih oblasti. *Teorija planiranja* je zajedno sa predmetima *Prostorni razvoj naselja*, *Urbana operaciona istraživanja* i *Urbane studije* činila izbornu grupu predmeta pod nazivom *Urbanističko i prostorno planiranje*, u organizaciji tadašnje Katedre za urbanizam i prostorno planiranje.

časa predavanja i dva časa vežbanja. U ovom obliku (Okvir 1) i formaciji, predmet je bio aktivan do reforme visokog obrazovanja prema Bolonjskom sistemu koja se desila 2004. godine, kada su dotadašnje studije arhitekture podeljene na tri nivoa: osnovne (tri godine), master (dve godine) i doktorske (tri godine). Tada su osnove predmeta integrisane u nov predmet pod nazivom *Istorija i teorija urbanizma*, koji je bio pozicioniran u prvom semestru *Master akademskih studija Arhitektura*, kao jedan od tri obavezna predmeta akademsko-opšteobrazovnog karaktera na studijskom programu. Kao izborni predmet, *Teorija planiranja* se ponovo pojavila na studijskim programima *Master akademske studije Arhitektura* i *Integrisane akademske studije Arhitektura* tek 2014. godine.

Aktuelnu strukturu kurikuluma na predmetu *Teorija planiranja* takođe je formirala prof. dr Nada Lazarević Bajec 2011. godine³ kada je program *Master akademskih studija Integralni urbanizam* prvi put akreditovan. U okviru novoformiranog studijskog programa, predmet *Teorija planiranja* je pozicioniran u trećem semestru⁴, u celosti posvećenom užoj naučnoj oblasti *Planiranje i razvoj*⁵. U formiranoj strukturi studijskog programa predmet *Teorija planiranja* ima zadatak da pruži teorijska znanja iz uže naučne oblasti, uspostavi njihovu vezu sa praksom i razvije razumevanje o ulozi planiranja u razvoju grada.

Dugi niz godina neposredni saradnik na predmetu bio je dr Vladimir Milić. U kasnijem periodu realizacije predmeta kao saradnik se uključila Marija Maruna. Rukovođenje predmetom dr Marija

U prvim godinama realizacije predmeta, prof. dr Nada Lazarević Bajec uredila je nekoliko značajnih publikacija:

Lazarević Bajec, N. (ur.) (1991). *Istraživanje prostora*. Beograd: Arhitektonski fakultet

Lazarević Bajec, N. (ur.) (1995). *Urbano planiranje i politika*. Beograd: Arhitektonski fakultet

Lazarević Bajec, N. i Ralević, M. (ur.) (1996). *Strategija urbanizacije u uslovima neizvesnosti*. Beograd: Arhitektonski fakultet.

Zbirku tekstova pod nazivom *Teorija planiranja* u izdanju Arhitektonskog fakulteta prof. dr Nada Lazarević Bajec je objavila 2000. godine.

3 Prof. Nada Lazarević Bajec je u tom periodu rukovodila istoimenim predmetom na programu *Doktorskih akademskih studija Arhitektura i urbanizam* na Arhitektonskom fakultetu.

4 Studijski program *Master akademskih studija Integralni urbanizam* koncipiran je prema modelu koji integriše po semetrima predmete iz užih oblasti, sa ciljem postepenog savladavanja materije i izgradnje znanja: 1.semestar – Opšta znanja iz oblasti urbanizma; 2.semestar – Oblast urbanog dizajna; 3.semestar – Oblast planiranja i razvoja i 4. semestar – Završni rad.

5 Uža naučna oblast definisana je dokumentom pod nazivom *Revised field of science and technology (FOS) classification in the Frascati manual* (OECD, 2007) koji je osnov za klasifikaciju istraživanja i razvoja na globalnom nivou.

Kurikulum predmeta Teorija planiranja u periodu 1987–2004.

SADRŽAJ PREDMETA

Cilj	<p>Ciljevi kursa su:</p> <ul style="list-style-type: none">– Upoznavanje sa mestom i ulogom urbanističkog planiranja u izgradnji gradova;– Razumevanje sistema i procesa urbanističkog planiranja u određenom istorijskom i kulturnom okviru;– Povezivanje teorije planiranja i teorije razvoja gradova;– Upoznavanje sa različitim modelima usmeravanja razvoja gradova i njihovim praktičnim aplikacijama;– Razumevanje alternativnih teorijskih pristupa urbanističkom planiranju;– Identifikovanje faktora koji utiču na promenu prirode planiranja;– Upoznavanje sa aktuelnim problemima u razvoju gradova danas i rešenjima koje planiranje nudi;– Upoznavanje sa mogućim novim pozicijama i alternativnim oblicima stručnog rada u planiranju;– Razvijanje kritičkog odnosa prema aktuelnoj praksi planiranja.
Teorijska i praktična nastava	<p>Teorijska nastava:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Svrha urbanističkog planiranja: čemu služi plan?2. Planiranje i kontrola prostornog razvoja.3. Ko gradi gradove: identifikovanje ključnih mehanizama procesa razvoja u kapitalističkom društvu.4. Uloga politike i tržišta: mesto različitih interesa u procesu planiranja.5. Teorije prostornog razvoja, teorije planiranja.6. Problem metodologije: individualistički i institucionalni pristup.7. Koji su različiti oblici planiranja?8. Planiranje i ciljevi razvoja: naučno upravljanje i racionalnost u planiranju.9. Planiranje kao poseban oblik rešavanja urbanih problema.10. Planiranje kao posredovanje u razrešavanju konflikata.11. Planiranje kao komunikacija.12. Šta rade urbani planeri: javni i privatni sektor.13. Analiza faktora koji će biti od presudnog značaja za razvoj gradova početkom 21. veka.14. Nova rešenja za probleme gradova. <p>Praktična nastava:</p> <ul style="list-style-type: none">– Identifikovanje aktuelnih tema od značaja za razvoj gradova u Srbiji. Izbor konkretnog problema koji se proučava kroz analizu planske intervencije. Uspostavljanje teorije planiranja u odnosu na realni problem. Formulisanje teorijskih pitanja za analizu izabranog konkretnog slučaja, razvojnog i planerskog problema.
Metod izvođenja nastave	<ul style="list-style-type: none">– Na predavanjima se iznose osnovni problemi kojima se teorija planiranja bavi, uz ilustraciju primerima iz prakse. Vežbe – seminari su prilika da na zadatu temu svaki student iznese svoje nalaze i argumente na osnovu izučavanja literature i na osnovu kritičke analize primera urbanog planiranja i izgradnje u konkretnim društveno-ekonomskim uslovima. Seminarski radovi obuhvataju širok izbor tema iz aktuelne planerske prakse koje se analiziraju iz teorijsko-kritičke perspektive.
Osnovna literatura	<ul style="list-style-type: none">– Begović, B. (1995). Ekonomika urbanističkog planiranja. Beograd: CES MEKON.– Vujović, S. (1982). Grad i društvo. Beograd: ICSSOS.– Lazarević Bajec, N. (1988). Grad između empirije i utopije. Beograd: ICSSOS.– Stojkov, B. (1990). Iskustva razvijenih evropskih zemalja u oblasti prostornog i urbanističkog planiranja. Beograd: IAUS.
Ishodi	<ul style="list-style-type: none">– Stvaranje teorijske osnove za urbanističko planiranje;– Razvoj analitičkog mišljenja u okvirima teorije planiranja.
Ocenjivanje	Obrana seminarskog rada.

Aktuelni kurikulum predmeta *Teorija planiranja*

SADRŽAJ PREDMETA

Cilj	<p>Predmet je usmeren na dva osnovna cilja:</p> <ul style="list-style-type: none">– Upoznavanje sa teorijskim i praktičnim sredstvima za razumevanje uloge urbanističkog planiranja u oblikovanju savremenih gradova;– Osposobljavanje za upotrebu teorijskih znanja u rešavanju praktičnih problema u urbanizmu. <p>Kao posebni ciljevi izdvajaju se:</p> <ul style="list-style-type: none">– Kritičko promišljanje različitih oblika urbanističke intervencije;– Identifikacija faktora koji utiču na promenu prirode planiranja u savremenom globalnom društvu.
Teorijska i praktična nastava	<p>Teorijska nastava:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Mediji i etika2. Osnove istaživačkog rada3. Primenjene tehnike komunikacije4. Postsocijalistički kontekst urbanog razvoja Srbije5. Savremeni koncepti upravljanja urbanim razvojem6. Urbanističko planiranje i upravljanje urbanim razvojem7. Urbani razvoj i strateško odlučivanje8. Društveni akteri u procesu proizvodnje prostora9. Javni interes10. Odnos centralnog i lokalnog nivoa u upravljanju urbanim razvojem11. Pozicija planerske struke u tokovima odlučivanja o prostornom razvoju12. Politike urbanog razvoja13. Legislativni okvir urbanog razvoja14. Institucije urbanog razvoja15. Planski okvir urbanog razvoja
Metod izvođenja nastave	<p>Rad na kursu je usmeren na debate teorijskih izvora i posebnih slučajeva prakse planiranja. Od studenata se očekuje priprema za svaki čas i aktivno učešće u diskusijama.</p>
Osnovna literatura	<ul style="list-style-type: none">– Lazarević Bajec, N. (2000). Teorija planiranja. Beograd: Arhitektonski fakultet (skripta).– Vujošević, M. (2003). Planiranje u post-socijalističkoj i ekonomskoj tranziciji. Beograd: IAUS.– Stojanović, D. (2012). Kaldrma i asfalt. Urbanizacija i evropeizacija Beograda 1890–1914 (treće izdanje). Beograd: Udruženje za društvenu istoriju.
Ishodi	<ul style="list-style-type: none">– Osposobljavanje za kritičko promišljanje različitih oblika urbanističke intervencije– Upoznavanje i identifikovanje faktora koji utiču na promenu prirode planiranja u savremenom globalnom društvu;– Upoznavanje sa alternativnim oblicima stručnog rada;– Stvaranje artikulisane lične pozicije u odnosu na profesiju.
Ocenjivanje	<p>Predispitne obaveze: aktivnost na času – 65 Završni ispit: elaborat - 20/usmena odbrana elaborata – 15</p>
Kriterijumi ocenjivanja	<ul style="list-style-type: none">– Dobri argumenti koji podržavaju iznete stavove;– Odgovarajuća analiza, vrednovanje i sinteza;– Sposobnost baratanja terminima, konceptima i izvorima;– Istraživačka radoznalost i kreativnost;– Izbor relevantnih izvora.

Maruna preuzela je školske 2013/14. nakon završetka aktivnog predavačkog rada prof. dr Nade Lazarević Bajec.

Tokom realizacije novouspostavljenog kurikulumu dr Marija Maruna je paralelno razvijala specifičan pedagoški pristup. Sadašnja struktura kurikuluma (**Okvir 2**), koja predstavlja osnov ovog udžbenika, na iterativan način je proveravana i unapređivana kroz nastavu na predmetu tokom jesenjih semestara školske 2015/16, 2016/17, 2017/18. i 2018/19. godine⁶. Rezultati rada studenata postignuti njegovom primenom integralni su deo ovog udžbenika.

Dva aspekta su posebno karakteristična za uspostavljeni pedagoški pristup: usmerenost ka razvoju kritičkog mišljenja kao ključnoj profesionalnoj kompetenciji i interaktivna nastava kao dominantan pristup učenju. Kritičko mišljenje je posebno značajno za razumevanje vrednosnog sistema u okviru kojeg se odvija profesionalna praksa u Srbiji i shodno tome razvijaju sposobnosti aktivnog delovanja u cilju njegovog unapređenja. Posledično, interaktivna nastava je adekvatan pedagoški metod kreiranja efekativnog okruženja za učenje i postizanje definisanog cilja učenja.

Poligon za primenu pedagoškog pristupa predstavljaju slučajevi aktuelne izgradnje u Beogradu. Slučajevi se posmatraju kao ishodi planerske delatnosti kroz koje se prelamaju značajna pitanja koja postavlja teorija planiranja kao oblast. Metodološki koraci pedagoškog pristupa usmeravaju rad studenata na analizu slučajeva tokom koje se razvijaju istraživačke veštine i gradi razumevanje složenog procesa razvoja grada. Težište rada je na prepoznavanju osnovnih komponenti procesa i njihovoj poziciji u sistemu prostornog razvoja. Važan aspekt razumevanja su učesnici procesa i njihova uloga u donošenju odluka o pravcima razvoja grada.

Prva neposredna nastavnička iskustva u razvoju specifičnog pedagoškog pristupa realizaciji kurikulumu, autorka udžbenika stekla je kroz nastavu na izbornom predmetu pod nazivom *Urbanizam Beograda* koji je bio pozicioniran na trećoj godini *Osnovnih akademskih studija Arhitektura* u prethodnom ciklusu akreditacije. Predmet se realizovao u kontinuitetu tokom tri školske godine, 2010/11, 2011/12. i 2013/14. godine u okviru korpusa izbornih predmeta tadašnjeg studijskog programa, koji su imali za cilj produblivanje posebnih aspekata arhitektonske profesije. Cilj predmeta je bio da osposobi studente za razumevanje logi-

⁶ Tokom navedenog perioda primenjivani su različiti modaliteti pedagoškog pristupa savladavanju materije na predmetu o čemu će biti više reči u narednim poglavljima.

ke fizičkog razvoja i preobražaja grada, posmatranog kao složena struktura procesa proizvodnje prostora. Iskustva stečena na ovom predmetu poslužila su kao inspiracija i podsticaj za formalizaciju pedagoškog pristupa i objavljivanje svojevrsnog praktiku- ma pod naslovom *Urbanizam Beograda: priručnik za istraživanje procesa proizvodnje prostora* (2013).

Svest o značaju uspostavljanja adekvatnog pedagoškog pristupa i usklađivanja metoda učenja sa definisanim ciljevima i očekivanim ishodom kurikuluma, autorka je stekla kroz pohađanje programa usavršavanja nastavničkih kompetencija u organizaciji *Centra za kontinuiranu edukaciju Univerziteta u Beogradu* i Filozofskog fakulteta. Program pod nazivom *RAKUN* (Razvoj akademskih kompetencija univerzitetskih nastavnika) bio je usmeren ka sticanju osnovnih nastavničkih kompetencija i akademskih veština univerzitetskih nastavnika⁷. Poseban akcenat obuke bio je na razmatranju prednosti i ograničenja tradicionalne nastave i prezentaciji metoda interaktivne nastave, kao načinu učenja usmerenog ka razvoju kritičkog mišljenja kod studenata. Iskustva stečena na kursu direktno su ugrađena u planiranje i organizaciju nastavnog procesa na ovom predmetu.

Udžbenik ne pretenduje da pruži pregled svih relevantnih tema iz oblasti teorije planiranja, već ima za cilj da na prilagođen način uvede studente u njene osnove. Poseban cilj udžbenika je da studente zainteresuje za ovu složenu materiju i osposobi ih za kritičko delovanje u profesionalnom radu. U tu svrhu je razvijen specifičan pedagoški pristup nastavi. On je dominantno zasnovan na posmatranju teorije planiranja kao delatnosti kritičkog razmatranja, ali uključuje i istorijska razmatranja i specifične probleme planske prakse.

Kako čitati udžbenik?

Udžbenik je koncipiran tako da prikazuje i prati rad na kursu *Teorija planiranja*. Velika pažnja posvećena je prikazu pedagoškog pristupa koji je posebno razvijen za potrebe realizacije nastave na ovom predmetu i ciljeva obrazovanja kojima se teži. To je u skladu sa aktuelnim dilemama nastavnika o uspostavljanju adekvatnog načina na koji se prenosi materija iz oblasti teorije planiranja. Konsenzus oko agende predmeta, osnovnih tema koje se predaju, relevantne literature i zadataka koje studenti treba da ispune na predmetu, postoji. Međutim, način prenošenja ove složene materije i dalje predstavlja dilemu i predmet istraživanja nastavnika koji se bave ovom oblašću (Bolan, 1981; Stiftel, 1995; Friedman, 1995; Frank, 2002; Forester, 2004; Olesen 2018). Pomenuta dilema podrazumeva sledeća pitanja: na koji način se govori o prezentovanim temama, kako se interpretira njihov sadržaj, kako se povezuju stečena znanja i kako se sprovodi proces učenja? Najveću dilemu pak predstavlja pitanje u kojoj meri su rezultati učenja postignuti, a među skepticima i pitanje same svrhe teorije planiranja za praksu planiranja.

Udžbenik je koncipiran tako da direktno prati proces rada tokom semestra, odnosno izgradnju znanja. Sastoji se iz dve glavne celine: a) Prikaza pedagoškog pristupa i b) Prikaza nastavnih jedinica.

Prikaz pedagoškog pristupa ima dvojaki karakter. Kao prvo, kroz upućivanje studenata u koncept nastave i svrhu primenjenog načina rada na predmetu, ukazuje se na značaj teorije planiranja kao oblasti i njenu važnost za unapređenje arhitektonske i planske prakse. Koncept nastave je prikazan tako da studentima približi poziciju nastavnika u procesu učenja, što ima za cilj da uspostavi poverenje između ove dve strane kao osnov za prihvatanje složene materije. Kao drugo, daje pregled procesa planiranja nastave i naglašava važnost uspostavljanja relacije između kurikuluma predmeta i pedagoškog pristupa. Ovaj deo udžbenika predstavlja prilog razvoju pedagoških kompetencija nastavnika.

Prikaz pedagoškog pristupa se suštinski bavi pitanjem: kako predavati teoriju planiranja? Odgovor na ovo pitanje je kreiran pre svega kroz proučavanje sekundarne literature iz oblasti pedagogije i specifičnih pedagoških pristupa od značaja za kurikulum. Zatim, konsultovana su publikovana iskustva nastavnika koji predaju predmet *Teorija planiranja* na različitim univerzitetima, njihova zapažanja, preporuke i dileme. Na kraju, najveći uticaj

na izgradnju pedagoškog pristupa ima nastavno iskustvo autora udžbenika u oblasti planiranja od preko dve decenije, a posebno njegov rad kao nastavnika u oblasti teorije planiranja od skoro deset godina.

Deo udžbenika u kojem se prikazuje pedagoški pristup sastoji se iz nekoliko celina: Širi kontekst pedagoškog pristupa, Ciljevi pedagoškog pristupa, Ishodi učenja, Metode učenja i Okruženje za učenje. U okviru ovih celina se obrazlažu specifične komponente pedagoškog pristupa i pojašnjava usvojena struktura nastave. Kroz ovakav prikaz se gradi argumentacija za usvojeni pedagoški pristup i uspostavlja relacija sa očekivanim ishodom učenja – razvoj sposobnosti kritičkog mišljenja. Sastavni deo ovog dela udžbenika su okviri sa detaljnijim objašnjenjima prezentovanih celina, koji su ujedno inspiracija za dalje čitanje.

Drugi deo udžbenika posvećen je detaljnom prikazu nastavnih jedinica i postignutim rezultatima. Nakon upoznavanja sa strukturom nastave, slede prikaz i interpretacija nastavnih jedinica koje su ujedno i koraci istraživačkog procesa koji se sprovodi kroz nastavu: Upoznavanje sa slučajem, Razumevanje društveno-političkog konteksta, Prepoznavanje učesnika u urbanom razvoju, Uvid u razvojne politike i Izgradnja sopstvene profesionalne pozicije. Svaka nastavna jedinica, odnosno istraživački korak, sastoje se iz potcelina: Instrukcije za rad, Tema nastavne jedinice, Predmet rada, Nastavne aktivnosti, Produkti studentskog rada, Ishodi učenja i Za čitanje. Sastavni deo svake nastavne jedinice su dva okvira, jedan u kojem se daje primer održanog javnog događaja od značaja za razvoj šireg sazajnog okvira, kao ilustracija tema koje se obrađuju u okviru nastavne jedinice i podsticaj za razvoj interesa kod studenata, i drugi u kojem se prikazuju uspešni radovi studenata, na primerima projekata izgradnje u Beogradu: „Beograd na vodi“ i „Skyline“. Okviri u kojima se daje prikaz rezultata studentskih istraživanja ujedno predstavljaju sistematizovan pregled informacija o istraživanom slučaju, koji služi kao baza za dalju analizu i zaključivanje.

Na kraju udžbenika se nalazi poglavlje Otvorena pitanja u kojem se nagoveštavaju pravci za dalje promišljanje arhitektonske i planerske prakse u Srbiji.

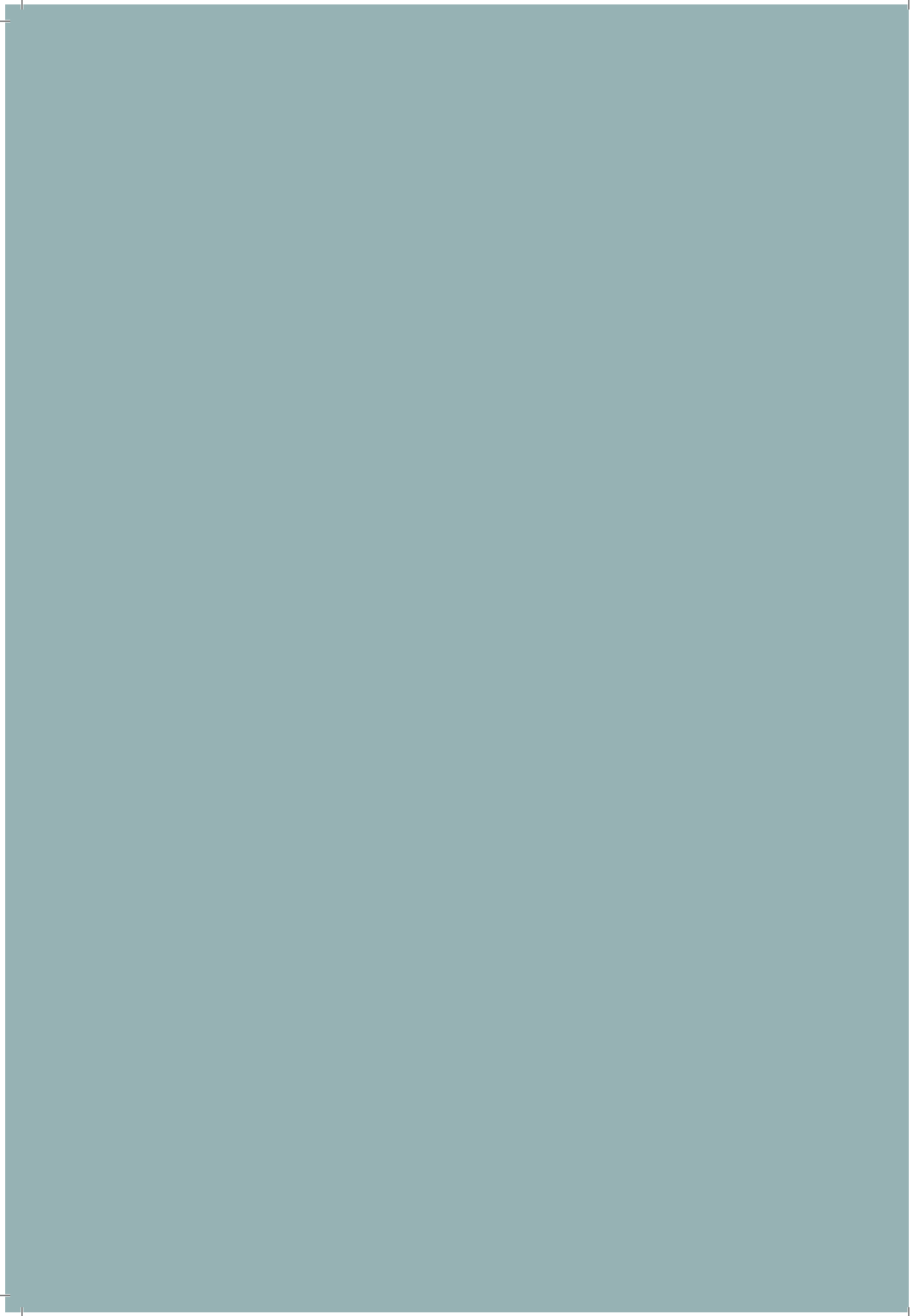
The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every sale, purchase, and payment must be properly documented to ensure the integrity of the financial statements. This includes keeping receipts, invoices, and bank statements in a secure and organized manner.

Secondly, the document highlights the need for regular reconciliation of accounts. By comparing the company's internal records with bank statements and other external sources, discrepancies can be identified and corrected promptly. This process helps to prevent errors and ensures that the financial data is up-to-date and reliable.

Another key aspect mentioned is the importance of separating personal and business finances. This involves using a dedicated bank account for all business-related transactions. This practice not only simplifies bookkeeping but also provides a clear audit trail for tax purposes.

The document also touches upon the importance of staying up-to-date with changes in tax laws and regulations. Consulting with a professional accountant or tax advisor can help ensure that the company is in full compliance with all applicable laws, thereby avoiding potential penalties and legal issues.

Finally, the document stresses the value of maintaining accurate financial records for long-term business success. These records provide valuable insights into the company's financial performance, enabling management to make informed decisions about budgeting, investment, and growth strategies.

2 PEDAGOŠKI PRISTUP

Širi kontekst pedagoškog pristupa

Način na koji se pristupa obrazovanju, globalno posmatrano, postaje sve značajnije pitanje. Najnovije preporuke UNESCO-a (2015) koje se nadovezuju na Agendu 2030 (2015) i prateće ciljeve održivog razvoja (2015), kao dominantno važeću razvojnu paradigmu, naglašavaju potrebu za fundamentalnom promenom načina na koji se razmišlja o ulozi obrazovanja u globalnom razvoju. Smatra se da ono postaje ključni faktor za podsticanje pravih vrednosti, stavova i razvoja adekvatnih veština kao neophodnih sposobnosti za suočavanje sa izazovima 21. veka. Takav porredak stvari stavlja najveću odgovornost na pojedinca i njegovo delovanje. Od pojedinaca se očekuje da deluju u kompleksnim situacijama i postanu nosioci društveno-političkih promena (UNESCO, 2017). To zahteva uspostavljanje nove kulture učenja koja prevazilazi akademske tradicije i traga za modelima koji su otvoreni ka novim idejama i usmereni ka podsticanju refleksivnih i participativnih procesa učenja (Rieckman, 2012).

Navedeni izazovi se u Srbiji, kao zemlji koja se nalazi u višedecenijskoj postsocijalističkoj tranziciji, prelamaju kroz specifične aspekte. U domenu prostornog razvoja, to su pre svega tržište i principi demokratije. Ova dva aspekta predstavljaju ključne mehanizme novog društveno-ekonomskog i političkog uređenja i shodno tome okvir za uspostavljanje vrednosnog sistema u kojem se dešava prostorni razvoj. Glavne dileme se kreću oko

definisanja stavova društva i, posledično, profesije u odnosu na nove okolnosti koje kreiraju privatna svojina i pluralizam interesa. Neka od pitanja značajnih za planersku delatnost koja iz ovih okolnosti proizlaze tiču se sledećih oblasti:

- odnosa prema različitim statusima svojine nad zemljištem i konsekvetno pravima nad njegovom upotrebom,
- informisanosti o namerama i transparentnosti procedura donošenja odluka o prostornom razvoju,
- uloge države i njenih institucija u izboru ciljeva i upravljanju prostornim razvojem,
- načinima uspostavljanja dogovora oko konfliktnih interesa nad prostornim razvojem,
- uspostavljanja konsenzusa oko javnog interesa.

Navedena pitanja su predmet razmatranja oblasti teorije planiranja (**Okvir 3**). Ona široko zalaze u razumevanje konteksta u kojem se odvija prostorni razvoj i znanja iz dodirnih oblasti. Ukoliko polazimo od stanovišta da je svrha teorije planiranja procena, odnosno vrednovanje planerske delatnosti, jasno je da to uključuje poznavanje teorije društva i razumevanje ideologije u kojoj je planiranje institucionalizovano. Ovakvo pozicioniranje teorije planiranja usmereno je ka objašnjavanju i kritičkom analiziranju konteksta planiranja, odnosno podrazumeva tesnu povezanost sa karakteristikama društva u kojem planeri pokušavaju da reše probleme i postignu određene ciljeve (Lazarević Bajec, 1992).

U opštem smislu, planerska delatnost ima za cilj pozitivnu promenu u prostoru. Ne samo ideju o promeni (u vidu planskih dokumenata), već i promenu samu. Tako posmatrano, delatnost planiranja nije samo izrada planskih dokumenata, već podrazumeva upravljanje celokupnim procesom proizvodnje prostora. Promena planske paradigme se desila još osamdesetih godina XX veka, kada je planiranje prestalo da se posmatra kao racionalno odlučivanje zasnovano na ekspertizi, već kao politička praksa usmerena ka razvoju. Ona je u središte planiranja postavila problem sukoba oko vrednosti i izbora prioriteta za akciju (Friedman, 2008) (**Okvir 4**). Poslednjih decenija javlja se nova praksa planiranja usmerena ka aktivizmu i razvoju novih pristupa rešavanju graničnih problema prakse, kao što su autoritarnost, neoliberalizam, neformalnost, kriminal, fragmentiranost i tranzicija. U okviru ove prakse razvijaju se nove metode, instrumenti i načini razmišljanja koji takođe moraju biti uključeni u proces obrazovanja (Tasan-Kok, 2016).

Zadatak teorije planiranja je da se bavi prirodom, svrhom i metodom planiranja, načinom kako planirati kao i produktima procesa planiranja. Drugim rečima: definisanjem i razumevanjem konteksta, prakse i procesa planiranja i uslovima pod kojima je ono nastalo u određenim društveno-ekonomskim, istorijskim i kulturnim okolnostima.

(Lazarević Bajec, 1992: 1)

Prema istraživanjima Klostermana (2011), nastava teorije planiranja se najčešće oslanja na sledeće autore i njihove tekstove, poređano prema hronološkom redosledu:

Meyerson – *Building the Middle-Range Bridge* (1956)
Lindblom – *The Science of "Muddling Through"* (1959)
Banfield – *Ends and Means in Planning* (1959)
Jacobs – *The Death and Life of Great American Cities* (1961)
Davidoff and Reiner – *A Choice Theory of Planning* (1962)
Beckman – *The Planner as Bureaucrats* (1964)
Davidoff – *Advocacy and Pluralism in Planning* (1965)
Altshuler – *The Goals of Comprehensive Planning* (1965)
Etzioni – *Mixed Scanning* (1967)
Black – *The Comprehensive Plan* (1968)
Peattie – *Reflections on Advocacy Planning* (1968)
Arnstein – *A Ladder of Citizen Participation* (1969)
Marcuse – *Professional Ethics and Beyond* (1976)
Fishman – *Urban Utopias* (1977)
Foglesong – *Planning the Capitalist City* (1979)
Krumholz – *A Retrospective View of Equity Planning* (1982)
Klosterman – *Arguments For and Against Planning* (1985)
Harvey – *On Planning the Ideology of Planning* (1986)
Beauregard – *Between Modernity and Postmodernity* (1989)
Healey – *Planning Through Debate* (1992)
Healey – *The Communicative Turn in Planning Theory* (1996)
Campbell and Fainstein – *The Structure and Debates of Planning Theory* (1996)
Friedmann – *Two Centuries of Planning Theory: An Overview* (1996)
Innes – *Planning Through Consensus Building* (1996)
Fainstein and Fainstein – *City Planning and Political Values* (1996)
Fainstein – *New Directions in Planning Theory* (2000)

Ovom spisku svakako treba dodati:

Rittel and Webber – *Dilemmas in a General Theory of Planning* (1973)
Alexander – *Approaches to planning* (1986)
Sassen – *Cities in a World Economy* (1994)
Soja – *Planning in/for Postmodernity* (1997)
Tewdwr-Jones and Allmendinger – *Deconstructing Communicative Rationality* (1998)
Sager – *Deliberative planning and Decision making* (2002)

Najveći broj navedenih tekstova se nalazi u sledećim hrestomatijama:

Faludi – *A Reader in Planning Theory* (1973)
Burchell and Sternlieb – *Planning Theory in The 1980s: A Search for Future Directions* (1978)
Fisher and Forester – *The Argumentative Turn in Policy Analysis and Planning* (1993)

Hendler – *Planning Ethics: A Reader in Planning Theory* (1995)
Campbell and Fainstein – *Readings in Planning Theory* (1996)
Mandelbaum, Mazza, and Burchell – *Explorations in Planning Theory* (1996)
Allmendinger and Tewdwr-Jones – *Planning Futures: New Directions in Planning Theory* (2002)
Campbell and Fainstein – *Readings in planning theory* (2nd ed.) (2003)
Friend and Hickling – *Planning Under Pressure: The Strategic Choice Approach* (2005)
Hillier and Healey – *Critical Essays in Planning Theory Volumes 1, 2 and 3* (2008)
Friedmann – *Insurgencies: Essays In Planning Theory*. (2011)
Campbell and Fainstein – *Readings in Planning Theory* (3rd ed.) (2012)
Fainstein and DeFilippis – *Readings in Planning Theory* (4th ed.) (2016)
Hou and Knierbein – *City Unsilenced: Urban Resistance and Public Space in the Age of Shrinking Democracy* (2018)

Među najvažnije knjige ubrajaju se:

McLoughlin – *Urban and Regional Planning: A System Approach* (1969)
Faludi – *Planning Theory*. (1973)
Forester – *Planning in the Face of Power* (1983)
Fiedman – *Planning in the Public Domain* (1987)
Hoch – *What Do Planners Do* (1994)
Taylor – *Urban Planning Theory since 1945* (1998)
Flyvbjerg – *Rationality and power* (1998)
Castells – *The Rise of the Network Society* (2000)
Brooks – *Planning Theory for Practitioners* (2002)
Hall – *Cities of Tomorrow* (2002)
Davoudi – *Conceptions of space and place in strategic spatial planning* (2008)
Allmendinger – *Planning Theory* (2nd ed.) (2009)
Sager – *Reviving Critical Planning Theory* (2013)
Rydin – *The future of planning* (2013)

Posmatranje planiranja kao instrumenta upravljanja prostornim razvojem predstavlja polaznu osnovu kurikuluma predmeta *Teorija planiranja*. Ova perspektiva prebacuje težište posmatranja sa plana na prostorne realizacije kao ishode planerske delatnosti. Za to su neophodna znanja o legislativnom i institucionalnom okviru, instrumentima prostornog razvoja, učesnicima u prostornom razvoju, načinima donošenja odluka, finansijskoj moći i sl. Iako se ova znanja pojedinačno stiču na drugim predmetima studijskih programa, *Teorija planiranja* ih razmatra na integralan način.⁸ Kompleksnost materije koju obuhvata pozicionira predmet u završne semestre master studija.

⁸ Studijski programi Osnovne akademske studije Arhitektura i Master akademske studije Arhitektura na Arhitektonskom fakultetu Univerziteta u Beogradu pripadaju RIBA (Royal Institute of British Architects) mreži akreditovanih studijskih programa. Predmet *Teorija planiranja* je posebno usmeren ka ishodima učenja definisanih RIBA akreditacijom (odno-

Ciljevi pedagoškog pristupa

Nastava teorije planiranja, kao veoma apstraktne materije, predstavlja veliki izazov za nastavnike koji je realizuju. Pokazalo se da tradicionalni pedagoški pristupi u vidu teorijske nastave, strukturirani oko predavanja *ex-cathedra*, ne dovode do željenih rezultata učenja (Frank, 2002; Friedmann, 2011; Klosterman, 2011). Teorijska nastava se, načelno, oslanja na pripremu studenata za čas i obavezu čitanja obimne literature. U slučaju teorije planiranja, dodatni problem predstavlja apstraktan i težak jezik koji se u ovom domenu koristi (Olesen, 2018). Ova vrsta nastave pre svega potencira akademsko znanje koje je najčešće nedovoljno jasno studentima i dovodi u pitanje relevantnost predmeta. Usmerenost nastave ka čitanju zadatih tekstova stavlja akcenat na planiranje kao kontemplativnu i kognitivnu delatnost, nasuprot planiranju kao delatnosti koja uključuje akciju i društvenu promenu (Bolan, 1981) (Okvir 5).

Prema istraživanju Klostermana (2011) koje je obuhvatilo kurikulume predmeta iz oblasti Teorije planiranja u periodu od trideset godina, nastava je usmerena ka sledećim temama:

Osnovni koncepti

Istorija profesije
Opravdanje za planiranje

Politika planiranja

Zastupničko planiranje/
Planiranje jednakosti
Pitanja etike
Etika životne sredine
Profesionalna etika
Političke/društvene veze
Učešće građana
Javni interes

Proceduralna teorija

Racionalni model
Medijacija/pregovaranje
Sveobuhvatno planiranje namene površina
Strateško planiranje

Alternativne perspektive

Komunikacija/kolaboracija
Rodna pitanja
Pitanja raznolikosti
Modernost
Radikalna kritika
Društveno učenje

5

sno Direktivom Evropskog parlamenta o priznavanju profesionalnih kvalifikacija (EP, 2005) u kojoj se pod rednim brojem 4. promovise „Adekvatno znanje o urbanističkom projektovanju, planiranju i veštinama uključenim u planski proces“, a posebno znanja o: a) teorijama urbanističkog planiranja, b) uticajima razvoja gradova na savremenu izgrađenu sredinu i c) aktuelnoj planskoj politici i zakonodavstvu kojima se kontroliše izgradnja i njihovom značaju za planiranje razvoja) (RIBA, 2011).

Uobičajeni sadržaj nastave obuhvata hronološki ili tematski pregled teorijske misli o planiranju (korenima teorijske misli, njenim glavnim zastupnicima, ključnim idejama, posmatranju pozicije planera, kritikama teorije i sl.). U metodološkom smislu nastava se sastoji iz predavanja, diskusije na času i pisanja eseja. Međutim, izvesna iskustva koja su proizašla iz realizacije ovakvog tipa nastave ukazuju na probleme studenata u razumevanju materije i njene praktične svrhe za praksu planiranja (Frank, 2002; Olesen, 2018). Dovediti studente do razumevanja svrhe poznavanja teorije za rad u praksi planiranja pokazalo se kao pedagoški problem.

Adekvatan pedagoški pristup mora biti usmeren ka željenom rezultatu učenja, a to je sposobnost kritičkog promišljanja o složenoj praksi planiranja kao osnove za razumevanje vrednosnog okvira u kojem se donose odluke. Pomenuto razumevanje tesno je povezano sa razumevanjem uloge profesionalaca u procesu prostornog razvoja i izgradnji tzv. reflektivnog praktičara (*reflective practitioner*) (Schön, 1983). Uloga planera ne sme biti neutralna i apolitična, usmerena ka radu u okviru datog sistema. Planerska ekspertiza mora biti povezana sa razumevanjem politika, pozicije i uloge eksperata u prostornom razvoju i posledica profesionalnog delovanja. Suštinski, delovanje planera zalazi u područje etike (Okvir 6).

To je od posebne važnosti za praksu planiranja u Srbiji, koja, usled društveno-ekonomskih reformi uslovljenih postsocijalističkom tranzicijom, prolazi kroz drastične promene. Pre svega, dešava se promena planske paradigme (od vladanja ka upravljanju) koja iz osnova menja pristup prostornom razvoju i ulogu stručnjaka u tom procesu. Takođe se prolazi kroz proces traganja za vrednosnim okvirom planske intervencije u kojem su ustaljene norme prevaziđene, a nove još nisu uspostavljene. U tom vakuumu su profesionalci suočeni sa složenim situacijama u kojima moraju da izgrade adekvatne odgovore i kreiraju odgovarajuća rešenja. Njihove kompetencije moraju biti vezane za sposobnost razumevanja kompleksnosti razvojnog konteksta, kritičkog promišljanja o vrednosnim konotacijama i usmeravanja profesionalnog delovanja ka ključnim faktorima promena (Okvir 7).

Kreirani pedagoški pristup ima za cilj da studentima stvori kreativni prostor za savladavanje znanja iz teorije planiranja, prevazilazeći ograničenja akademskih predmeta, često usmerenih na replikaciju teorijskih koncepata i referenci. Težište je na razumevanju značaja teorije planiranja za praksu planiranja i razvoju za-

Ne postoji objektivan, naučno zasnovan praktično izvodljiv plan. Ne postoji optimalan plan za datu situaciju. Da bi mogli govoriti o optimalnosti, morali bismo imati meru postignuća. Jasno je da pravljenje plana ne može biti slepa tehnička ekspertiza. U svakom koraku plana krije se političko odlučivanje. Čak i sasvim male odluke imaju političke implikacije: radi se o eksplicitnom političkom odlučivanju u pravom smislu reči, pošto govorimo o odlukama koje se tiču drugih ljudi. Jedna od neophodnih premisa u odlučivanju je uvek nenaučna. Dakle, ne postoji neutralni ekspert koji samo priprema poziciju, stav na bazi nauke i tehnologije. Njegov čin je politički, najčešće on toga nije svestan. Apolitični, neutralni stav planera je opasan stav, pošto stvara iluziju da je slika o tome što bi trebalo da bude, idealna i prirodna, logična i čista. To bi moglo važiti isključivo u slučaju homogenog, egalitarnog društva. Pošto ono ne postoji, ogromne su razlike u vrednostima i u onome što se smatra da treba postići.

(Lazarević Bajec, 1992: 25)

6

”

Škole za planiranje prate više ili manje sličan put u obrazovanju mladih praktičara kao istinskih čuvara 'javnog interesa'. Iako teorija planiranja i obrazovanje definišu određene uloge planera na tom putu (npr. pružalac jednakog pristupa urbanim uslugama, distributer prava na grad, fasilitator, pregovarač, reflektivni praktičar, posrednik, donosilac odluka), stvarna uloga planera u praksi je oblikovana promenljivim savremenim uslovima političke ekonomije. Često ih opisujemo kao neoliberalizam, urbani razvoj vođen tržištem, oportunistički, preduzetništvo, konzumerizam, uvećanje kapitala i tako dalje. Pravila igre u gradu su definisana tim silama, koje utiču ne samo na glavno polje akcija u planiranju, već i na iskustva planera u praksi.

(Tasan-Kok, 2016: 621)

7

interesovanosti studenata za ovu složenu materiju. Iz tog razloga namera predmeta nije da nauči studente detaljima mnogobrojnih teorijskih pravaca, već da uspostavi vezu sa praksom planiranja i izgradi njihove kompetencije kao budućih kritičko-refleksivnih planera, odnosno eksperata u procesu proizvodnje prostora. Teorija planiranja treba da nauči studente da posao planera zahteva balansiranje između vrednosti i politika, da je komunikacija osnovni alat planera i da su informacije u planiranju nepotpune, često iskrivljene i najčešće posledica nerazumevanja, predrasuda i dezinformisanosti (Okvir 8).

Ishodi učenja

Kritičko mišljenje je „oblik usmerenog, problemski fokusiranog razmišljanja u kojem pojedinac testira ideje ili moguća rešenja za probleme“ (APA, 2019). Kritičko mišljenje kao kompetencija u opštem smislu podrazumeva sposobnosti: preispitivanja normi, praksi i mišljenja; razmišljanja o sopstvenim vrednostima, percepciji i akcijama kao i zauzimanja pozicije u savremenom diskursu. Kroz kritičko mišljenje pojedinci izgrađuju sebe i svoje stavove. Kritičko mišljenje uključuje veštine razlikovanja činjenica i vrednosti, razlikovanja eksplicitnih i implicitnih pretpostavki, razlikovanja argumentovanih i neargumentovanih tvrdnji, prepoznavanje grešaka u zaključivanju i određivanja snage argumenata (Buchberger, 2012) (Okvir 9).

Pedagoški pristup na predmetu *Teorija planiranja* usmeren je ka kritičkom mišljenju kao glavnom ishodu učenja. Ishodi učenja u opštem smislu podrazumevaju pomeranje nastave sa nastavnika na studente, odnosno sa nastave na učenje. Iskazuju se kroz tri domena obrazovanja, odnosno načina usvajanja znanja: stečena znanja (kognitivni domen), veštine (psihomotorni domen) i stavove (afektivni domen). Naglasak je na holističkom i transformativnom obrazovanju koje podržava samostalno učešće i saradnju, orijentaciju na probleme, inter i transdisciplinarnost i povezivanje formalnog i neformalnog učenja (UNESCO, 2017).

”

8

Kao nastavnici, mi, jednostavno rečeno, ne opremamo (ili možda ne možemo) mlade praktičare pravim instrumentima za rešavanje nepredviđenih izazova, s obzirom da su izazovi sa kojima se suočavaju nejasni, previše dinamični, previše teški da bi se mogli shvatiti i možda zahtevaju drugačiji set veština od onih koje očekujemo da praktičari planiranja imaju. Mi im dajemo ideju o tome sa čim se mogu suočiti u praksi i pružamo im širok spektar instrumenata, ali očekujemo od njih da nauče kako da ih koriste u praksi. Kao rezultat toga, neki od njih ne uspevaju na vreme, neki uživaju u sivim zonama, a neki postaju stvarno kreativni u zaobilaženju izazova na svoje inovativne načine.

(Tasan-Kok, 2016: 622)

Iva Bohberger u svojoj knjizi *Kritičko mišljenje: Priručnik kritičkog mišljenja, slušanja, čitanja i pisanja* navodi koje intelektualne sposobnosti i vrednosti neguje i razvija kritičko mišljenje:

„Kritičko mišljenje uključuje sljedeće intelektualne sposobnosti:

- Sposobnost analize pojmova, informacija i gledišta
- Sposobnost razlikovanja relevantnih i irelevantnih informacija unutar zadanog konteksta
- Sposobnost interpretacije informacija
- Sposobnost povezivanja prethodnog znanja i novih informacija kao i različitih informacija iz različitih područja
- Sposobnost sinteze informacija
- Sposobnost organizacije sadržaja u smislenu celinu
- Sposobnost razlikovanja opravdanih i neopravdanih tvrdnji
- Sposobnost sagledavanja predmeta rasprave sa različitih gledišta
- Sposobnost vrednovanja informacija i gledišta
- Sposobnost formiranja stavova i zastupanja ideja
- Sposobnost opravdanja stavova, gledišta
- Sposobnost preuzimanja aktivne uloge u procesu učenja
- Sposobnost zamišljanja mogućih situacija
- Sposobnost nadgledanja i procenjivanja sopstvenog razumevanja informacija
- Sposobnost usmeravanja sopstvenog mišljenja ka ispravnosti.”

(Buchberger, 2012: 13)

Tabela 1. Blumova taksonomija – pregled kognitivnih sposobnosti na predmetu *Teorija planiranja*
(Izvor: Prema Despotović, 2014)

Nivoi	Značenje	Opis kognitivnog domena
ZNANJE	Posедује informacije; zna osnovne ideje	<ul style="list-style-type: none"> - Prepoznavanje informacija od značaja za proces vrednovanja urbanih situacija - Poznavanje načina uređivanja i prikazivanja informacija - Poznavanje konteksta u kojem se odvija proces vrednovanja urbanih situacija - Poznavanje osnovnih aspekata posmatranja i tumačenja urbanih situacija - Poznavanje logike urbanih transformacija
RAZUMEVANJE	Prenosi informaciju iz jednog u drugi kontekst; upoređuje, grupiše; nalazi uzroke, predviđa posledice; formuliše problem vlastitim rečima	<ul style="list-style-type: none"> - Razumevanje logike grupisanja različitih kategorija informacija - Razumevanje veze između uspostavljenih kategorija - Interpretiranje činjenica - Razumevanje različitih pozicija interpretacije - Formulisanje argumenata za debatu - Klasifikacija komponenti urbane transformacije
PRIMENA	Koristi pojmove, ideje i teorije u novim i realnim situacijama, rešava probleme	<ul style="list-style-type: none"> - Upotreba informacija u procesu vrednovanja urbanih situacija - Tumačenje konteksta u kojem se odvija urbana transformacija - Upotreba logičke argumentacije u debatama - Tumačenje komponenti urbane transformacije
ANALIZA	Određuje strukturu; identifikuje komponente; razlaže, (re)organizuje komponente; pravi razliku između činjenica, interpretacija i zaključaka	<ul style="list-style-type: none"> - Organizacija informacija prema koracima procesa vrednovanja urbanih situacija - Uočavanje pravilnosti između informacija iz različitih kategorija - Prepoznavanje skrivenog značenja u okviru informacija - Identifikacija osnovnih komponenti složene strukture urbanih situacija - Identifikacija ključnih aktera u procesu urbane transformacije
SINTEZA	Formira strukture i obrasce iz postojećih elemenata, produkuje nove ideje i značenja iz postojećih podataka, povezuje informacije i znanja iz različitih oblasti, zaključuje	<ul style="list-style-type: none"> - Konstruisanje različitih pozicija u odnosu na posmatranu urbanu situaciju - Povezivanje prepoznatih pozicija sa kontekstom u kojem se odvija urbana transformacija - Zaključivanje o povezanosti pozicija sa ishodima urbanih transformacija - Konstruisanje modela urbane transformacije
EVALUACIJA	Procenjuje relevantnost informacija, upotrebljivost i vrednost ideja i teorija; materijala	<ul style="list-style-type: none"> - Prepoznavanje uticaja različitih pozicija na ishode urbanih transformacija - Procenjivanje uticaja urbanih transformacija na širi prostorni razvoj - Prepoznavanje uloge ekspertize u procesu urbane transformacije - Identifikacija konfliktnih tačaka u procesu urbane transformacije - Izgradnja sopstvenog etičkog odnosa prema profesiji planiranja

Ishodi učenja se prikazuju uz pomoć Blumove taksonomije koja prepoznaje nekoliko nivoa učenja: evaluaciju, sintezu, analizu, primenu, razumevanje i znanje. U **Tabeli 1** dat je pregled kognitivnih sposobnosti koje se stiču na predmetu *Teorija planiranja*, klasifikovanih prema Blumovoj taksonomiji nivoa učenja. U levoj koloni su navedeni nivoi učenja, u srednjoj koloni opšta značenja svakog nivoa i u desnoj koloni načelni opisi na predmetu stečenog kognitivnog domena. Detaljni prikaz stečenih ishoda učenja dat je u poglavlju *Prikaz nastavnih jedinica*, prema koracima nastavnog procesa.

Metode učenja

Kritičko mišljenje nije talenat, ono se uči.

Sposobnost kritičkog mišljenja je teško postići primenom tradicionalnih modela nastave. Razvoj kritičkog mišljenja podrazumeva izgradnju objektivnih stavova zasnovanih na logičkom zaključivanju korišćenjem racionalnih argumenata i kontekstualnih kriterijuma. Za kritičko mišljenje je važno sagledavanje celokupnog procesa razmišljanja, od početnog saznavanja informacija, preko analize i procene, do izgradnje zaključaka. Načini na koji se to postiže uključuju nekoliko ključnih principa:

- Izlaganje kontraverznim pitanjima i situacijama,
- Pažljivo ispitivanje situacije,
- Jasna logika toka istraživanja.

Adekvatan oblik nastave za razvoj kritičkog mišljenja je interaktivna nastava. Ona se zasniva na transakcijsko-transformativnom pristupu učenju i podrazumeva nastavne metode koje uključuju komunikaciju, razmenu i razvoj partnerstava na različitim sadržajima i u više pravaca: pre svega između nastavnika i studenta, ali i između studenata međusobno, pojedinačno ili u grupama. Suština interaktivne nastave je stavljanje studenta u aktivnu poziciju tokom savladavanja nove materije. To je dinamičan, raznovrstan, fleksibilan i nelinearan pristup učenju (Pavlović Brenesević & Radulović, 2014). Interaktivna nastava je usmerena na razvoj kreativnosti, kritičnosti i samostalnosti studenata.

Interaktivna nastava podrazumeva rad na autentičnim zadacima. Ona je u skladu sa zahtevima učenja kritičkog mišljenja za koje se smatra da je najefikasnije kroz proučavanje određenog sadržaja. Osnovne karakteristike interaktivnog modela nastave na sledeći način doprinose razvoju veština kritičkog mišljenja:

- Učenje kao aktivna konstrukcija znanja – razvija sposobnost aktivnog posmatranja i analiziranja uočenog
- Učenje kao podsticaj negovanju individualnih razlika – razvija sposobnost zauzimanja stava
- Učenje kao kontekstualni proces – razvija sposobnost uočavanja razloga
- Učenje kao zajednica učenja – kooperativni proces – razvija sposobnost veštine izražavanja, objašnjavanja i zauzimanja stava.

Osnovni principi učenja i njihova konkretizacija su dati u **Tabeli 2**.

Navedene preporuke su za potrebe realizacije premeta *Teorija planiranja* razvijene u sledeće metode učenja:

PREDAVANJE (*mini lekcije*). Formalno izlaganje informacija i znanja kroz povezivanje tema, ideja i činjenica.

STUDIJA SLUČAJA. Proučavanje realne situacije kroz analizu, uočavanje problema i predviđanje posledica.

DEBATA. Proučavanje kontraverzne teme kao osnove za razumevanje različitih pozicija i izgradnju argumenata koji podržavaju te pozicije. Sučeljavanje tih pozicija.

INDIVIDUALNI RAD. Samostalno prikupljanje i čitanje materijala, vođenje beležaka.

PANEL DISKUSIJE. Izlaganje stavova, raspravljanje o ključnim pitanjima i odgovaranje na pitanja kolega.

DISKUSIONE GRUPE. Diskusija u okviru manjih grupa i zajedničko formulisanje odgovora. Izveštaj o zaključcima kao uvod u dalju diskusiju u okviru veće grupe.

DIJALOŠKE GRUPE. Diskusija o nekoj temi, problemu ili ideji tokom koje se razmenjuju polazišta i stavovi sa ciljem izgradnje rešenja sa kojim se svi slažu i u koje svi veruju.

PRAVLJENJE SHEMA, GRAFIKONA. Mapiranje, analiziranje i povezivanje ključnih ideja, odluka i postupaka.

HRONOLOŠKI PRIKAZ. Razvrstavanje sadržaja prema toku razvoja događaja na osnovu ključnih podataka.

PROJEKAT/ELABORAT. Priprema i realizacija istraživanja prema zadatom uputstvu.

ANALIZA. Grupna analiza raznolikog materijala primenom zadatih metoda.

Tabela 2. Principi učenja koji se realizuju kroz interaktivnu nastavu
(Izvor: Pavlović Breneselović i Krnjaja, 2014)

PRINCIPI UČENJA

1

UČENJE ZAVISI OD MOTIVACIJE.

Konkretizacija: Na koje načine možemo uspostaviti motivišuću situaciju u procesu nastave, i zatim održavati te motivišuće faktore?

2

UČENJE ZAVISI OD INDIVIDUALNIH POTENCIJALA ZA UČENJE.

Konkretizacija: Na koje načine možemo individualizovati proces učenja?

3

UČENJE ZAVISI OD PROŠLOG I TEKUĆEG ISKUSTVA.

Konkretizacija: Na koji način možemo iskoristiti iskustvo onih koji uče kao polazišta za dalje učenje?

4

UČENJE ZAVISI OD AKTIVNOG UČEŠĆA ONOGA KO UČI I RAZMENE MEĐU UČESNICIMA.

Konkretizacija: Na koje načine možemo obezbediti aktivno učešće i razmenu u nastavi?

5

UČENJE ZAVISI OD ATMOSFERE POŠTOVANJA.

Konkretizacija: Na koje načine možemo graditi atmosferu poštovanja u procesu nastave?

6

UČENJE SE UNAPREĐUJE KADA ONI KOJI UČE IMAJU SAMODIREKCIJU.

Konkretizacija: Na koje načine možemo podsticati učesnike na samodirekciju u procesu učenja, kao i da nastave sa daljim učenjem?

7

UČENJE ZAVISI OD KRITIČKOG, REFLEKSIVNOG MIŠLJENJA.

Konkretizacija: Na koje načine možemo podsticati one koji uče da osveščuju i preispituju ono što vide, misle, osećaju i čine?

8

INTEGRACIJA I PRIMENA NAUČENOG JE PROCES KOJI ZAHTEVA ODREĐENE STRATEGIJE.

Konkretizacija: Na koji način možemo podsticati ovakav proces?

IZVEŠTAVANJE. Izveštavanje o zaključcima rada manjih grupa na zadate teme.

PREZENTACIJA. Prezentacija istraživanja manjih grupa pred celom grupom na unapred pripremljen način.

SOKRATOV METOD. Postavljanje različitih vrsta pitanja drugim studentima, koja imaju za cilj izgradnju novih saznanja: povezivanje, analiza, sinteza, primena naučenog, argumentovanje, zauzimanje stava.

POSMATRANJE PRAKSE. Prikupljanje informacija o aktuelnoj graditeljskoj praksi iz različitih vrsta izvora.

PRETRAŽIVANJE ELEKTRONSKIH SADRŽAJA. Prikupljanje informacija iz elektronskih izvora, prema zadatim kriterijumima.

ČITANJE TEKSTOVA. Proučavanje preporučene literature.

ESEJ. Pismeno izražavanje na zadate teme.

(Pavlović Breneselović & Radulović, 2014).

Navedene metode učenja su ugrađene u proces interaktivne nastave na predmetu. Njihov redosled i pozicija u toku nastave su direktno povezani sa zadatom logikom istraživanja predmetnog sadržaja. Uspostavljanje čvrste logike istraživanja uvodi red u tok razmišljanja i time razvija kod studenata uverenje, i konsekventno samopouzdanje, da sledeći pravila mogu doći do valjanih zaključaka.

Okruženje za učenje

Za razvoj kritičkog mišljenja od presudne je važnosti stvaranje podržavajućeg i produktivnog okruženja. Pored praktikovanja interaktivne nastave kao pedagoške metode kojom se menja strategija i nastavna praksa, neophodno je stvoriti ambijent kojim se podstiče kapacitet za učenje. U kontekstu savladavanja kompleksne oblasti *Teorija planiranja*, okruženje za učenje prevashodno treba kod studenata da izgradi osećaj sigurnosti i samopouzdanje za buduće profesionalno delovanje. Budući profesionalci treba da budu aktivni i angažovani pojedinci koji veruju u mogućnost sopstvenog uticaja na okruženje.

Okruženje za učenje predstavlja raznovrsnu platformu za angažovanje studenata u procesu učenja. Razvoj pozitivnog okruženja za učenje zasniva se na kreativnom pristupu kombinovanja ciljeva učenja sa pedagoškim principima.

Stvaranje pozitivnog okruženja za učenje zavisi od mnogobrojnih faktora. Pre svega, potrebno je uspostaviti ambijent koji podržava učenje. To podrazumeva razvoj osećaja zajedništva u okviru grupe, u kojoj se podstiče diskusija kao platforma za podršku postavljanju pitanja i izražavanja ideja i mišljenja o nekoj temi. U takvom ambijentu od presudne je važnosti stvaranje ambijenta sigurnosti za iskazivanje sopstvenih stavova. U javnom govoru se studenti moraju osećati podržano, dobrodošlo i poštovano. Tome doprinosi uređenost nastavnog procesa i kompetentnost nastavnika za upravljanje raznolikim potrebama i kapacitetima studenata.

Negovanje slobode izražavanja zahteva kreiranje atmosfere uvažavanja. To je posebno osetljiv teren za učenje, jer se moraju korigovati ponašanja koja vode ka diskriminaciji, ponižavanju, personalnim uvredama i sl. Sloboda i kultura izražavanja predstavljaju ključne veštine za primenu kritičkog mišljenja u profesionalnom radu. Ono je od esencijalne važnosti za ostvarenje uloge eksperta kao medijatora i fasilitatora u kolaborativnom planskom procesu.

Osvrt na postignute rezultate je još jedan od važnih faktora za kreiranje pozitivnog okruženja za učenje. Na taj način se ukazuje na pređeni put učenja i ostvareni napredak. Ujedno se potcrtavaju slaba mesta u postignutim rezultatima i ukazuje na znanja koja treba utvrditi. Nasuprot tome, osvrt na postignute rezultate omogućava isticanje pojedinačnih ili grupnih uspeha studenata, čime se kvalitet primenjene strategije učenja nameće kao podsticaj za

druge da je usvoje i na taj način unaprede sopstvene rezultate (Racconn Gang, 2019).

Okruženje za učenje, kao integralni deo razvijenog pedagoškog pristupa na predmetu *Teorija planiranja*, ima sledeće karakteristike:

- Podstiče kod studenata slobodu postavljanja pitanja – neguje se atmosfera slobodnog izražavanja koja, sa jedne strane, budi radoznalost kod studenata, a sa druge kreira strukturu za diskusiju i mini predavanja;
- Pitanja se vrednuju više od odgovora – podstiče se aktivnost i angažman studenata, daje se značaj temi koja je vezana za pitanje, ukazuje se na mnogostruke aspekte postavljenog pitanja i njegovu relevantnost za praksu planiranja;
- Informacije i ideje se prikupljaju iz različitih izvora – lekcije, čitanje zadatih tekstova, mediji, dokumenta, projekti, prezentacije i sl. Raznolikost izvora informacija otvara prostor za upoređivanje, povezivanje i zaključivanje;
- Primenjuju se različiti modeli učenja koji podrazumevaju kooperativnu razmenu između nastavnika i studenata u više pravaca (nastavnik – student; student – student; student – grupa; grupa – grupa itd.). Na taj način se uloge nastavnika i studenata stalno smenjuju, izgrađuju se međusobne veze poverenja i kreira ambijent povezanosti;
- Prilagođavanje učenja dinamici grupe – usmerenost ka kapacitetima pojedinaca, prilagođavanje tempa nastave postignutim rezultatima, restrukturiranje sadržaja nastave prema iskazanim interesima;
- Istraživačka radoznalost, angažovanost, postignuti napredak vrednuju se više od završnog rada – težište vrednovanja studentskog rada je na aktivnostima tokom nastave, pri čemu se razvijaju kriterijumi vrednovanja za svaku pojedinačnu aktivnost i doprinos;
- Merenje uspeha studenata kroz stvaranje prostora za međusobno vrednovanje – usmeravanje rada studenata ka formulisanju pitanja kojima se omogućava vrednovanje postignutog nivoa razumevanja ostalih studenata;
- Savladavanje materije iz različitih uglova – složena materija se stalno iznova razmatra i utvrđuje. Pri svakoj novoj iteraciji se znanja upotpunjuju, razumevanje nadograđuje, testiraju se

nove mogućnosti primene stečenog znanja, analiziraju otvorena pitanja, sumiraju zaključci i formulišu novi ili revidiraju usvojeni stavovi.

Navedene karakteristike okruženja za učenje primenjene su na raznolike načine i u različitoj meri tokom nastavnog procesa, u zavisnosti od konteksta u kojem se koriste. Pored stvaranja prijatne i kreativne atmosfere za učenje, kao osnovne svrhe, navedene karakteristike imaju za cilj da izgrade okruženje za dijalog i razmenu stavova kao ambijent u kojem treba da se odvija planerska komunikativna i kolaborativna praksa. Negovanje ovakvog ambijenta u budućem profesionalnom radu predstavlja jedan od važnih ciljeva kreiranog pedagoškog modela.

3 NASTAVNE JEDINICE

Struktura nastave

Struktura nastave na predmetu *Teorija planiranja*, dimenzionisana je shodno iskustvima mnogih nastavnika – predavača ove oblasti, koja sugerišu stavljanje fokusa na ono što studenti rade na času (Bolan, 1981; Frank, 2002; Olesen, 2018). To je u skladu i sa preporukama za savremeno obrazovanje koje prebacuju težište sa nastavnika na studente i ishode učenja (UNESCO, 2015; 2017). Važan aspekt nastave postaje ono o čemu se govori, kako se interpretira prikazani sadržaj, kako se povezuju znanja, kako teče proces učenja i sl.

U odnosu na navedene principe, nastavne jedinice na predmetu su formirane tako da ispunjavaju sledeće komponente:

TEMA – sadržaj nastave koji se obrađuje na času: osnovne teme iz teorije planiranja i teme od značaja za delatnost planiranja u Srbiji (**Okvir 10**).

INSTRUKCIJE ZA STUDENTE – detaljan opis očekivanih aktivnosti: priprema za čas, rad na času i rad kod kuće nakon časa;

PREDMET RADA – materijal iz kojeg se prikupljaju informacije i usvajaju lokalno specifična znanja iz prakse prostornog razvoja kao što su mediji, dokumenta, planovi, projekti, izveštaji i sl.;

OBLICI RADA – način angažovanja studenta i njegove interakcije sa ostalim učesnicima u nastavi (individualni rad, rad u manjim ili većim grupama, mentorski rad itd.);

NASTAVNE AKTIVNOSTI – primenjene kombinacije metoda učenja u okviru interaktivne nastave;

PRODUKTI STUDENTSKOG RADA – očekivane forme iskazivanja znanja stečenog radom na času;

ISHODI UČENJA – konkretna znanja, veštine i razumevanje stečeni savladavanjem svake nastavne jedinice;

REFERENTNA LITERATURA – zbirka zadatih tekstova od značaja za obrađivane teme, selektovana prema specifičnim pitanjima koja se obrađuju na času;

PRIMERI STUDENTSKIH RADOVA – ilustracija rada studenata na konkretnim primerima iz prakse i postignutih ishoda⁹ (Okvir 11).

10

Osnovne teme u teoriji planiranja

„Vrlo široko poreklo planiranja, obimna osnovna znanja koja se tu koriste, omogućavaju teoriji planiranja da se bavi celim skupom tema koje se mogu grupisati na sledeći način:

osnovna tumačenja – šta je planiranje?

teorijsko-filozofska pitanja koja se tiču definicije i karaktera planiranja (racionalnost, anticipacija, orijentacija ka ciljevima...)

bliža određivanja – šta znamo o onome što planiramo i za koga planiramo?

priroda konteksta u kojem se takva aktivnost dešava (društvenog, političkog, ekonomskog, kulturnog...)

norme – kako planiramo i šta je osnova za planiranje?

način na koji bi planerska aktivnost mogla biti primenjena u različitom kontekstu, uključujući i institucionalne i metodološke teme.”

(Lazarević Bajec, 1992: 13)

⁹ Tokom četiri školske godine studenti su obrađivali različite slučajeve izgradnje u Beogradu. Prve dve godine su radili na zajedničkom poligonu prema pedagoškom modelu koji je prikazan u ovom udžbeniku. Poslednje dve školske godine je primenjivan modifikovani model pedagoškog pristupa.

Pregled slučajeva izgradnje u Beogradu koje su studenti istraživali na predmetu Teorija planiranja tokom četiri školske godine.

ŠKOLSKA GODINA
slučajevi izgradnje u Beogradu

2015/16.

„Beograd na vodi“

2016/17.

„Skyline“

2017/18.

„Stepa Stepanović“

Višnjička ulica

„Stari mlin“

„Centar za promociju nauke“

„Voždove kapije“

„Blok 18“

„Most na Adi“

„Makiško polje“

„Nacionalni stadion“

Sistem „Busplus“

„Blok 11A“

Železnička stanica „Prokop“

„Slavija“

2018/19.

„Belvil“

„Blok A“

„TC Rajičeva“

„Kneza Miloša Residence“

„BIGZ“

„Central Garden“

Tok nastave prati korake istraživačkog procesa. Poligon za istraživanje predstavljaju slučajevi aktuelne izgradnje u Beogradu. Njihovim istraživanjem se sagledavaju kontekst postsocijalističke tranzicije i problemi savremene prakse planiranja, odnosno prostornog razvoja u Srbiji. Pitanja koja se otvaraju kroz ovako postavljeno istraživanje se najpre problematizuju u okviru specifične planske kulture, nakon čega se premeštaju u širi kontekst teorije planiranja. Težište je na razumevanju tri ključna aspekta prakse planiranja – informacije, vrednost i moć – kao okvira za razradu svih transformativnih ciljeva teorije planiranja (Frank, 2002).

Istraživanje se sprovodi kroz pažljivo strukturirani proces upoznavanja sa složenom materijom prostornog razvoja. Sastoji se iz pet celina, svojevrsnih nastavnih jedinica, pri čemu svaka celina obrađuje jednu komponentu procesa prostornog razvoja, i kroz niz sukcesivno savladanih koraka postepeno gradi razumevanje njegove ukupne složene strukture. Uspostavljena struktura istraživanja se najefikasnije sprovodi kroz blok-nastavu.

Nastavne jedinice čini sledećih pet istraživačkih celina:

1. Upoznavanje sa slučajem
2. Razumevanje društveno-ekonomskog i političkog konteksta
3. Prepoznavanje učesnika u urbanom razvoju
4. Uvid u razvojne politike
5. Izgradnja sopstvene profesionalne pozicije.

U nastavku će biti prikazan tok nastave kroz detaljni opis nastavnih jedinica i njihovih komponenti. Kao ilustracija će dominantno biti korišćeni rezultati rada studenata na slučaju projekta „Beograd na vodi“, rađenog tokom školske 2015/16. godine. Slučaj projekta „Beograd na vodi“ predstavlja jedan od najkontraverznijih i najvećih projekata aktuelne izgradnje u Beogradu (Maruna, 2015). Kao takav, predmet je interesovanja velikog broja stručnjaka, istraživača i medija. Rezultati njihovog rada su mnogobrojni i elektronski dostupni, što predstavlja osnovnu bazu za prikupljanje podataka i rad studenata na predmetu. Pored navedenog slučaja, biće prikazani i rezultati rada studenata nastalih tokom školske 2016/17. godine, kada je istraživani projekat „Skyline“.

Rad u okviru nastavnih jedinica se odvija prema sledećem modelu: a) individualni rad – samostalno istraživanje, b) rad u manjim grupama (4–6 studenata) u pripremi materijala za čas, c) rad u okviru cele grupe (oko 40 studenata), organizovan u vidu radio-nice u okviru koje se diskutuje pripremljeni materijal, upoređuju

informacije i donose zaključci, d) ponovo rad u manjim grupama nakon časa radi kreiranja kraćeg izveštaja o usvojenim zaključcima i e) individualni rad u kreiranju završnog izveštaja/elaborata kojim se izražava sopstveni stav o sprovedenom istraživanju. Raznoliki načini angažovanja studenata doprinose interaktivnosti procesa učenja, podstičući komunikaciju između nastavnika i studenata kao pojedinaca, članova manjih grupa ili cele generacije.

Svaku nastavnu jedinicu prate jasno definisana agenda rada, prateći materijal i očekivani rezultati. Zajednički rezultati istraživačkih koraka sprovedenih na času, nakon diskusije se dodatno pripremaju za vizuelni prikaz na unapred pripremljenoj podlozi. Jedinstveni vizuelni prikaz se dopunjuje na svakom času prema koracima istraživanja. Njegov sadržaj je rezultat komparacije i provere materijala koje su grupe pripremile za čas. Vizuelni prikaz ima trostruku ulogu: a) daje pregled prikupljenog materijala, b) omogućava sagledavanje osnovnih komponenti procesa razvoja prostora kao osnove za analizu i zaključivanje i c) daje uvid u tok istraživačkog rada.

Nastavnik ima ulogu mentora, predavača i medijatora u diskusijama.

Upoznavanje sa slučajem

Početni korak u istraživanju je namenjen prikupljanju i analizi kvaliteta informacija. Prikupljaju se elektronski dostupne informacije o izabranom slučaju izgradnje u Beogradu. To obuhvata dnevnu, nedeljnu i mesečnu štampu, TV emisije, blogove, portale, forume, sajtove javnih institucija, privatnih preduzeća, nevladinih organizacija, dokumenta i sl. Izvori informacija se prikazuju prema hronološkom redosledu, uz evidenciju naziva, datuma i vrste izvora. Rekonstruiše se hronologija razvoja slučaja izgradnje, odnosno procesa prostorne transformacije. Upoređuju se prikupljene informacije iz različitih izvora. Analizira se njihov kvalitet i procenjuje pouzdanost. Na kraju se formira konačan spisak izvora i uspostavlja jasna istorija slučaja.

Instrukcije za rad u okviru nastavne jedinice

Upoznavanje sa slučajem

A

Priprema za čas (individualni rad i rad u manjim grupama):

- Prikupljanje informacija o istraživanom slučaju izgradnje u Beogradu iz elektronskih medija.
- Svaki izvor informacije se posebno izdvaja – navodi se ime izvora, datum objavljivanja informacije, autor informacije, naslov, i ostali dostupni podaci. Koristi se APA stil za navođenje izvora.
- Prikaz informacija prema hronološkom redosledu objavljivanja.

B

Rad na času (rad u okviru cele grupe):

- Zajednički pregled razvoja slučaja prostorne transformacije. Grupe međusobno porede prikupljeni materijal. Kroz grupnu diskusiju se proveravaju informacije, procenjuje kvalitet izvora i kontroliše ispravnost navođenja izvora.
- Zajedničko utvrđivanje kategorije izvora: primarni i sekundarni.
- Zajedničko utvrđivanje hronologije razvoja slučaja prostorne transformacije.

C

Rad kod kuće (rad u okviru manjih grupa):

- Uređivanje baze izvora informacija za dalje istraživanje. Koriste se samo provereni izvori. Obrazlažu se kriterijumi za procenu kvaliteta izvora. Izvori se klasifikuju prema kategorijama na primarne izvore i sekundarne izvore. Formira se konačna lista prema APA stilu navođenja izvora. Rezultati rada se priređuju u formi kraćeg izveštaja i šalju nastavniku.

Tema nastavne jedinice

Dinamična graditeljska praksa u Beogradu i Srbiji predstavlja predmet interesovanja mnogobrojne javnosti i proizvodi različite odjeke. Kroz nju se prelamaju raznoliki interesi i aspiracije različitih zainteresovanih strana. Oni su prisutni u svakodnevnom govoru i sastavni su deo političke arene. Javni prostor obiluje pojmovima iz domena planiranja, različitim i često kontradiktornim informacijama, kao i dijametralno različitim gledištima na problem. Razumevanje složenosti savremenih graditeljskih procesa zahteva kompetentne stručnjake koji su u stanju da na činjenično neutralan način objasne fenomen i ukažu na ključna pitanja koja iz njega proizlaze.

MEDIJI I ETIKA. Da bi se mogla izgraditi pozicija kompetentnog analitičara, neophodno je pre svega raspolagati adekvatnim informacijama, a potom biti sposoban za njihovo povezivanje i tumačenje. Prvi korak u tome je informisanost. Prikupljanje relevantnih informacija je, pre svega, usko povezano sa razumevanjem domena i odgovarajuće terminologije – u ovom slučaju prakse prostornog razvoja. Nakon toga, važno je poznavanje izvora iz kojih se informacije mogu prikupiti i sposobnost njihovog razvrstavanja na relevantne i irelevantne. Kompetentni stručnjak mora biti upoznat sa medijskim javnim prostorom, kao i spreman za kritičko sagledavanje dostupnih informacija.

OSNOVE ISTRAŽIVAČKOG RADA. Istraživački rad je strukturirana aktivnost koja podleže određenim standardima. Podrazumeva radoznalost, disciplinu, sistematičnost, analitičnost, organizovanost, posvećenost, promišljenost, upornost, doslednost i kreativnost. Predstavlja sastavni deo procesa izgradnje profesionalnog stava. Može se sprovoditi individualno ili timski. Svako istraživanje počinje utvrđivanjem problema koji se istražuje, kao i razlozima za sprovođenje istraživanja. Sprovodi se planski, definisanjem koraka u istraživanju i istraživačkih faza kao potcelina istraživačkog procesa. Obuhvata osmišljavanje načina za prikupljanje podataka, njihovu klasifikaciju, analizu, interpretaciju i zaključivanje. Sastavni deo istraživačkog procesa je i prezentacija istraživačkih rezultata, kao krajnja faza.

PRIMENJENE TEHNIKE KOMUNIKACIJE. Razmena informacija, znanja, ideja, misli i stavova spada u interaktivnu aktivnost koja zahteva komunikacijske veštine. U domenu prostornog razvoja, kroz komunikaciju se prenose informacije, uspostavljaju odnosi između zainteresovanih strana, rešavaju problemi i iznose stavovi.

Komunikacijske sposobnosti podrazumevaju perceptivnosti, artikulisano izražavanje, razložno iznošenje ideja, argumentovanu diskusiju, strpljivo slušanje, uvažavanje raznolikosti i anticipaciju novih saznanja. Komunikacijske veštine su neophodne za rešavanje konfliktnih situacija, naročito karakterističnih za procese odlučivanja o politikama prostornog razvoja.

MAR 7 Mediji i etika: Suša, Lukić, Skrozza, Živković, Erdei

Video snimak tribine održane 7. marta 2019. godine na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu pod nazivom „Mediji i etika“ u okviru serijala „Nije filozofski ćutati“.

Preuzeto sa: <https://teslavision.tv/video/gallery/etika-i-mediji-nije-filozofski-cutati/>

tema1

Predmet rada

U okviru prve nastavne jedinice, predmet rada studenata su elektronski dostupni izvori. Njihovo pretraživanje se sprovodi pomoću ključnih reči, pre svega naziva projekta koji se istražuje. Mnoštvo dostupnih informacija zahteva uspostavljanje sistema za njihovu klasifikaciju i kasnije jednostavan pregled. Klasifikacija se može sprovesti prema vrsti izvora (dnevna štampa, nedeljnici, video produkcija, sajtovi, portali, web stranice, časopisi, dokumenta itd.), hronološkom redosledu i sl. U prvoj fazi predmet rada su svi elektronski dostupni izvori.

Nakon prve faze vrši se selekcija izvora prema njihovom kvalitetu i pouzdanosti. Razvijaju se kriterijumi za selekciju i gradi uvid u elektronski dostupnu medijsku scenu. Kreiraju se lične baze pouzdanih izvora i informacija. Paralelno sa procesom izbora pouzdanih informacija rekonstruiše se istorijat razvoja istraživanog slučaja.

istraživačka celina 1
UPOZNAVANJE SA SLUČAJEM
nastavne aktivnosti

Nastavne aktivnosti

U okviru koraka Upoznavanje sa slučajem, primenjuju se sledeće metode učenja:

Individualni rad – Samostalno prikupljanje početnih informacija o istraživanom slučaju.

Posmatranje prakse – Prikupljanje informacija o aktuelnoj graditeljskoj praksi iz različitih vrsta izvora.

Rad u okviru manje grupe – Priprema zajedničkog materijala za čas.

Prezentacija – Prezentacija pripremljenog materijala pred celom grupom.

Mini lekcije – Mediji i etika; Osnove istraživačkog rada; Primenjene tehnike komunikacije.

Analiza – Zajednička analiza prikupljenih izvora i informacija.

Dijaloške grupe – Zajednička selekcija izvora; kreiranje istorije slučaja.

Hronološki prikaz – Razvrstavanje informacija prema toku razvoja procesa prostorne transformacije.

Diskusione grupe – Rad u manjim grupama na kreiranju zaključaka istraživačkog koraka.

Izveštavanje – Kreiranje manjih izveštaja o zaključcima istraživačkog koraka.

Pretraživanje elektronskih sadržaja je blisko novim generacijama studenata. Stoga se ovaj ambijent koristi kao motivišući faktor za započinjanje istraživačkog procesa. Dodatni interes se razvija kroz izbor istraživačkih tema, koje su medijski interesantne i kao takve zahtevaju ekspertsko tumačenje. Kako bi se olakšao prvi susret sa nepreglednim područjem informacija, formiraju se manje radne grupe. Na samom času se sprovodi kontrola i dopuna prikupljenog istraživačkog materijala kroz razmenu stečenog znanja između istraživačkih grupa putem aktivnih diskusija. Na taj način filtrirane informacije predstavljaju osnov za zakruživanje prve istraživačke faze i sigurnu poziciju za prelazak na sledeći korak.

Produkti studentskog rada

U okviru koraka Upoznavanje sa slučajem, produkti studentskog rada su sledeći:

- Hronološki klasifikovane i evidentirane sve prikupljene informacije o istraživanom slučaju (rad manje grupe).
- Baza selektovanih i kategorisanih izvora informacija (rad manje grupe), navedenih prema APA stilu.
- Kriterijumi za procenu relevantnosti izvora (rad manje grupe).

Mnoštvo raznorodnih informacija, kao rezultat početnog pretraživanja elektronskih medija, uređuje se hronološkom klasifikacijom, prema datumu objavljivanja informacije. Ovako uspostavljen poredak služi za početno razumevanje istorije razvoja slučaja. Nakon toga, vrši se selekcija informacija prema pouzdanosti izvora. Postupak selekcije zahteva prethodno uspostavljenu skalu kriterijuma, koja pre svega uključuje autoritet izvora ili autora informacije. Prepoznavanje autoriteta zahteva dublje proučavanje aktuelne medijske scene. Kao kriterijum za selekciju može da se koristi i naučna klasifikacija na primarne i sekundarne izvore. Završen proces selekcije rezultuje bazom pouzdanih izvora. Kao finalni korak sledi tzv. razvrstavanje izvora prema kategorijama medija i njihov popis uz uvažavanje APA konvencije navođenja referenci.

istraživačka celina 1
UPOZNAVANJE SA SLUČAJEM
ishodi učenja

Ishodi učenja

U okviru koraka Upoznavanje sa slučajem, ishodi učenja su sledeći:

- Upoznavanje sa istraživačkim ambijentom.
- Upoznavanje sa ambijentom za kolaborativno promišljanje i zaključivanje.
- Poznavanje načina uređivanja i prikazivanja izvora informacija.
- Razlikovanje neposrednih i posrednih informacija.
- Sposobnost razlikovanja relevantnih i irelevantnih informacija.

Istraživački rad podrazumeva disciplinovanu proceduru prikupljanja, selekcije, priređivanja, analize, tumačenja i zaključivanja. Ona se umnogome razlikuje od znanja i veština stečenih dominantno kroz rad na studio projektima. U istraživačkom radu je težište na saznavanju, dok je u studiju težište na kreiranju rešenja. Jedna od važnih veština koja se stiče kroz istraživački rad je poznavanje područja iz kojeg se prikupljaju informacije, kao i veština njihovog pretraživanja. Pored toga, razvija se važna sposobnost kategorisanja informacija prema pouzdanosti, relevantnosti i svrsishodnosti. Takođe, stiču se znanja o formalnim načinima uređivanja informacija. Posebno značajan rezultat učenja je iskustvo grupne diskusije kao načina za proveru kvaliteta istraživačkog materijala.

istraživačka celina 1

UPOZNAVANJE SA SLUČAJEM

za čitanje

Za čitanje

American Psychological Association (2019). *The Publication Manual of the American Psychological Association*, Sixth Edition

American Psychological Association (2019). *The Basics of APA Style*. Preuzeto sa: <https://apastyle.apa.org/learn/tutorials/basics-tutorial>

Mendeley (2019). *APA Format Citation Guide*. Preuzeto sa: <https://www.mendeley.com/guides/apa-citation-guide>

Vasilaha, A. (2006). *Šta je međuljudska komunikacija?* Beograd: UN-HABITAT "SIRP" Program stanovanja i trajne integracije izbeglica u Srbiji

Petrić, J., Milinković, M. (2017). *Pojmovnik prostornog planiranja*. Beograd: Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije – IAUS

PRIMER STUDENTSKOG RADA

1. Dnevna/nedeljna štampa:

- Beljan, M. (04.10.2015.). BEOGRAD NA VODI Kaparisana skoro cela prva kula. *Blic*. Preuzeto sa: <http://www.blic.rs/Vesti/Ekonomija/595450/BEOGRAD-NA-VODI-Kaparisana-skoro-cela-prva-kula>
- Papović, V. (29.09.2015.). DOBRO JUTRO, SRBIJO! Beograd na hrabrosti! *Alo*. Preuzeto sa: <http://www.alo.rs/beograd-na-hrabrosti/10190>
- Tanjug (29.09.2015.). Vesić: Beograd na vodi je pobjeda Srbije i iskorak u 21. vek. *Blic*. Preuzeto sa: <http://www.blic.rs/Vesti/Beograd/594211/Vesic-Beograd-na-vodi-je-pobjeda-Srbije-i-iskorak-u-21-vek>
- Mićević, I., Radović, Z. (29.09.2015.). I majstori iz Rusije gradiće "Beograd na vodi". *Večernje novosti*. Preuzeto sa: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/ekonomija/aktuelno.239.html%3A569447-I-majstori-iz-Rusije-gradice-Beograd-na-vodi>
- V, V. (27.09.2015.). Završen protest "Ne da(vi)mo Beograd" (FOTO). *Novi magazin*. Preuzeto sa: <http://www.novimagazin.rs/vesti/zaustavljeni-ucesnici-protesta-ne-davimo-beograd>
- Kovačević, M. (25.09.2015.). Kako Beograd ide na vodu. *Danas*. Preuzeto sa: http://www.danas.rs/danasrs/ekonomija/kako_beograd_ide_na_vodu.4.html?news_id=308590&action=print
- Tanjug, M. N. (22.09.2015.). Mali: Ugovor o Beogradu na vodi pokazan "od A do Š". *Blic*. Preuzeto sa: <http://www.blic.rs/Vesti/Beograd/592519/Mali-Ugovor-o-Beogradu-na-vodi-pokazan-od-A-do-S>
- Đokić, A. (21.09.2015.). Siniša Mali: Nema ničeg sumnjivog u Ugovoru o Beogradu na vodi. *Blic*. Preuzeto sa: <http://www.blic.rs/Vesti/Beograd/592283/Sinisa-Mali-Nema-niceg-sumnjivog-u-Ugovoru-o-Beogradu-na-vodi>
- Kovačević, M. T. (21.09.2015.). "Beograd na vodi": Prve dve kule grade srpski građevinari, u nedelju kamen temeljac. *Večernje novosti*. Preuzeto sa: <http://www.novosti.rs/vesti/beograd.74.html:568305-Beograd-na-vodi-Prve-dve-kule-grade-srpski-gradjevinari-u-nedelju-kamen-temeljac>
- Tanjug (16.06.2015.). Transparentnost: Objaviti ugovor o "Beogradu na vodi". *Večernje novosti*. Preuzeto sa: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:553344-Transparentnost-Objaviti-ugovor-o-Beogradu-na-vodi>
- Radulović, V. (28.04.2015.). Sjaj "Savanove". *Večernje novosti*. Preuzeto sa: <http://www.novosti.rs/vesti/beograd.74.html:545635-Sjaj-Savanove>
- M. M. M (16.03.2015.). Akademija arhitekata protiv Beograda na vodi: "Divni park na obali bio bi bolje rešenje". *Blic*. Preuzeto sa: <http://www.blic.rs/Vesti/Beograd/542762/Akademija-arhitekata-protiv-Beograda-na-vodi-Divni-park-na-obali-bio-bi-bolje-resenje>
- Matić, S. J. (23.11.2014.). Raseljavaju ih zbog "Beograda na vodi"? *Večernje novosti*. Preuzeto sa: <http://www.novosti.rs/vesti/beograd.74.html:525724-Raseljavaju-ih-zbog-Beograda-na-vodi>
- Neimenovani autor (20.04.2012.). Rudolf Đulijani u poseti Beogradu i SNS-u. *Politika*. Preuzeto sa: <http://www.politika.rs/rubrike/Politika/Rudolf-Dulijani-u-poseti-Beogradu-i-SNS.lt.html>
- Neimenovani autor (18.04.2012.). Vučić: Beograd na vodi za razvoj grada. *Kurir*. Preuzeto sa: <http://www.kurir.rs/vucic-beograd-na-vodi-za-razvoj-grada-i-nova-radna-mesta-clanak-182870>

2. Medijsko-produkcijske kuće i radio-difuzne organizacije: rts, b92, n1, radio slobodna evropa, pešćanik, deutsche welle

- Mihajlović, B. (7.10.2015.). Milan Kovačević: Ugovor o Beogradu na vodi što pre raskinuti (intervju). *Radio Slobodna Evropa*. Preuzeto sa: http://www.slobodnaevropa.org/content/milan-kovacevic-ugovor-o-beogradu-na-vodi-sto-pre-raskinuti/27262165.htmlhttps://placesjournal.org/article/history-of-the-present-belgrade/?utm_source=facebook&utm_medium=cpc&utm_campaign=boost#
- Pančić, T. (7.10.2015.). Iz mog ugla – Apatija na vodi, ili: cena, prava sitnica. *Radio Slobodna Evropa*. Preuzeto sa: <http://www.slobodnaevropa.org/content/apatija-na-vodi-ili-cena-prava-sitnica/27277477.html>
- Nepoznati autor (6.10.2015.). Grci već sve znaju o "Beogradu na vodi". *B92*. Preuzeto sa: http://www.b92.net/biz/vesti/srbija.php?yyyy=2015&mm=10&dd=06&nav_id=1048170
- Antić, M. (02.10.2015.). N1 čeka odgovore – Koga štiti komunalna policija? *N1*. Preuzeto sa: <http://rs.n1info.com/a97317/Vesti/Koga-stiti-komunalna-policija.html>
- Petrović, D. (02.10.2015.). Hari Poter i kamen temeljac. *N1*. Preuzeto sa: <http://rs.n1info.com/a97142/Kolumne/Draza-Petrovic/Draza-Petrovic-kolumna-N1-Hari-Poter-i-kamen-temeljac.html>
- Tanjug (02.10.2015.). Mali odgovara na "nezgodna pitanja" o Beogradu na vodi. *N1*. Preuzeto sa: <http://rs.n1info.com/a97136/Biznis/Sinisa-Mali-o-Beogradu-na-vodi.html>
- Nikolić, M. (28.09.2015.). "Rat" zbog Beograda na vodi – ko je zatucan, a ko diktator? *N1*. Preuzeto sa: <http://rs.n1info.com/a96117/Vesti/Sukob-vlasti-i-opozicije-zbog-Beograda-na-vodi.html>

- Tanjug (27.09.2015.). Položen kamen temeljac Beograda na vodi. *N1*. Preuzeto sa: <http://rs.n1info.com/a97136/Biznis/Sinisa-Mali-o-Beogradu-na-vodi.html>
- (27.09.2015.). Završen protest zbog "Beograda na vodi" FOTO. *B92*. Preuzeto sa: http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=09&dd=27&nav_category=12&nav_id=1044451
- Tanjug (24.09.2015.). Prvi W hotel u Srbiji u "Beogradu na vodi" 2019. godine. *N1*. Preuzeto sa: <http://rs.n1info.com/a95093/Biznis/Beograd-na-vodi-dobija-hotel.html>
- (20.09.2015.). Ugovor o "Beogradu na vodi" objavljen na sajtu Vlade. *Radio televizija Srbije*. Preuzeto sa: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/13/Ekonomija/2043711/Ugovor+o+%22Beogradu+na+vodi%22+objavljen+na+sajtu+Vlade.html>
- Komarčević, D. (31.07.2015.). "Savanova" – od promotivnog štanda "Beograda na vodi" do fensi kafane. *Radio Slobodna Evropa*. Preuzeto sa: <http://www.slobodnaevropa.org/content/savanova-od-promotivnog-standa-beograda-na-vodi-do-fensi-kafane/27162764.html>
- Neimenovani autor (30.07.2015.). Građani protestovali ispred "Savanove" (FOTO). *B92*. Preuzeto sa: http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=07&dd=30&nav_category=12&nav_id=1021783
- Neimenovani autor (30.07.2015.). Mali: Savanova štand; Božović: Kafana. *B92*. Preuzeto sa: http://www.b92.net/biz/vesti/srbija.php?yyyy=2015&mm=07&dd=30&nav_id=1021556
- Rujević, N. (17.03.2015.). Beograd na vodi: Brzo i neuko. *Deutsche Welle*. Preuzeto sa: <http://www.dw.com/sr/beograd-na-vodi-brzo-i-neuko/a-18318581>
- Rujević, N. (16.03.2015.). Beograd na vodi: Jednačina sa mnogo nepoznatih. *Deutsche Welle*. Preuzeto sa: <http://www.dw.com/sr/beograd-na-vodi-jedna%C4%8Dina-sa-mnogo-nepoznatih/a-18317872>
- Zorić, O. (16.03.2015.). Ne da(vi)mo Beograd predstavljen građanima. *Radio Slobodna Evropa*. Preuzeto sa: <http://www.slobodnaevropa.org/content/ne-davimo-beograd-predstavljen-gradjanima/26903994.html>
- Mihajlović, B. (11.03.2015.). Beograd na vodi: izmanipulisane arhitekta. *Radio Slobodna Evropa*. Preuzeto sa: <http://www.slobodnaevropa.org/content/article/26893422.html>
- Mihajlović, B. (10.03.2015.). Arhitekta Bojović: Šta smo rekli gradonačelniku o "Beogradu na vodi", Radio Slobodna Evropa. Preuzeto sa: <http://www.slobodnaevropa.org/content/arhitekta-bojovic-sta-smo-rekli-gradonacelniku-o-beogradu-na-vodi/26891839.html>
- Zorić, O. (26.02.2015.). U šetnji Savamalom: raščišćavanje za Beograd na vodi. *Radio Slobodna Evropa*. Preuzeto sa: <http://www.slobodnaevropa.org/content/rse-u-setnji-savamalom-rasciscavanje-za-beograd-na-vodi/26869470.html>
- (27.12.2014.). Može li Beograd na vodi da „potopi“ Savamalu? *B92*. Preuzeto sa: http://www.b92.net/kultura/vesti.php?nav_category=1087&yyyy=2014&mm=12&dd=27&nav_id=941134
- Komarčević, D. (24.10.2014.). Tribina: Šta se krije ispod površine "Beograda na vodi". *Radio Slobodna Evropa*. Preuzeto sa: <http://www.slobodnaevropa.org/content/tribina-sta-se-krije-ispod-povrsine-beograda-na-vodi/26653357.html>
- Nešić, M. (22.07.2014.). Bunt protiv Beograda na vodi. *Radio Slobodna Evropa*. Preuzeto sa: <http://www.slobodnaevropa.org/content/bunt-protiv-beograda-na-vodi/25466318.html>
- Mihajlović, B. (13.07.2014.). Arhitekta Bojan Kovačević: Vučićev Beograd, zazidani grad (intervju). *Radio Slobodna Evropa*. Preuzeto sa: <http://www.slobodnaevropa.org/content/vucicev-beograd-kao-zazidani-grad/25450938.html>
- Glavonjić, Z. i Cvetković, Lj. (27.06.2014.). Beograd na vodi: Zvezda regiona ili maketa za kritiku? *Radio Slobodna Evropa*. Preuzeto sa: <http://www.slobodnaevropa.org/content/beograd-na-vodi-zvezda-regiona-ili-maketa-za-kritiku/25438048.html>

3. Informativni novinarski sajtovi i portali: cenzolovka, istinomer, Kontrapress, Vesti Online

- Nikolić, B. Z. (25.09.2015.). Komunalna policija fizički napala novinare Istinomera i aktivistu Ne davimo Beograd. *Cenzolovka*. Preuzeto sa: <http://www.cenzolovka.rs/vesti/komunalna-policija-fizicki-napala-novinare-istinomera-i-aktivistu-ne-davimo-beograd-video/>
- Preradović, N. S. (23.09.2015.). Beograd na mutnoj vodi. *Vesti Online*. Preuzeto sa: <http://vesti-online.com/Vesti/Srbija/520650/Beograd-na-mutnoj-vodi>
- Brkić, M. (26.01.2015.). Potapanje Beograda na vodi. *Peščanik*. Preuzeto sa: <http://pescanik.net/potapanje-beograda-na-vodi/>
- Bojović, B. (24.04.2014.). Diletantizam kao urbanizam – Beograd na vodi! *Srbija Danas*. Preuzeto sa: <http://www.srbijadanas.net/cenzurisani-tekst-diletantizam-kao-urbanizam-beograd-na-vodi/>
- Ivanović, Lj. (19.03.2014.). Predizborni bal na vodi (3): Savamala novi Njujork. *Vesti Online*. Preuzeto sa: <http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/389607/Predizborni-bal-na-vodi-3-Savamala-novi-Njujork>

- Popović, P. (20.01.2014.). Beograd decenijama putuje ka reci. *Istinomer*. Preuzeto sa: <http://www.istinomer.rs/clanak/769/Beograd-decenijama-putuje-ka-reci>
- Popović, P. (20.01.2014.). Predizborna kampanja na vodi. *Kontrapress*. Preuzeto sa: <http://www.kontrapress.com/clanak.php?rub=GRADovanje&url=Predizborna-kampanja-na-vodi>
- (20.04.2012.). "Beograd na vodi je sjajan projekat" *Vesti Online*. Preuzeto sa: <http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/219217/Dulijani-SNS-mi-nije-platio-za-posetu>

4. Stručni časopisi: Places Journal, Nova srpska politička misao, Nova ekonomija

- Roth, M., Dudas, K. (5.10.2015.). History of the Present: Belgrade. *Places Journal*. Preuzeto sa: https://placesjournal.org/article/history-of-the-present-belgrade/?utm_source=facebook&utm_medium=cpc&utm_campaign=boost#
- Petrović, D. (26.09.2015.). "Beograd na vodi" – laganja i ulaganja. *Nova srpska politička misao*. Preuzeto sa: <http://www.nspm.rs/hronika/dragoljub-petrovic-beograd-na-vodi-laganja-i-ulaganja.html>
- Bojović, Lj. (01.04.2015.). Beograd na vodi, grad na maketama. *Nova ekonomija, broj 19*. Preuzeto sa: <http://novaekonomija.rs/sr/artikli/grad-na-maketama>
- Bakarec, N. (10.02.2014.). Beograd na vodi – kolosalna obmana sa nesagledivim posledicama. *Nova srpska politička misao*. Preuzeto sa: <http://www.nspm.rs/politicki-zivot/beograd-na-vodi-kolosalna-obmana-sa-nesagledivim-posledicama.html>

5. Stručni portali:

- Neimenovani autor (09.10.2014.). Izrađen prostorni plan "Beograda na vodi". *BeoBuild Portal*. Preuzeto sa: <http://beobuild.rs/izra%C4%91en-prostorni-plan-beograda-na-vodi-p2433.html>
- Neimenovani autor (27.09.2014.). Počela izgradnja prve faze "Beograda na vodi". *BeoBuild Portal*. Preuzeto sa: <http://beobuild.rs/po%C4%8Dela-izgradnja-prve-faze-beograda-na-vodi-p2557.html>

6. Blog portali:

- Popović, P. (17.08.2015.). SAVANOVA: Promotivni štand Vučićevih kumova. *predragpopovic Wordpress*. Preuzeto sa: <https://predragpopovic.wordpress.com/2015/08/13/savanova-promotivni-stand-vucicevih-kumova/>
- Koelamaij, J., Wind, B. (15.12.2014.). Belgrade Waterfront: when Sultanism enters city planning, *LSE blog*. Preuzeto sa: <http://blogs.lse.ac.uk/lsee/2014/12/15/belgrade-waterfront-when-sultanism-enters-city-planning/>
- Petković, S. (24.04.2014.). Beograd na vodi očima arhitekte. *Saveta Petkovic's Blog, Wordpress*. Preuzeto sa: <https://savetapetkovic.wordpress.com/2014/04/25/beograd-na-vodi-ocima-arhitekte/>
- Bobić, Đ. (07.03.2014.). Beograd na vodi, oko vode i u vodi ... *B92 blog*. Preuzeto sa: <http://blog.b92.rs/text/23856/Beograd-na-vodi-i-u-vodi/>

7. Web stranice:

7.1 nevladine organizacije:

- Akademija arhitekture Srbije (6.10.2015.). Deklaracija br. 2, o ugovoru za „Beograd na vodi“. Preuzeto sa: <http://aas.org.rs/wp-content/uploads/2015/10/Deklaracija-AAS-br-2-o-Ugovoru-za-Beograd-na-vodi.pdf>
- Neimenovani autor (05.03.2014.). Nedoumice i pitanja oko „Beograda na vodi“. *Transparentnost Srbija*. Preuzeto sa: <http://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/59-srpski/naslovna/7404-nedoumice-i-pitanja-oko-beograda-na-vodi>

7.2 građanske inicijative:

- Neimenovani autor (29.09.2015.). Ne damo Beograd! *Inicijativa Ne da(vi)mo Beograd*. Preuzeto sa: <https://nedavimobeograd.wordpress.com/2015/09/29/ne-damo-beograd-2/>
- Neimenovani autor (18.02.2015.). Povodom najavljenog otvaranja "ŠTANDA", prvog objekta u okviru projekta "Beograd na vodi" *Inicijativa Ne da(vi)mo Beograd*. Preuzeto sa: <https://nedavimobeograd.wordpress.com/2015/02/18/povodom-najavljenog-otvaranja-standa-prvog-objekta-u-okviru-projekta-beograd-na-vodi/>
- Neimenovani autor (07.10.2014.). NE DA(VI)MO BEOGRAD – ODBACIMO PLAN PODRUČJA POSEBNE NAMENE! *Inicijativa Ne da(vi)mo Beograd*. Preuzeto sa: <https://nedavimobeograd.wordpress.com/2014/10/07/naslov/>

7.3 političke stranke

- Neimenovani autor (28.09.2014.). Beograd na vodi je nasilje nad vladavinom prava. *Demokratska stranka*. Preuzeto sa: <http://www.ds.org.rs/medija-centar/vesti/19648-beograd-na-vodi-je-nasilje-nad-vladavinom-prava>
- Neimenovani autor (27.06.2014.) "Beograd na vodi" – javna maketa, tajni ugovori. *Dosta je bilo – Saša Radulović*. Preuzeto sa: <http://dostajebilo.rs/beograd-na-vodi-javna-maketa-tajni-ugovori/>
- Neimenovani autor (12.04.2012.). BEOGRAD NA VODI KAO SVETSKA METROPOLA. *Srpska napredna stranka*. Preuzeto sa: <https://www.sns.org.rs/lat/novosti/vesti/beograd-na-vodi-kao-svetska-metropola>

komentar

Elektronska medijska scena je izuzetno dinamičan ambijent. Ona je direktan odraz društvenih kretanja. Često se kroz medijsku scenu mogu čitati i odnosi moći u društvu. Međutim, snalaženje u mnoštvu medijskih sadržaja zahteva pre svega motivisanost za informisanjem, poznavanje strukture plasiranja informacija, a potom i veštinu dolaska do relevantnih informacija.

U prikazanom studentskom radu može se najpre uočiti klasifikacija medijskih sadržaja prema vrstama medija: Dnevna i nedeljna štampa; Medijsko-produkcijske kuće i radio-difuzne organizacije; Novinarski sajтови i portali; Stručni časopisi; Stručni portali; Blog portali; Web stranice u okviru kojih se razlikuju: nevladine organizacije, građanske inicijative i političke stranke.

Navedena klasifikacija je direktan rezultat istraživačke teme i uslovljena je sadržajem koji se istražuje. Za ovu vrstu klasifikacije je neophodno prethodno upoznavanje sa medijskim ambijentom.

Važan aspekt u odabiru medijskih sadržaja od značaja za istraživani slučaj izgradnje je dobro poznavanje aktuelne društveno-političke scene i njenih strategija prezentacije. Takođe, važno je izgraditi svest o promenljivosti ove scene i shodno tome brzini plasmana informacija. Moguće su situacije gubitka informacija usled promena u strukturi društveno-političke scene, odnosno strategija prezentacije određenih sadržaja.

Prikazana lista izvora svedoči o stanju društveno-političke scene u momentu istraživanja i ujedno predstavlja sistematozovanu građu za istraživače kojima je dati slučaj izgradnje u fokusu.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry, no matter how small, should be recorded to ensure the integrity of the financial data. This includes not only sales and purchases but also expenses and income. The document provides a detailed list of items that should be tracked, such as inventory levels, employee salaries, and utility bills. It also outlines the proper procedures for recording these transactions, including the use of double-entry bookkeeping to ensure that the books are balanced.

The second part of the document focuses on the analysis of the recorded data. It explains how to calculate key financial ratios and metrics, such as the gross profit margin and the current ratio. These calculations are essential for understanding the company's financial health and performance. The document also discusses the importance of comparing the company's results to industry benchmarks and historical data to identify trends and areas for improvement. It provides a step-by-step guide for performing these analyses and interpreting the results.

The final part of the document covers the preparation of financial statements. It details the requirements for the balance sheet, income statement, and cash flow statement, and provides a template for each. It also discusses the importance of providing clear and concise explanations for the figures reported in these statements. The document concludes with a summary of the key points and a final reminder to always maintain the highest standards of accuracy and transparency in all financial reporting.

ISTRAŽIVAČKA CELINA

2

Razumevanje društveno-ekonomskog i političkog konteksta

Drugi korak u istraživanju je usmeren ka identifikaciji i analizi glavnih društveno-političkih događaja od posrednog i neposrednog značaja za izabrani slučaj izgradnje u Beogradu. Iz baze selektovanih informacija se izdvajaju momenti koji svedoče o aktivnostima zainteresovanih strana i donetim odlukama. Beleže se prema zadatom uputstvu i prikazuju prema hronološkom redosledu dešavanja. Kroz međusobni dijalog se upoređuju prikupljeni podaci i rekonstruiše društveno-ekonomski i politički kontekst posmatranog slučaja izgradnje. Formira se zajednički vizuelni prikaz hronologije događaja, na unapred pripremljenoj podlozi. Sagledava se dinamika prostorne transformacije i stiče uvid u međusobnu uslovljenost događaja.

Instrukcije za rad u okviru nastavne jedinice

Razumevanje društveno-ekonomskog i političkog konteksta

A

Priprema za čas (individualni rad i rad u manjim grupama):

- Selekcija događaja od posrednog i neposrednog značaja za izabrani slučaj izgradnje u Beogradu.
- Svaki događaj se posebno izdvaja – navodi se datum i tačan naziv događaja (prema zadatom uputstvu).
- Događaji se priređuju prema hronološkom redosledu.

B

Rad na času (rad u okviru cele grupe):

- Zajednički pregled prikupljenih događaja. Grupe međusobno porede prikupljeni materijal. Kroz grupnu diskusiju se proverava tačnost datuma i naziva događaja i uspostavlja konsenzus oko izbora događaja od značaja za istraživani slučaj.
- Mini lekcije (nastavnik) kojima se pojašnjava društveno-ekonomski i politički kontekst u Srbiji i Beogradu.
- Zajedničko tumačenje povezanosti konteksta sa posmatranim slučajem izgradnje.
- Zajedničko utvrđivanje hronologije događaja od značaja za posmatrani slučaj izgradnje.
- Zajedničko utvrđivanje faza posmatrane prostorne transformacije i sagledavanje ključnih zainteresovanih strana (ideja, priprema dokumentacije, izgradnja, i sl).

C

Rad kod kuće (rad u okviru manjih grupa):

- Uređivanje hronologije razvoja događaja
- Utvrđivanje razvojnih celina
- Rezultati rada se priređuju u formi kraćeg izveštaja i šalju nastavniku.

Tema nastavne jedinice

Razumevanje procesa urbanog razvoja neodvojivo je od poznavanja društveno-ekonomskih i političkih prilika u kojima se posmatrani fenomen odvija. Kao javna politika, urbani, odnosno prostorni razvoj, tesno je uslovljen generalnim usmerenjem javnih politika države. To uključuje mnogobrojne i raznovrsne aktivnosti javnog sektora u stvaranju adekvatnog ambijenta za razvoj zajednice. Pravci ka kojima se razvoj usmerava i odluke koje se u tu svrhu donose rezultat su uticaja mnogobrojnih faktora. Poznavanje šireg konteksta i razumevanje uzročno-posledičnih veza je osnov za efektivno profesionalno delovanje u domenu prostornog razvoja.

POSTSOCIJALISTIČKI KONTEKST URBANOG RAZVOJA SRBIJE. Nov društveno-ekonomski okvir koji je Srbija prihvatila nakon demokratskih promena 2000. godine je uspostavio nov odnos prema upravljanju razvojem i kreiranju javnih politika. U domenu prostornog razvoja, ključna promena se desila uvođenjem privatne svojine kao novog svojinskog statusa nad zemljištem. Raznolikost statusa svojine nad zemljištem je konsekvatno uvela i raznolikost prava nad njegovim raspolaganjem i korišćenjem. Uveden je mehanizam tržišta koji građevinsko zemljište tretira kao robu – predmet ponude i potražnje. To je uvelo sasvim novu dimenziju u planersku delatnost, koja je nasuprot tradicionalnom izboru ciljeva u funkciji ostvarenja javnog interesa, dovedena u situaciju arbitriranja između raznolikih interesa i prava nad upotrebom zemljišta.

SAVREMENI KONCEPTI UPRAVLJANJA URBANIM RAZVOJEM. U najširem smislu, upravljanje urbanim razvojem podrazumeva sistem vrednosti, politika i institucija u svrhu distribucije prostornih resursa u gradovima. Dobro upravljanje (good governance) usmereno je ka procesu donošenja, sprovođenja, monitoringa i evaluacije odluka, u kojem ravnopravno učestvuju zainteresovane strane iz sva tri sektora: javnog, privatnog i civilnog. Dobro upravljanje podrazumeva postizanje ravnoteže između različitih interesa koje navedene strane iskazuju prema korišćenju prostornih resursa. Preduslovi dobrog upravljanja su pre svega: vladavina prava, mogućnost učešća svih zainteresovanih strana u procesima odlučivanja, dostupnost informacija, transparentnost procesa odlučivanja i efikasno sprovođenje odluka. Dobro upravljanje podstiče kreiranje arene za diskusiju, promovise mehanizme za upravljanje konfliktnim situacijama i neguje javni dijalog.

Koncept upravljanja promoviše značaj lokalnog nivoa uprave, na kojem se najbolje prepoznaju problemi zajednice i formiraju partnerstva za njihovo rešavanje.

URBANISTIČKO PLANIRANJE I UPRAVLJANJE URBANIM RAZVOJEM.

Koncept upravljanja urbanim razvojem planiranje tretira kao instrument inovacije i akcije. Urbanističko planiranje se smatra kolaborativnom aktivnošću, pregovaračkim procesom u kojem sve zainteresovane strane pokušavaju da postignu dogovor oko aktivnosti koja odražava njihove zajedničke interese. Javni interes se, kao osnovna platforma za profesionalno delovanje, u kolaborativnom planiranju kreira kroz proces argumentovane debate. Odluke koje se u tom procesu donose, kroz kooperaciju i komunikaciju između različitih zainteresovanih strana, smatraju se odrazom demokratičnosti. U okviru kolaborativnog planskog procesa, uloga planera je u kreiranju platforme za informisano odlučivanje, izgradnju poverenja među učesnicima, koordinaciju procesa odlučivanja i usmeravanje dogovora ka konsenzusu. Ovakav planski proces je formalno regulisan i usmeren ka postizanju sporazuma oko javnih politika. On u sebi sa jedne strane sadrži profesionalnu ekspertizu, a sa druge politički pristup dogovaranju, pri čemu su profesionalne uloge usmerene ka posredovanju u procesu pragovaranja i rešavanju konflikata.

URBANI RAZVOJ I STRATEŠKO ODLUČIVANJE. Efikasnost procesa donošenja odluka i efektivnost u njihovom sprovođenju su u okviru koncepta urbanog razvoja uveli strateško odlučivanje kao praksu. Tako promenjena svrha planiranja, usmerena ka realizaciji razvojnih inicijativa, uvela je na velika vrata institucije i resurse u dogovore o pravcima prostornog razvoja. Uvedeno je strateško planiranje kao nov instrument upravljanja prostornim razvojem i dopuna tradicionalnim instrumentima – prostornim i urbanističkim planovima. Sa aspekta planskog procesa, to je uvelo inovacije u metodološki proces, kao što su razvoj vizije, izbor prioriteta prema raspoloživim resursima, kreiranje operativnih ciljeva kroz podelu zadataka i uključivanje načina finansiranja. Strateški planovi su usmereni ka aktivnostima i načinima ostvarenja željenih rezultata.

Video snimak razgovora Srećka Horvata sa Borisom Budenom u okviru serijala „Filozofski teatar“ održanog 7. juna 2017. godine na sceni „Raša Plaović“ u Narodnom pozorištu u Beogradu.

Preuzeto sa: <https://www.youtube.com/watch?v=48S5N7qHepU>

tema 2

Predmet rada

U okviru druge nastavne jedinice predmet rada studenata je baza selektovanih izvora. Pretraživanjem sadržaja izvora vrši se selekcija događaja od posrednog i neposrednog značaja za istraživani slučaj u Beogradu. Događaji se biraju na osnovu procene njihove važnosti i pretpostavke o povezanosti sa slučajem. Ključni kriterijumi za procenu značaja događaja su aktivnosti i učesnici, u posrednoj ili neposrednoj vezi sa istraživanim slučajem. Neophodno je istražiti podatke o datumu odvijanja događaja, i precizan naziv samog događaja.

Nakon toga se proverava autentičnost informacija o selektovanim događajima, odnosno vrši dopuna liste događaja. Tokom ovog procesa se stiče uvid u povezanost procesa izgradnje sa društvenim kretanjima. Kreira se lična lista događaja od značaja za istraživani slučaj izgradnje. Paralelno sa procesom utvrđivanja liste događaja rekonstruiše se širi kontekst izgradnje posmatranog slučaja. Utvrđuju se periodi konvergencije sličnih događaja, odnosno događaja koji vode sličnom ishodu.

istraživačka celina 2

RAZUMEVANJE DRUŠTVENO-EKONOMSKOG I POLITIČKOG KONTEKSTA

nastavne aktivnosti

Nastavne aktivnosti

U okviru koraka Razumevanje društveno-ekonomskog i političkog konteksta, primenjuju se sledeće metode učenja:

Individualni rad – Samostalno pretraživanje sadržaja baze izvora i selektovanje događaja od značaja za istraživani slučaj.

Rad u okviru manje grupe – Priprema zajedničkog materijala za čas.

Prezentacija – Prezentacija pripremljenog materijala pred celom grupom.

Mini lekcije – Post-socijalistički kontekst urbanog razvoja Srbije;
Savremeni koncepti upravljanja urbanim razvojem;
Urbanističko planiranje i upravljanje urbanim razvojem;
Urbani razvoj i strateško odlučivanje.

Analiza – Zajednička analiza selektovanih događaja.

Dijaloške grupe – Zajednička selekcija događaja.

Hronološki prikaz – Razvrstavanje događaja prema toku razvoja posmatranog slučaja izgradnje.

Debata – Proučavanje veze između događaja i procesa prostorne transformacije i identifikacija kontradiktornih tema.

Sučeljavanje argumenata koji proizlaze iz različitih pozicija.

Utvrdjivanje razvojnih faza.

Diskusione grupe – Rad u manjim grupama na kreiranju zaključaka istraživačkog koraka.

Izveštavanje – Kreiranje manjih izveštaja o zaključcima istraživačkog koraka.

U ovom istraživačkom koraku akcenat je na razumevanju povezanosti dva razvoja procesa: prostornog i društveno-ekonomskog. Značajnu ulogu u ovom istraživačkom koraku imaju predavanja nastavnika kroz koja se studentima prenosi znanje o kontekstualnoj uslovljenosti planerske delatnosti. Podjednako važan aspekt izgradnje znanja su alati koji studentima omogućavaju sistematizaciju neophodnih informacija i u odnosu na pregled sistematizovanih informacija – kreiranje zaključaka.

istraživačka celina 2

RAZUMEVANJE
DRUŠTVENO-EKONOMSKOG I
POLITIČKOG KONTEKSTA

produkti studentskog rada

Produkti studentskog rada

U okviru koraka Razumevanje društveno-ekonomskog i političkog konteksta, produkti studentskog rada su sledeći:

- Hronološki klasifikovani događaji o istraživanom slučaju (rad manje grupe).
- Hronološki klasifikovani provereni događaji o istraživanom slučaju (rad veće grupe).
- Utvrđene faze razvoja posmatranog slučaja izgradnje (rad manje grupe).

U događaje se svrstavaju sve aktivnosti od posrednog ili neposrednog uticaja na proces prostorne transformacije. Na primer, u događaje se ubrajaju: izrada strateških i planskih dokumenata, promene političke vlasti na različitim nivoima, promene institucionalnog okvira ili pozicija u okviru institucionalnog sistema, raznorodne aktivnosti zainteresovanih učesnika itd. Selekcija događaja od značaja za istraživani slučaj izgradnje vrši se kroz dve iteracije: prvo u okviru manje radne grupe, a potom kroz poređenje liste selektovanih događaja između svih manjih grupa. Konačna selekcija događaja se prikazuje kroz hronološki niz koji omogućava pozicioniranje posmatranog slučaja izgradnje u kontekst društvenih promena.

istraživačka celina 2

RAZUMEVANJE DRUŠTVENO-EKONOMSKOG I POLITIČKOG KONTEKSTA

ishodi učenja

Ishodi učenja

U okviru koraka Razumevanje društveno-ekonomskog i političkog konteksta, ishodi učenja su sledeći:

- Prepoznavanje informacija od značaja za proces vrednovanja urbanih situacija.
- Sposobnost analize pojmova, informacija i gledišta.
- Sposobnost interpretacije informacija.
- Sposobnost povezivanja prethodnog znanja i novih informacija kao i različitih informacija iz različitih područja.
- Sposobnost sinteze informacija.
- Sposobnost organizacije sadržaja u smislenu celinu.
- Upoznavanje sa širim kontekstom u kojem se odvija proces vrednovanja urbanih situacija.
- Upoznavanje sa logikom urbanih transformacija.
- Upoznavanje sa pozicijom planiranja u upravljanju prostornim razvojem.
- Tumačenje konteksta u kojem se odvija urbana transformacija.

U ovom koraku se značajno uvećava znanje o aktuelnim procesima izgradnje u Beogradu. Sveobuhvatno istraživanje informacija o jednom slučaju daje uvid u mnogobrojne činioce kojima je posmatrani proces izgradnje uslovljen. Pored pregleda raznolikih činilaca, studenti se upoznaju i sa njihovom pozicijom u sistemu prostornog razvoja. Kroz ovaj proces učenja se, takođe, preispituje stručna terminologija i uspostavlja kontekstualno povezivanje prethodno stečenih znanja iz oblasti. Specifični način prikaza informacija, kroz hronološki niz, daje uvid u logiku prostornih transformacija i podstiče na preispitivanje aktuelnih mehanizama koji pokreću izgradnju.

istraživačka celina 2

RAZUMEVANJE
DRUŠTVENO-EKONOMSKOG I
POLITIČKOG KONTEKSTA

za čitanje

Za čitanje

Zeković, S., Vujošević, M. (2018). Uticaj kontekstualnih faktora na politiku građevinskog zemljišta i urbanog razvoja u Srbiji. U J.C. Bolay, T.Maričić, S.Zeković (ur.). *Podrška procesu urbanog razvoja* (str.28–56). Beograd: IAUS & EPFL.

Lazarević Bajec, N. (2007). Tržište i planiranje – debata koja traje. U M. Janić, V. Trifunović, M. Ralević (ur.). *Investitori – investicije. Mesto i značaj u izradi strategije prostornog i urbanog razvoja Srbije* (str. 35–45). Beograd: Udruženje urbanista Srbije.

UNDESA (2015). *Responsive and Accountable Public Governance: World public sector report*. New York: United Nations.

Lazarević Bajec, N. (2009). Lokalno strateško planiranje u Srbiji: evaluacija rezultata. *Proceedings of the International Conference Regional Development Spatial Planning and Strategic Governance*. Beograd: Institut za arhitekturu i urbanizam.

PRIMER studentskog rada 2

Studenti: Nataša Petrović, Mina Vučković, Marina Pešić, Božena Stojić, Nataša Radić

Lista događaja od značaja za posmatrani proces prostorne transformacije prema hronološkom redosledu

Godina	Datum usvajanja	Događaj
2012.	13. 03. 2012.	Raspisani parlamentarni izbori
	20. 04. 2012.	Poseta Beogradu Rudolfa Đulijanija kao gosta kandidata za gradonačelnika
	06. 05. 2012.	Održani predsednički i parlamentarni izbori u Srbiji – dolazak nove političke partije na vlast
2013.	28. 03. 2013.	Potpisan Ugovor o zajedničkom ulaganju Ministarstva finansija i privrede sa kompanijom Al Dahra
	18. 04. 2013.	U Abu Dabiju potpisani memorandumi o saradnji s rukovodstvom kompanije Al Dahra iz UAE
	18. 04. 2013.	Raspuštanje Skupštine grada Beograda i formiranje privremenog organa koji će obavljati tekuće poslove iz nadležnosti Skupštine grada
	12. 12. 2013.	Dolazak potencijalnog investitora u Beograd
	25. 12. 2013.	Usvojen predlog o potražnji investitora
2014.	15. 01. 2014.	Nastavljeni radovi na izgradnji železničke stanice „Prokop“
	18. 01. 2014.	Potencijalni investitor predstavlja projekat „Beograd na vodi“, prezentaciji prisustvuje i budući premijer
	29. 01. 2014.	Raspisani vanredni parlamentarni izbori
	23. 02. 2014.	Raspisan konkurs za autobusku i železničku stanicu
	02. 03. 2014.	Budući premijer i potencijalni investitor iz UAE predstavili Master plan za projekat „Beograd na vodi“ u Dubaiju
	08. 03. 2014.	Počeli radovi na uklanjanju železničke pruge
	09.03. 2014.	Počeli radovi na obnovi zgrade Beogradske zadruge iz donacije koju je obezbedio investitor iz UAE
	11. 03. 2014.	Javni uvid nacrta Plana detaljne regulacije – obilaznica i most kod Vinče
	12. 03. 2014.	Predsednik Privremenog organa grada predstavio Master plan projekta „Beograd na vodi“ na Sajmu nekretnina MIPIM u Kanu, u Francuskoj
	16. 03. 2014.	Održani vanredni parlamentarni izbori – izabrani je novi premijer
	13. 04. 2014.	Iseljene prve dve porodice sa teritorije predviđene projektom izgradnje
	24. 04. 2014.	Izabran novi gradonačelnik Beograda
	01. 05. 2014.	Vlada Srbije utvrdila projekat „Beograd na vodi“ kao projekat od izuzetnog značaja za Republiku Srbiju
	16. 05. 2014.	Velike poplave u regionu
	03. 06. 2014.	Vlada Srbije donela odluku o izradi Prostornog plana područja posebne namene uređenja dela priobalja grada Beograda – područje priobalja reke Save za projekat „Beograd na vodi“ (PPPPN za projekat „Beograd na vodi“)

Godina	Datum usvajanja	Događaj
	26. 06. 2014.	Osnovana privatna kompanija „Beograd na vodi“ koja će u ime Vlade da bude nosilac posla na projektu „Beograd na vodi“
	09. 07. 2014.	Javni uvid u nacrt izmena Generalni urbanistički plan Beograda 2021.
	30. 07. 2014.	Opština u čijoj nadležnosti se nalazi predmetna lokacija – izdaje privatnoj kompaniji „Beograd na vodi“ rešenje za privremeno zauzimanje javne površine (godinu dana) za potrebe izgradnje promotivnog štanda
	11. 08. 2014.	Rušenje prvih zgrada na lokaciji
	03. 09. 2014.	Zaključen Ugovor o izradi PPPPN za projekat „Beograd na vodi“ sa Javnim urbanističkim preduzećem „Urbanistički zavod Beograda“
	18. 09. 2014.	Usvojene izmene Generalnog urbanističkog plana Beograda 2021.
	18. 09. 2014.	Ukinuta studija visokih objekata u zoni Beograda
	29. 09. – 28. 10. 2014.	Javni uvid nacrtu PPPPN za projekat „Beograd na vodi“
	23. 10. 2014.	Održana tribina „Ispod površine Beograda na vodi: planovi posledice“ u organizaciji inicijative „Ne da(vi)mo Beograd“
	25. 10. 2014.	Srpska akademija nauka i umetnosti dostavila Republičkoj agenciji za prostorno planiranje „Primedbe i sugestije“ na osnovu javnog uvida u PPPPN za „Beograd na vodi“
	07. 11. 2014.	Žiri i savet 23. međunarodnog Salona urbanizma dodeljuje drugu nagradu u kategoriji istraživanja i studije iz oblasti urbanizma za rad: Saobraćajna analiza uticaja atrakcije i produkcije sadržaja „Beograd na vodi“ na saobraćajnu mrežu u okruženju Savskog amfiteatra na desnoj obali Save od mosta Gazela do Brankovog mosta sa aneksom saobraćajne analize
	24. 11. 2014.	Predsedništvo udruženja Društvo urbanista Beograda podnelo ostavke
	08. 12. 2014.	Usvojen Zakon o izmenama i dopunama zakona o planiranju i izgradnji
	18. 12. 2014.	Otvoren most na Dunavu „Mihailo Pupin“
2014.	31. 12. 2014.	Usvojen prostorni plan područja posebne namene za projekat „Beograd na vodi“ u Skupštini Srbije
	10. 01. 2015.	Završeni radovi na promotivnom štandu u okviru projekta „Beograd na vodi“
	31. 01. 2015.	Stupanje na snagu PPPPN za projekat „Beograd na vodi“
	18. 02. 2015.	Protest gradske inicijative „Ne da(vi)mo Beograd“ povodom otvaranja promotivnog štanda – restorana u okviru projekta „Beograd na vodi“
2015.	23. 02. 2015.	„Transparentnost Srbija“ upozorila na kršenje procedure prilikom izrade prostornog plana za projekat „Beograd na vodi“

Godina	Datum usvajanja	Događaj
	05. 03. 2015.	Akademija arhitekture Srbije donela Deklaraciju o projektu „Beograd na vodi“
	09. 03. 2015.	Vlada Republike Srbije predložila <i>Lex specijalis</i>
	12. 03. 2015.	Skupštinski odbor prihvatio <i>Lex specijalis</i>
	12. 03. 2015.	U Abu Dabiju registrovano preduzeće „Belgrade Waterfront Capital Investment“
	16. 03. 2015.	Iseljeno 100% stanovništva sa područja projekta „Beograd na vodi“
	16. 03. 2015.	Počela preprodaja stanova projekta „Beograd na vodi“
	16. 03. 2015.	Građanska inicijativa „Ne da(vi)mo Beograd“ održala protest ispred skupštine
	30.03.2015.	Grupa beogradskih advokata podnela inicijativu o povlačenju predloga Zakona o proglašenju opšteg interesa za projekat „Beograd na vodi“
	06. 04. 2015.	Akademija arhitekture Srbije objavila saopštenje povodom projekta „Beograd na vodi“
	10. 04. 2015.	Skupština Republike Srbije usvojila <i>Lex specijalis</i> – Zakon o utvrđivanju javnog interesa i posebnim postupcima eksproprijacije i izdavanja građevinske dozvole radi realizacije projekta „Beograd na vodi“
	26. 04. 2015.	Potpisan Ugovor o zajedničkom ulaganju u projekat „Beograd na vodi“
	26. 04. 2015.	Protest građana protiv Ugovora o zajedničkom ulaganju u projekat „Beograd na vodi“
	27. 04. 2015.	Objekat „Savanova“ otvoren za posetioce
	09. 06. 2015.	Počela rekonstrukcija Hercegovačke ulice
	14. 06. 2015.	Zatvorena biciklistička staza
	26. 06. 2015.	Protest Biciklističkog udruženja „Ulice za bicikliste“
	30. 07. 2015.	Istekla dozvola za promotivni štand – restoran
	15. 08. 2015.	Osnovano preduzeće „Eagle Hills“ u Srbiji
	18. 09. 2015.	Otvorena „Sava promenada“ – šetalište
	20. 09. 2015.	Na sajtu Vlade RS objavljen Ugovor o zajedničkom ulaganju u projekat „Beograd na vodi“
	24. 09. 2015.	Izdata građevinska dozvola za izgradnju prve dve stambene kule
	27. 09. 2015.	Početak izgradnje prve dve stambeno-poslovne kule u sklopu projekta „Beograd na vodi“
	27. 09. 2015.	Održan protest građana predvođen građanskom inicijativom „Ne da(vi)mo Beograd“
2015.	06. 10. 2015.	Akademija arhitekture Srbije objavljuje Deklaraciju br. 2 o projektu „Beograd na vodi“

komentar

Lista događaja daje integralni pregled procesa urbane transformacije, od početne ideje do trenutka posmatranja. U određenom smislu, predstavlja prikaz raznolikih aktivnosti koje u fokusu imaju konkretan slučaj izgradnje, kao i aktera – učesnika u identifikovanim aktivnostima. Kroz hronologiju nizanja događaja paralelno se mogu pratiti različiti procesi delovanja određenih grupa aktera na tok izgradnje, kao na primer:

- proces planiranja – tok planske procedure, nivo planske intervencije, dinamika izrade planova i sl.*
- proces pripreme lokacije – reorganizacija infrastrukturne mreže, reorganizacija saobraćajne mreže, razrešavanje vlasničkih statusa nad zemljištem i sl.*
- proces izgradnje – sticanje prava nad zemljištem, projektovanje, angažovanje izvođača priprema gradilišta, gradnja i sl.*
- proces promocije projekta – plasman projektne ideje na nacionalnom i međunarodnom nivou, formiranje marketinških timova, medijska prezentacija i sl.*

Paralelno sa prepoznatim tokovima mogu se uočiti i reakcije šire i stručne javnosti na proces urbane transformacije. Problemi koji se apostrofiraju u njihovim reakcijama mogu se posmatrati kao teme koje nisu zadovoljene prostornim rešenjem prema kojem se sprovodi izgradnja. One predstavljaju indikaciju da je izostala javna debata o prostornom rešenju i da nije dogovoren javni interes o ishodu urbane transformacije.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry, no matter how small, should be recorded to ensure the integrity of the financial statements. This includes not only sales and purchases but also expenses, income, and transfers between accounts.

Next, the document outlines the process of reconciling bank statements with the company's records. This involves comparing the bank's record of transactions with the company's ledger to identify any discrepancies. Common reasons for discrepancies include timing differences, such as deposits in transit or outstanding checks, and errors in recording or omission of transactions.

The document then provides a detailed explanation of the accounting cycle, which consists of eight steps: 1) identifying and recording transactions, 2) journalizing, 3) posting to the ledger, 4) determining debits and credits, 5) preparing a trial balance, 6) adjusting entries, 7) preparing financial statements, and 8) closing the books. Each step is described in detail, including the necessary journal entries and ledger postings.

Finally, the document discusses the preparation of financial statements, including the balance sheet, income statement, and statement of cash flows. It explains how these statements are derived from the accounting records and how they provide a comprehensive view of the company's financial performance and position.

Continued on next page

Prepoznavanje učesnika u urbanom razvoju

Treći korak u istraživanju bavi se identifikacijom zainteresovanih strana /stejkholdera za izabrani slučaj izgradnje u Beogradu. Zainteresovanim stranama se smatraju pojedinci, grupe ili organizacije koje su zainteresovane za promene u prostoru ili koje imaju uticaj na ishode procesa prostorne transformacije. Kao posebna grupa zainteresovanih strana posmatraju se stručnjaci, pre svega urbanisti i arhitekte, a potom i stručnjaci iz dodirnih oblasti kao što su ekonomisti, pravnici, sociolozi, pejzažne arhitekte itd. Prema zadatom uputstvu mapiraju se direktne izjave zainteresovanih strana objavljene u pouzdanim medijima. Kroz zajedničku diskusiju prepoznaju se svi zainteresovani učesnici, identifikuje njihova formalna pozicija i uloga u procesu i definišu interesi koje zastupaju. Kroz vizuelni prikaz daje se hronološki pregled izjava zainteresovanih strana, paralelno sa prethodno utvrđenom hronologijom događaja. Sagledava se lista učesnika, iskazanih interesa i njihove pozicije u širem društveno-ekonomskom i političkom kontekstu. Posebna pažnja se posvećuje mapiranju stručnjaka u tako sagledanom okviru.

Instrukcije za rad u okviru nastavne jedinice

Prepoznavanje učesnika u urbanom razvoju

A

Priprema za čas (individualni rad i rad u manjim grupama):

- Selekcija direktnih izjava (citata) zainteresovanih učesnika iz pouzdanih izvora (medija).
- Svaka izjava se posebno izdvaja (prema zadatom uputstvu):
 - Informacija o mediju: datum objavljivanja izjave, naziv medija, naslov članka/teksta/priloga
 - Informacija o zainteresovanoj strani: ime i prezime, formalna uloga (funkcija)
 - Direktan citat.
- U okviru izjave/citata identifikuju se reči ili fraze koje odražavaju interes/vrednosni okvir koji se zastupa.
- Izjave se priređuju prema hronološkom redosledu.

B

Rad na času (rad u okviru cele grupe):

- Zajednički pregled prikupljenih izjava. Grupe međusobno porede prikupljeni materijal. Kroz grupnu diskusiju se proverava pouzdanost izvora, tačnost informacija o mediju i zainteresovanoj strani, kao i ispravnost citata. Uspostavlja se konsenzus oko izbora izjava zainteresovanih strana.
- Mini lekcije (nastavnik) kojima se pojašnjava pozicija učesnika u urbanom razvoju.
- Zajedničko tumačenje pozicije i uloge zainteresovanih učesnika u procesu proizvodnje prostora.
- Zajedničko razumevanje interesa koje zastupaju zainteresovane strane.
- Zajedničko tumačenje pozicije i uloge različitih stručnjaka u procesu proizvodnje prostora.
- Zajedničko razumevanje interesa koje zastupaju različiti stručnjaci.
- Zajedničko prepoznavanje interesnih grupa i tumačenje mogućnosti njihovog uticaja na prostorni razvoj.
- Zajedničko tumačenje povezanosti interesa zainteresovanih strana sa društveno-ekonomskim i političkim kontekstom.

C

Rad kod kuće (rad u okviru manjih grupa):

- Uređivanje hronologije datih izjava.
- Mapiranje izjava stručnjaka.
- Identifikacija zainteresovanih učesnika, njihove sektorske pripadnosti, formalne uloge/institucionalne pripadnosti i formalno iskazanog interesa.
- Utvrđivanje grupa zainteresovanih učesnika prema iskazanim interesima.
- Rezultati rada se priređuju u formi kraćeg izveštaja i šalju nastavniku.

Tema nastavne jedinice

DRUŠTVENI AKTERI U PROCESU PROIZVODNJE PROSTORA. Koncept upravljanja urbanim razvojem smatra legitimnim zastupanje interesa svih članova društva u procesima donošenja javnih politika. Tranzicijski i postsocijalistički kontekst je uveo promene u način delovanja i ponašanja društvenih aktera. Načelno se dele prema sektorskoj pripadnosti, odnosno vrsti moći koju predstavljaju: javni sektor (nacionalna, gradska, opštinska uprava, agencije) – politička moć; privatni sektor (preduzeća, banke, osiguravajuća društva, investicioni fondovi) – ekonomska moć; civilni sektor (udruženja građana, nevladine organizacije, sindikati, religijske zajednice) – društvena moć. Društvene aktere, pored sektorske pripadnosti, karakteriše i vrednosni okvir od kojeg polaze u iskazivanju svojih preferenci prema prostornom razvoju. Aktivno delovanje u pravcu realizacije razolikih interesa, odnosno vrednosnih pozicija, proizvodi konflikte u prostoru. Njihovo rešavanje je pozicionirano u centar savremenog koncepta upravljanja prostornim razvojem i kolaborativne planske prakse.

JAVNI INTERES. Sa promenom planske paradigme, iz racionalnog u kolaborativni model planiranja, pitanje interesa je postalo dominantno. U fokus odlučivanja su ušli interesi zainteresovanih strana. To je pomerilo ciljeve prostornog razvoja sa zadovoljavanja opštih, kolektivnih interesa ka uvažavanju individualnih odnosno grupnih interesa. Načelo participacije i uspostavljanja konsenzusa između različitih interesa u okviru demokratskog ambijenta, dogovor uspostavljen u takvim uslovima smatra javnim interesom. Kvalitet odluka je direktno uslovljen kvalitetom javne debate i ostvarene komunikacije. Smatra se da se usklađivanjem pojedinačnih interesa postiže šira društvena efikasnost i odgovornost. Ipak, postoji stanovište da neka pitanja i dalje predstavljaju javni interes i ne mogu biti predmet debate, kao što je zaštita životne sredine, zaštita bezbednosti građana i imovine, zaštita istorijske i kulturne baštine i sl.

ODNOS CENTRALNOG I LOKALNOG NIVOVA U UPRAVLJANJU URBANIM RAZVOJEM. Savremene evropske politike prepoznaju tri osnovna nivoa upravljanja: nacionalni, regionalni i lokalni. Promoviše se princip supsidijarnosti prema kojem se pravo donošenja i sprovođenja odluka prenosi na najniži nivo uprave institucionalne hijerarhije – lokalni nivo. Ideja primene ovog principa je da se nadležnosti nad odlučivanjem što više približe građanima koji najbolje poznaju probleme i kojih se odluke najviše tiču. Smatra se da je

razvijenost lokalnog nivoa pokazatelj demokratičnosti društva. Samostalnost u donošenju odluka, odnosno u organizaciji i obavljanju poslova, na lokalnom nivou podrazumeva sproveden proces decentralizacije kojim se upravljanje prenosi sa centralnih na niže organe vlasti. Cilj ovog procesa je jačanje kapaciteta lokalnih vlasti i posledično dinamičnijeg razvoja zajednice, čime se ujedno utiče na ravnomerniji teritorijalni razvoj.

POZICIJA PLANERSKE STRUKE U TOKOVIMA ODLUČIVANJA O PROSTOR-NOM RAZVOJU. Legitimizacija preferenci raznolikih društvenih aktera prema prostornom razvoju, odnosno zainteresovanih strana, iz osnova je promenila poziciju planera u tokovima odlučivanja. Nekadašnja neprikosnovena pozicija stručne ekspertize je zamenjena pozicijom kvalifikovanog učesnika u procesu kreiranja javnih politika. Koncept neutralnog stručnjaka doveden je u pitanje. Ishodi planerske delatnosti su postali tesno povezani sa ciljevima koji se žele ostvariti. Oni se kreću u spektru od planiranja kao instrumenta zaštite zajednice do planiranja kao sredstva za poslovanje i ekonomski razvoj. Opredeljenje ka pozicioniranju planerske delatnosti u okviru tog spektra je uslovljeno razvojnim usmerenjem države, odnosno vrednosnim pozicijama društva. Otvorene su mnogobrojne pozicije za profesionalno delovanje u okviru srodnih sektora državne uprave, kao što su lokalni ekonomski razvoj, javne politike, investicije, itd. Takođe, prošireno je područje profesionalnog uticaja mimo javnog sektora, u okviru privatnog i civilnog sektora.

tema3

Video snimak predavanja Filipa Vukše „Buđenje javnih institucija“ na TEDx Talks, održanom u Novom Sadu 19. oktobra 2012. godine.

Preuzeto sa: <https://www.youtube.com/watch?v=kE-xAlsIA3w>

Predmet rada

U okviru treće nastavne jedinice predmet rada studenata je baza selektovanih izvora. U okviru baze se vrši izbor nekoliko najpouzdanijih izvora, prvenstveno dnevne odnosno nedeljne štampe/medija. Iz izabranih izvora se izdvajaju sadržaji/članci u kojima se nalaze izjave učesnika zainteresovanih za istraživani slučaj izgradnje. Razdvajaju se interpretacije autora članaka od direktnih izjava učesnika. Težište je na odabiru direktnih citata. Izjave moraju sadržati podatke o datumu i izvoru objavljivanja, kao i naslovu članka/priloga. Takođe moraju sadržati podatke o davaocu izjave – ime, prezime i formalna uloga (funkcija). Posebno se vrši identifikacija stručnjaka. Izjave se prikazuju hronološkim redosledom.

U izdvojenim izjavama vrši se prepoznavanje reči ili fraza koje odražavaju interes, odnosno vrednosni okvir davalaca izjave. Kroz međusobnu diskusiju na času se interpretira sadržaj izjava i vrši zajedničko utvrđivanje interesa, odnosno tumačenje vrednosnog okvira davalaca izjave. Takođe se vrši dopuna odnosno korekcija skupa izdvojenih izjava. Utvrđuje se lista davalaca izjava i njihova sektorska i institucionalna pripadnost. Lista se dopunjuje formulacijama iskazanih interesa za svakog davaoca izjave pojedinačno.

Pregledom formiranih lista utvrđuju se grupe sličnih interesa, predmet njihovog interesovanja i identifikuje vrednosni okvir koji zastupaju. Izdvajaju se ključne teme o kojima diskutuju zainteresovane strane. Takođe se prepoznaju pozicije stručnjaka u okviru interesnih grupa i identifikuju teme koje oni promovišu kroz svoje stavove. Prepoznaju se konfliktni interesi, odnosno teme koje su predmet debate.

istraživačka celina 3

PREPOZNAVANJE UČESNIKA U URBANOM RAZVOJU

nastavne aktivnosti

Nastavne aktivnosti

U okviru koraka Prepoznavanje učesnika u urbanom razvoju, primenjuju se sledeće metode učenja:

Individualni rad – Selektovanje nekoliko najpouzdanijih izvora i pretraživanje njihovog sadržaja u cilju izdvajanja izjava učesnika zainteresovanih za istraživani slučaj izgradnje.

Rad u okviru manje grupe – Priprema zajedničkog materijala za čas.

Prezentacija – Prezentacija pripremljenog materijala pred celom grupom.

Mini lekcije – Društveni akteri u procesu proizvodnje prostora;

Javni interes;

Odnos centralnog i lokalnog nivoa u upravljanju urbanim razvojem;

Pozicija planerske struke u tokovima odlučivanja o prostornom razvoju.

Sokratov metod – Postavljanje pitanja studentima u cilju podsticanja povezivanja stečenih saznanja i zauzimanja stava.

Analiza – Zajednička analiza selektovanih izjava.

Utvrđivanje liste zainteresovanih učesnika, njihove sektorske i institucionalne pripadnosti.

Prepoznavanje pozicije stručnjaka.

Dijaloške grupe – Zajedničko tumačenje izjava. Utvrđivanje iskazanih interesa i vrednosnih okvira.

Hronološki prikaz – Razvrstavanje događaja prema toku razvoja posmatranog slučaja izgradnje.

Debata – Proučavanje iskazanih interesa i utvrđivanje grupa sličnih interesa i predmeta interesovanja.

Identifikacija konfliktnih interesa.

Sučeljavanje argumenata koji proizlaze iz različitih interesa.

Identifikacija ključnih tema javne debate.

Diskusione grupe – Rad u manjim grupama na kreiranju zaključaka istraživačkog koraka.

Pravljenje shema i grafikona – Rad u manjim grupama na grafičkom prikazu rezultata analize i povezivanja zaključaka.

Izveštavanje – Kreiranje manjih izveštaja o zaključcima istraživačkog koraka.

S obzirom da je težišna aktivnosti ovog istraživačkog koraka kritičko preispitivanje iskazanih pozicija učesnika u prostornom razvoju, identifikacija i struktuirano sučeljavanje suprotstavljenih argumenata čini okosnicu nastavne jedinice.

istraživačka celina 3
PREPOZNAVANJE UČESNIKA U
URBANOM RAZVOJU
produkti studentskog rada

Produkti studentskog rada

U okviru koraka Prepoznavanje učesnika u urbanom razvoju, produkti studentskog rada su sledeći:

- Hronološki klasifikovane izjave zainteresovanih učesnika za istraživani slučaj iz selektovanih izvora. Podaci o učesnicima. Prepoznati interesi (rad manje grupe).
- Hronološki klasifikovane proverene izjave zainteresovanih učesnika za istraživani slučaj iz selektovanih izvora. Spisak učesnika. Prepoznati interesi i vrednosni okvir (rad veće grupe).
- Utvrđene grupe iskazanih interesa. Spisak tema koje su predmet javne debate. Pregled prepoznatih konflikata (rad manje grupe).

Iz baze selektovanih izvora izdvajaju se direktni citati zainteresovanih učesnika. Identifikuje se formalna pozicija iz koje nastupa, kao što je npr. gradski urbanista, gradonačelnik, predsednik Privredne komore, vlasnik kompanije, predstavnik nevladine organizacije itd. U izjavama se prepoznaju i evidentiraju interesne pozicije koje zastupaju, a koje mogu biti vezane za ekonomski razvoj, unapređenje identiteta grada, obnovu infrastrukture, jačanje pozicije struke itd. Selekcija i priređivanje izjava se vrši u dve iteracije: prvo u okviru manje, a potom u okviru veće grupe. Tako proverene izjave se klasifikuju hronološki. Prepoznate interesne pozicije se grupišu prema srodnosti i konstatuju se konflikti kao rezultat suprotstavljenih interesa. Izdvajaju se pitanja oko kojih postoji najviše nesuglasica.

Ishodi učenja

U okviru koraka **Prepoznavanje učesnika u urbanom razvoju**, ishodi učenja su sledeći:

- Sposobnost sagledavanja predmeta rasprave iz različitih gledišta.
- Razumevanje različitih pozicija interpretacije.
- Sposobnost razlikovanja opravdanih i neopravdanih tvrdnji.
- Sposobnost vrednovanja informacija i gledišta.
- Prepoznavanje skrivenog značenja u okviru informacije.
- Identifikacija ključnih aktera u procesu urbane transformacije.
- Konstruisanje različitih pozicija u odnosu na posmatranu urbanu situaciju.
- Povezivanje prepoznatih pozicija sa kontekstom u kojem se odvija urbana transformacija.
- Zaključivanje o povezanosti pozicija sa ishodima urbanih transformacija.
- Prepoznavanje uticaja različitih pozicija na ishode urbanih transformacija.
- Prepoznavanje uloge ekspertize u procesu urbane transformacije.
- Identifikacija konfliktnih tačaka u procesu urbane transformacije.
- Formulisanje argumenata za debatu.
- Upotreba logičke argumentacije u debatama.

Ovaj segment istraživanja je dominantno usmeren ka razumevanju koncepta „konflikta“ u prostornom razvoju. Kroz sistematizovan pregled mnogobrojnih zainteresovanih strana za ishode posmatranog slučaja izgradnje, gradi se razumevanje o partikularnim interesima, vođenim usko specificiranim strategijama, ne nužno vezanim za problematiku urbanog razvoja. Sagledavanjem argumentacije za identifikovane interesne pozicije zainteresovanih strana, razvija se svest o novoj ulozi planerske profesije u usmeravanju urbanog razvoja, kao i potrebi za razvojem novih instrumenata kroz koje bi se delovalo u tom pravcu.

istraživačka celina 3
PREPOZNAVANJE UČESNIKA U
URBANOM RAZVOJU
za čitanje

Za čitanje

Vujović, S. (2012). Lokalni, globalni, preduzetnički i socioekološki aspekti savremenog grada. *Sociologija*, 54, 105–122.

Radosavljević, Z., Šećerov, V. (ur.) (2017). *Struka u pokretu, trag u vremenu*. Beograd: Asocijacija prostornih planera Srbije.

Petovar, K., Vujošević, M. (2008). Koncept javnog interesa i javnog dobra u urbanističkom i prostornom planiranju. *Sociologija i prostor*, 46/179(1), 23–51.

Petrović, M. (2012). Pretpostavke novog modela upravljanja okruženjem u Srbiji. *Sociologija*, LIV (1), 81–104.

PRIMER studentskog rada 3

Studenti: Nataša Petrović, Mina Vučković, Marina Pešić, Božena Stojić, Nataša Radić

Hronološki klasifikovane izjave zainteresovanih učesnika
za istraživani slučaj iz selektovanih izvora – projekat „Beograd na vodi“

datum	izvor informacije	izjave zainteresovanih strana
2012.		
12.04.	Vesti SNS „Beograd na vodi kao svetska metropola“	Aleksandar Vučić, tadašnji kandidat za gradonačelnika Beograda „Projekat 'Beograd na vodi' privući će investitore, otvoriti nova radna mesta, zaposliti Beograđane i pokazati lepše lice našeg grada ... projekat je radila jedna od najmoćnijih švajcarskih kompanija i mi ćemo danas pokušati da vam predstavimo ono što je u Beogradu već decenijama san, što nikada niko nije imao ni idejno rešenje, a kamoli projekat . Mi smo napravili kompletan projekat i pokazaćemo vam ga, pokazaćemo film...Ja mislim da je ovo jedan od apsolutno najvećih projekata koje Beograd i Srbija mogu da imaju ... imamo obezbeđene investitore, ja ću vam reći naravno za sve će biti tenderi , ali unapred vam mogu reći da postoji veliki broj zainteresovanih koji su spremni da plate za učešće u ostvarenju tog projekta... Mi ćemo da obavimo naš posao što se tiče građevinskog zemljišta i što se tiče komunalnog uređenja, a sve ostalo je na investitoru . Investitor će da plati, jer će posle toga da zaradi i od toga što će oni da plate Beograd će da bude u plusu.“
	Politika „Rudolf Đulijani u poseti Beogradu i SNS“	Rudolf Đulijani, bivši gradonačelnik Njujorka „Vi govorite o periodu od pre mnogo godina. Moramo da idemo napred i rešavamo probleme koji su pred nama i Srbija i Amerika treba da razvijaju prijateljske odnose. “ „Sve to može da se promeni. Srbija je divna zemlja. Imate vredan narod i sve elemente da Beograd postane predivan grad. “
	Blic „Rudolf Đulijani u Beogradu na poziv naprednjaka“	Aleksandar Vučić, tadašnji kandidat za gradonačelnika Beograda „Rekao mi je da lider uvek treba da traži i želi više i da će tada to postići. “
20.04.	Blic „Rudolf Đulijani tvrdi da poseta nije plaćena“	Rudolf Đulijani, bivši gradonačelnik Njujorka „Najvažnije je da se što brže omogući dobijanje dozvola za izgradnju. Ono što sam video jeste da je potrebno previše dozvola i papirologije, a to obeshrabruje investitore. “
2013.		
		Mladen Dinkić, ministar finansija i privrede „Sa 400 miliona dolara od Razvojnog fonda Abu Dabija (dogovorenih u sredu) i 400 miliona dolara investicija od Al Dahre, obezbedili smo ukupno 800 miliona dolara investicija u srpsku poljoprivredu. “ „Želimo i da obezbedimo prehrambenu sigurnost našeg stanovništva. Ovakva investicija se nije dogodila u prethodnih nekoliko decenija i zato sam vrlo zadovoljan ovim sporazumom. “ „Predstavnici Mubadale dolaze u Srbiju u narednih mesec i po, jer žele da se uvere u stanje naše naučno-istraživačke delatnosti i sistema obrazovanja u oblasti tehničkih nauka. “
28.03.	Danas „Dogovorene investicije od 800 miliona dolara“	Kadim Abdul Aldarei, zamenik predsednika holdinga AL Dahra „Naš tim će raditi na pripremi zemljišta i mi smo postavili rokove do kada sve to treba da bude završeno . Naši partneri iz Vlade Srbije će takođe završiti svoj deo posla u narednih pet meseci, a možda i ranije, nadamo se u naredna tri meseca.“

datum	izvor informacije	izjave zainteresovanih strana
2013.		
	Blic „Đilas: 'Beograd na vodi' i metro promeniće sliku grada“	Dragan Đilas, gradonačelnik Beograda „Verujem da uz saradnju republičke Vlade i gradskih vlasti na projektu metroa i ovom projektu možemo da uradimo ono što je zaista dobro za sve Beograđane.“
01.08.	Blic „Vučić i Đilas do kraja nedelje o 'Beogradu na vodi'“	Aleksandar Jovičić, šef poslaničke grupe SNS u Skupštini Beograda „Ono što je važno je da mi iz opozicije u glavnom gradu ne želimo da odustajemo od modernizacije Beograda, nego da ponudimo kontakte i sa UEA i drugim investitorima sveta s obzirom da je vlada Srbije, a njen stub je SNS, postala ekstrovertna prema svim partnerima u svetu i želimo taj potencijal da iskoristimo.“
13.08.	Blic „Bijelić: 'Beograd na vodi' ne može bez podrške države i evropskih fondova“	Aleksandar Bijelić, predsednik resornog Odbora za infrastrukturu Demokratske stranke „Sigurno da je 'Beograd na vodi' jedan od najvećih projekata grada, osim metroa, koji ne može da se završi bez podrške republike i evropskih fondova. “
20. 08.	Blic „Ljubitelji železnice protiv izmeštanja pruge uz Savu“	Karlo Polak, predsenik Udruženja Ljubitelja železnice i saobraćajni inženjer „Dok Bratislava i London ulažu ogromna sredstva da železnicu približe centru grada, Beograd teži suprotnom i već gotovu prugu koja prolazi kroz najuži centar želi da poruši. “
20.10.	Privredna komora Beograda „Beograd na vodi' za 6 do 8 godina“	Srdan Rupar, inženjer i projektant i rukovodilac projekta „Beograd na vodi“ „ Formiran je tim od dvadesetak ljudi koji je radio na izradi projekta, regulisani su svi vlasnički odnosi, pribavljeni vlasnički listovi za više od 400 katastarskih parcela i prikupljeni uslovi svih 19 javnih, republičkih i gradskih preduzeća za izmeštanje postojeće infrastrukture“
24.12.	Politika „Emirati finansiraju tržišni centar 'Beograd na vodi'“	Aleksandar Karlovčan, jedan od koordinatora projekta „Beograd na vodi“ i član Glavnog odbora Srpske napredne stranke „Tih 66 miliona evra izdvojiće se iz republičkog budžeta za 2014. godinu preko Ministarstva saobraćaja. Pokušaćemo da od UEA dobijemo novac ne samo za izgradnju objekata u Savskom amfiteatru, čija je vrednost procenjena na oko 3,1 milijardu dolara, nego i za raščišćavanje te lokacije...za sada iz te zemlje sigurno imamo investitora za tržišni centar. Sa timom njihovih urbanista već nekoliko meseci se radi na master planu tog područja...Dva su moguća modela finansiranja izgradnje. Ili će Emirati kupovati parcelu po parcelu i plaćati naknadu za uređenje zemljišta ili će placeve dobiti i na njima zidati, a našoj državi će pripasti trećina...Konkurs neće biti raspisan, ali ćemo u projekat uključiti sve relevantne institucije, poput Arhitektonskog i Građevinskog fakulteta, Inženjerske komore Srbije, strukovnih udruženja.“
25.12.	Blic „Čović: Tražimo investitora za Beograd na vodi“	Nebojša Čović, član Privremenog veća Grada Beograda „Ne morate takve investicije da gradite samo kreditima već može da se obezbedi investitor koji ima interes da uđe u tako veliki projekat kao što je Beograd na vodi. Nemamo nameru da ga gradimo iz kredita već partnerski , u određenom investicionom ciklusu...Kao projekat od nacionalnog značaja, Beograd na vodi će dobiti prioritete i mogućnost da se skrate ogromne procedure sa kojima se susrećemo u Beogradu.“
2014.		
09.01.	Blic „Vučić: Al Abar u Beograd na vodi ulaže 3,1 milijardu dolara“	Aleksandar Vučić, prvi potpredsednik Vlade „ Njegov (Al Abar, prim.aut.) idejni plan je da počistimo sve odatle , da bude jedini zadatak Srbije. On obezbeđuje tri milijarde i 100 miliona dolara za izgradnju svega. Onda treba da vidimo kako ćemo i mi onda da naplatimo prodajom toga kad se završi. To sve posle menja.“

datum	izvor informacije	izjave zainteresovanih strana
2014.		
09.01.	Novosti „Beograd na vodi’: Za početak hotel i šoping mol“	<p>Srđan Rugar, direktor projekta „Beograd na vodi“ „Železnice Srbije dobile su zadatak da već od juna krenu u demontiranje koloseka u priobalju Save. Kada se taj posao završi, počinju radovi na infrastrukturnom opremanju dela lokacije za prvu fazu, koja podrazumeva izgradnju najvećeg šoping mola u ovom delu Evrope i hotela visoke kategorije.“</p> <p>Aleksandar Karlovčan, koordinator projekta ispred Glavnog odbora SNS „Planska dokumentacija će biti fleksibilna...Kao što smo i obećali ispred Glavnog odbora SNS, predlog planskog dokumenta biće završen do kraja januara i dat na javni uvid u februaru.“</p>
17.01.	Blic „Vučić: Uz ‘Beograd na vodi’ Srbija sigurno izlazi iz krize“	<p>Aleksandar Vučić, prvi potpredsednik Vlade „Ako uspemo, a daćemo sve od sebe (da realizujemo projekat ‘Beograd na vodi’), a uspećemo jer lestvice postavljamo visoko, potpuno sam siguran da će to značiti izlazak iz krize građevinske industrije...to znači siguran izlazak naše zemlje iz krize.“</p>
18.01.	Blic „Al Abar predstavio Vučiću projekat ‘Beograd na vodi’: Arapi grade apartmane, hotele, molove, operu“	<p>Kompanija „Eagle Hills“, zvanično saopštenje „Projekat će se graditi zahvaljujući jakim bilateralnim odnosima između UAE i Srbije, posebno nakon nedavne posete Beogradu princa prestolonaslednika, šeiha Mohameda bin Zajeda al Nahjana.“</p>
19.01.	Blic „Stefanović: Beograd na vodi budućnost za grad i Beograđane“	<p>Nebojša Stefanović, predsednik Skupštine Srbije i potpredsednik SNS „Pokazali smo da umemo da razmišljamo strateški i da umemo da privučemo investitore koji će doneti novac, a ne samo da očekujete da nešto kapne iz budžeta i da vam neko nešto pokloni.“</p>
	Danas „Raspisati konkurs za projekat ‘Beograd na vodi’“	<p>Aleksandar Vučić, prvi potpredsenik Vlade Republike Srbije „Ja znam da nama Srbima ništa nije dobro. Šta god da uradimo, uvek će se pronaći neko ko će u nečemu falinku da pronađe, pa makar to bio najvalepniji, najlepši mogući projekat za našu zemlju.“</p> <p>Igor Marić, predsednik Udruženja arhitekata Srbije „O silaženju centra Beograda na reke govori se i razmišlja niz decenija. Postoje predlozi koje je na projektu ‘Treći milenijum’ objedinila Srpska akademija nauka i umetnosti osamdesetih godina prošlog veka, devedesetih je promovisan ‘Europolis’, a sad govorimo o ‘Beograd na vodi’.“</p> <p>„Čemu sad takva žurba kao da su trke? Valjda u ovoj našoj ojađenoj Srbiji treba, kada su ovakvi planovi u pitanju, pitati širok krug građana, arhitekata, inženjera, ekonomista.“</p> <p>„Rešenje za uređenje dela Beograda uz Savu trebalo bi da se izabere na međunarodnom konkursu, a ne da se veliki projekat ‘Beograd na vodi’ gradi po <i>ad hoc</i> principu...Udruženje arhitekata Srbije pozdravlja svaku inicijativu za uređenje tog dela grada, ali je potrebno napraviti integralni, studiozan plan i uključiti građane i struku u kreiranje Beograda na Savi.“</p>
20.01.	Blic „Vučić o ‘Beogradu na vodi’: Posao će biti završen“	<p>Aleksandar Vučić, prvi potpredsednik Vlade „Mi ćemo poštovati zakonske procedure i u skladu sa zakonom ćemo sve doneti, ali tudi novac se mora poštovati. Ako mislite da idemo u Evropu a da se sprdamo sa tuđim novcem, da je naša pamet mnogo preča i važnija nego nečije tri milijarde dolara, moram da vas pitam, gde mislite da mi živimo?“</p>

datum	izvor informacije	izjave zainteresovanih strana
2014.		
	Blic „Transparentnost Srbija: Da li je za Beograd na vodi isključena konkurencija?“	Transparentnost Srbija, zvanično saopštenje „Da li će u budućnosti kada potencijalni investitor predstavi projekat koji predviđa formiranje zajedničkog preduzeća, u koje će država, odnosno grad uneti zemljište, a investitor novac, biti prihvaćena takva ponuda ili će se postupati selektivno prema investitorima... Koji je pravni osnov formiranja zajedničkog preduzeća, da li je u pitanju projekat javno-privatnog partnerstva, da li se o njemu izjašnjavala Komisija za JPP, kako je predviđeno Zakonom iz 2011?“
20.01.	Blic „Nikodijević: Prva faza projekta 'Beograd na vodi' u septembru“	Nikola Nikodijević, član Privremenog organa Beograda „Kada je reč o imovinsko-pravnim odnosima, 95 odsto zemljišta nije sporno, jer se nalazi u državnom vlasništvu, tačnije njime raspolaže JP Železnice Srbije, a eksproprijacija preostalog zemljišta išla bi lakše nakon usvajanja zakonske regulative koja bi ovaj poduhvat proglasila projektom od nacionalnog značaja.“
01.03.	Blic „U Dubaiju predstavljanje, u Kanu premijera Beograda na vodi“	Siniša Mali, savetnik za privredu prvog potpredsednika vlade „Sutrašnji dan je najvažniji dan u dosadašnjem razvoju Beograda na vodi. To je ključan dan, jer nakon toga možemo da krenemo pripremu urbanizma i svih ostalih planskih dokumenata kako bi taj projekat i realizovali...Finalnu prezentaciju master plana celog projekta će voditi Muhamed al Abar koji je autor projekta.“
		Siniša Mali, savetnik za privredu prvog potpredsednika vlade „Ovo je istorijski dan za Beograd i rekao bih, istorijski dan za celu Srbiju, jer počinjemo sa jednim velikim projektom koji je razvojna šansa i za grad i za celu zemlju. Danas smo svedoci da se kreće sa izmeštanjem pruge, u Savskom amfiteatru. Rok koji su Železnice dale za ove aktivnosti je 6 do 8 meseci. Taman ako se sve završi na vreme, a imamo obećanja da hoće, mi ćemo krajem ove godine krenuti u realizaciju Beograda na vodi, odnosno u gradnju prva četiri objekta za ovaj projekat.“
08.03.	Blic „Uklanjanjem šina blizu mosta Gazela počela realizacija 'Beograd na vodi'“	Dragoljub Simonović, generalni direktor Železnica Srbije „Imamo savremene mašine koje dnevno mogu da obrade 300 metara pruge. Od 50 kilometara i 200 skretnica koji su pred nama da ih demontiramo u roku od 6 do 8 meseci, u ovoj fazi imamo zadatak da demontiramo trećinu i stvorimo novi prsten ulaska na potezu Topčider – Dunav stanica. Nadam se da ćemo posao završiti za par meseci, u međuvremenu će CIP završiti projekat za premošćavanje spoljnog prstena Topčider – Putnička stanica – Spoljna stanica, jer sada nemamo mogućnost da nam teretni vozovi skrenu iz putničkog u teretni pravac Dunav stanice. Verujem da ćemo sve to uspeti da rešimo u kratkom vremenskom roku.“
11.03.	Blic „Počela obnova Beogradske zadruge“	Goran Vesić, sekretar Privremenog organa Beograda „Ovaj dan ima simboliku. Mi počinjemo obnovu Beogradske zadruge u trenutku kada je u Kanu svetska premijera projekta Beograd na vodi, a taj sajam nekretnina je najveći u svetu.“
12.03.	Blic „Siniša Mali: 'Beograd na vodi' zvezda sajma u Kanu“	Siniša Mali, savetnik za privredu prvog potpredsednika vlade „Predstavljanje projekta na najvećem Sajmu nekretnina u Kanu bila je izuzetna prilika za nas, a „Beograd na vodi“ bio je zvezda Sajma.“ „Očekujemo da ova destinacija bude veoma tražena kao najlepša u ovom delu Evrope.“
13.04.	Blic „Počelo raseljavanje porodica sa prostora budućeg 'Beograd na vodi'“	Jovan Vorkapić, direktor Direkcije za imovinu „Tačno je da se radi na tome u saradnji sa Gradom Beogradom da se nađu stanovi za ljude koji će biti raseljeni.“

datum	izvor informacije	izjave zainteresovanih strana
2014.		
13.04.	Blic „Počelo raseljavanje porodica sa prostora budućeg 'Beograda na vodi'”	Aleksandar Karlović, koordinator projekta "Beograd na vodi" „Ovde se ne bavimo zidovima, nego ljudima. Prosto, sve te porodice koje imaju bilo kakvog osnova dole na ovom potezu Savamala ili projekat 'Beograd na vodi' će biti zadovoljne i raseljene.”
03.05.	Politika „Kule srušile studiju visokih objekata”	Ljiljana Novaković, Sekreterij za urbanizam „Egzistiranje studije visokih objekata kao posebnog dokumenta može da dovede u zabludu lokalnu samoupravu, potencijalne investitore i obrađivače planskih dokumenata.” „Elementi studije mogu da se primenjuju u procesu izrade planskih dokumenata.” Vesna Cagić, predsednica Društva arhitekata Beograda „Prema studiji, prostor na kome je predviđen 'Beograd na vodi' područje je gde je isključena izgradnja visokih objekata zbog vizura urbanog jezgra grada i Beogradske tvrđave.” Goran Vojvodić, arhitekta „Nejasno je po kom osnovu je zaključeno da studija, kao izraz stava stručnjaka na kakav se oslanjaju evropski gradovi, nije dobra.” „To znači da će sve procedure biti vraćene na početak i da ćemo izgubiti mesece da dobijemo taj dokument. Koji investitor će toliko da čeka? I ono malo arhitektonskih biroa što radi u Beogradu biće prinuđeno da stavi ključ u bravu.”
26.06.	Danas „Čemu služi Beograd na vodi”	Ivan Rašković, ispred Društva arhitekata Beograda „Cilj ovog projekta je sjajan, ali je način na koji se izvodi očajan... Čitav posao se obavlja bez javnog konkursa . Svi propisi doneseni u poslednjih nekoliko meseci služe samo da se napravi pravni okvir koji će investitoru omogućiti da ostvari profit.”
	Blic „OTKRIVENA MAKETA Ovo je 'Beograd na vodi'”	Aleksandar Vučić, premijer Srbije „Ova zgrada nije samo maketa, pogledajte okolinu, to izgleda kao muzejski eksponat. Izgled Karađorđeve ulice promenjen je ovom zgradom, a naš plan je da promenimo ovaj deo grada i lice Srbije koje treba da izgleda lepo i čisto kao ova zgrada. ”
27.06.	Politika „Mali: Beograd na vodi istorijska šansa i za celu Srbiju”	Siniša Mali, gradonačelnik Beograda „Svaki građanin Beograda i Srbije moći će na licu mesta da vidi kako će izgledati taj projekat i dobije sve potrebne informacije koje su značajne za njega... Mi na taj način pokazujemo da kao gradska uprava možemo brzo i efikasno da izdamo potrebne saglasnosti i dozvole i da zajedno sa investitorom radimo na rešavanju problema... Prvo govorim o završetku potrebne papirologije , svih potrebnih dokumenata da bi se taj projekat doveo do trenutka da se izda građevinska dozvola.”
05.10.	Politika „'Beograd na vodi' neće biti džungla oblakodera”	Nebojša Stefanović, direktor Urbanističkog zavoda Beograda „Vizure iz Novog Beograda na stari deo grada biće narušene. Ali zaštitili smo vizure sa suprotne strane Savskog amfiteatra... Dakle, 'Beograd na vodi' neće biti džungla oblakodera... Investitor je bio iznenađen što sve mora da bude u javnom vlasništvu.... Konkurs je izostao jer su se tako dogovorili političari i investitor. Ovde je reč o projektu od nacionalnog značaja... Mi smo idejno rešenje investitora korigovali u skladu sa našim stručnim stavovima, zakonom i uslovima 75 gradskih i republičkih institucija.”
06.11.	Politika „SANU iznela 22 stranice primedaba na 'Beograd na vodi'”	SANU, članovi Odbora za arhitekturu i urbanizam „Ako se nacrt prostornog plana ne izmeni 'Beograd na vodi' ostaće izolovano ostrvo u centru prestonice, teško pristupačno i jedva prohodno, koje će izazvati saobraćajne probleme i u drugim delovima grada.”

datum	izvor informacije	izjave zainteresovanih strana
2014.		
15.11.	<i>Politika</i> „Šlafifima i pesmom protiv Beograda na vodi“	Aktivisti inicijative „Ne da(vi)mo Beograd“ „Nećemo dozvoliti da se javne finansije troše na privatne projekte koji gradu jedino donose prostornu segregaciju i saobraćajni kolaps. Razvoj, funkcionisanje grada i njegov identitet ne mogu biti proizvod investitorskih želja već isključivo potreba samog društva.“
2015.		
19.02.	<i>Danas</i> „Metafora 'Beograda na vodi'“	Aktivisti inicijative „Neda(vi)mo Beograd“ „Ovaj objekat je zapravo dete nejasnih odnosa između javnog preduzeća 'Beograd na vodi', stranog investitora i privatne firme 'Savanova' koja je korisnik prostora. Ovo čudo od deteta je posebno i po tome što je dobilo dozvolu za postavljanje 'promotivnog štanda' od 670m² na zelenoj površini od nekoliko gradskih institucija za samo jedan dan . Jer kada treba prekršiti zakona kako bi se ućarilo, investitor ne sme da čeka.“
06.03.	<i>Blic</i> „Arhitekta: Hitno obustaviti projekat Beograd na vodi“	Akademija Arhitekture Srbije „'Beograd na vodi' je potpuni promašaj i nikakva naknadna upumpavanja navodnih korekcija ne mogu mu pomoći da zaživi načinom koji odgovara tehničkim zahtevima i potencijalu prostora u koji bi neko da ga useli.“ „Ponižavajuća činjenica da je jedna maketa kojoj se ne zna ni autor ni poreklo, postala glavna matrica dalje razrade prostornog plana, za najvredniji deo grada, umesto urbanističkog plana.“ „Sam projekat i način njegovog sprovođenja obiluju nizom zakonskih prekršaja, a sve u interesu jedne navodno isplative ekonomske zamisli, u sadejstvu s privatnim investitorom – počev od zloupotrebe zakonskih odredbi o opcijama kada se i za šta izrađuje Prostorni plan područja posebne namene (PPPPN), u koje se centralni prostor prestonice Srbije nikako ne da podvesti.“ „Ružičasti PPPPN koji je donet, zapravo legalizuje najveću divlju gradnju na svetu . Plan je bio predmet fingiranog, farsičnog javnog uvida . Analiza plana i ogroman broj pristiglih ozbiljnih primedbi ukazali su da je njegova realizacija na ovom prostoru sasvim neodrživa, po svakom aspektu.“ „Plan u kojem nema nijednog kreativno zasnovanog urbanog prostora , niti jedne urbane ugodnosti koja bi mu privukla mase pešaka, građana, a kojima bi ovaj deo grada morao biti namenjen.“ „Hoće li ikada Beogradu biti potrebni sklepanim planom predviđeni ogromni kvadrati i totalno neprimereni brojevi spratova na toj lokaciji? Da li se zna kako rešiti problem saobraćaja kada inženjerska računica kaže da bi samo Savska ulica trebalo da se proširi na po šest traka za svaki smer? Da li se zna kako obezbediti 25 miliona kubika vode dnevno, kako 100 megavata nove instalirane snage električne energije? Kako izgraditi 40.000 parking odnosno garažnih mesta u ekstremno visokoj podzemnoj vodi? Da li se zna kako, iz saobraćajnog grotla, uredno odneti tri miliona kubnih metara iskopa?“
		Siniša Mali, gradonačelnik Beograda „Otvoreni smo za sva mišljenja i ideje stručnjaka koji žele najbolje za naš grad i planiramo da uključimo sve arhitekta koji mogu da doprinesu ovom projektu, koji je značajan i za celu Srbiju.“ „Do današnjeg dana sa ovog područja iseljeno je 88 porodica, a iz baraka su se uselili u stanove. Niste mogli da čujete nijednu negativnu kritiku od njih.“

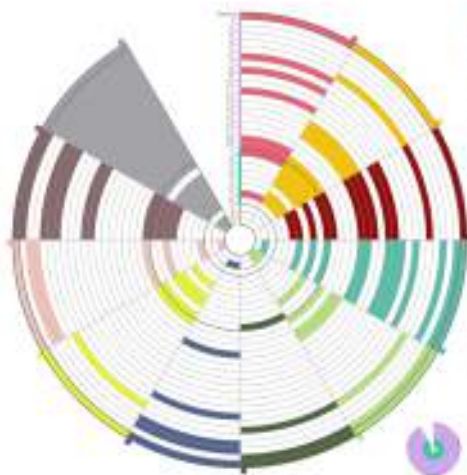
datum	izvor informacije	izjave zainteresovanih strana
2015.		
10.03.	Danas „Mali: Sve što radimo je transparentno”	Mihajlo Mitrović, predsednik Akademije arhitekture Srbije „Sve što je novo nailazi na ovakvu reakciju javnosti. Ogromna i fenomenalna stvar je što se raščistio prostor Savskog amfiteatra. Znamo da se svi veliki projekti grade postepeno, pa se tako Sagrada familija u Barseloni gradi već 200 godina.”
11.03.	Danas „Beograd na vodi” na sajmu u Kanu”	Siniša Mali, gradonačelnik Beograda „Ovaj projekat za nas predstavlja deo globalnog plana razvoja grada Beograda i uklopljen je u budući izgled naše prestonice. Kule su prvi korak planiranog projekta i postavice osnov za prvu fazu ‘Beograda na vodi’. Prošle godine imali smo privilegiju da ovde predstavimo koncept projekta, a sada idemo korak dalje i prezentujemo završne projekte prvih zgrada.”
12.03.	Politika „Odbor prihvatio <i>lex specialis</i> za Beograd na vodi”	Radmila Jagodić, pomoćnica ministra finansija „Da bi se nešto izgradilo mora se i oduzeti. Ovaj zakon se donosi, jer želimo da se jedan deo zemljišta privede nameni.”
		Ivan Jovanović, poslanik DS „Ne mogu da glasam za nešto što je protiv Ustava, zakona, protiv svega onoga o čemu govore strukovna udruženja.”
		Đorđe Milićević, socijalista „Govorimo o 13.000 radnih mesta. Ovo je na dobrobit svih građana i u javnom je interesu. Nadamo se da će ovakvih projekata biti još, jer je to jedini način da se reši goruće pitanje, a to je nezaposlenost.”
		Veroljub Arsić, poslanik SNS i predsednik Odbora za finansije „Nema više lakog novca... Ako neko želi da bude kočničar, neka bude, ali građani su jasno rekli pre godinu dana šta žele.”
29.03.	Danas „Advokati: Projekat ‘Beograd na vodi’ neustavan”	Grupa od 15 beogradskih advokata „Članom 58. Ustava Srbije zagarantovana je privatna imovina svih građana Srbije i istim je predviđena mogućnost oduzimanja prava svojine u javnom interesu koji je utvrđen na osnovu zakona... što u konkretnom slučaju ‘Beograd na vodi’ nije i ne može da predstavlja. Naime, ma koliko bio ekonomski interes Srbije da se projekat ‘Beogra na vodi’ ostvari (a imamo i oprečna mišljenja renomirane stručne javnosti), on ne sadrži dominantno objekte za opštu upotrebu, za čiju izgradnju postoji javni interes, već su svi centralni objekti na planiranoj lokaciji komercijalnog sadržaja i kao takvi namenjeni krajnjoj prodaji.” „Da li je legalno i legitimno potpisati sporazum sa inostranim partnerom, a potom menjati zakonske propise i usvajati posebni zakon koji omogućava netransparentan sporazum, pitanje je za sve koji učestvuju u postupku usvajanja ovog posebnog zakona.” „Svaki ozbiljan investitor koji stvarno ima nameru da investira na predmetnoj lokaciji radi izgradnje objekata sa komercijalnim sadržajima sigurno će postići dogovor sa vlasnicima zemlje i na taj način pokazati i svoju spremnost, ali i posedovanje dovoljnog kapitala za završetak izgradnje. Ako sam investitor nije spreman u startu da rešava imovinsko-pravne odnose kupovinom objekata i zemljišta od sadašnjih vlasnika, zašto bi se to radilo iz sredstava svih građana, datih u budžet Republike Srbije?”
03.04.	Danas „Božović: Savski amfiteatar pripada građanima”	Balša Božović, šef Odborničke grupe DS „Tačka nije usvojena zbog namere vlasti da se projekat ‘Beograd na vodi’ realizuje, a koji je po našem uverenju nezakonit. Po Ugovoru iz 1974. Savski amfiteatar pripada građanima prestonice i mi tražimo da Uprava grada zajedno sa njima odlučuje o tom zemljištu i da ga nikako ne prepušta Igl Hilsu, ili onima u Srbiji koji rade za njihov račun.” Nikola Nikodijević, predsednik Skupštine grada „Moramo da se borimo za svaki dinar investicija i mi podržavamo svaki projekat koji treba da donese novac ovom gradu i otvori radna mesta.”

PRIMER studentskog rada 3

Studenti: Aleksandra Petković, Milica Jovanović, Đorđe Lukić

Prikaz interesnih grupa – projekat „Skyline“

Teme kojima se bave različite interesne grupe

- TEME KOJIMA SE BAVE RAZLIČITE INTERESNE GRUPE**
- Sustavni rad i iskustva
 - Ekonomika države
 - Globalni javni i privatni sektori
 - Centralni banki i regulacija
 - Internacijski i javni sektor
 - Komercijalni sektori
 - Analiza slučajeva
 - Članci i izvješća i javni sektor
 - Saopćenja i podupisanje
 - Riske i krize portala
 - Analiza podataka

- SAINTERESOVANE OSOBE**
1. Marija Babić
 2. Đorđe Lukić
 3. Marija Babić
 4. Goran Vrančić
 5. Branka Milić
 6. Dragana Šutanovac
 7. Milica Jovanović
 8. Zoran Popović
 9. Zoran Vrančić
 10. Zorana Čigrovica
 11. Milica Jovanović
 12. Aleksandra Petković
 13. Vuk Vučković
 14. Goran Vrančić
 15. Branka Milić
 16. Jasmina Milićević
 17. Zorana Truhelica
 18. Đorđe Lukić
 19. Goran Vrančić
 20. Milica Jovanović
 21. Zorana Čigrovica
 22. Marija Babić
 23. Marija Babić
- javni sektor
● poslovni sektor
● ostali sektori

Stejkholderi i povezanost sa sektorima

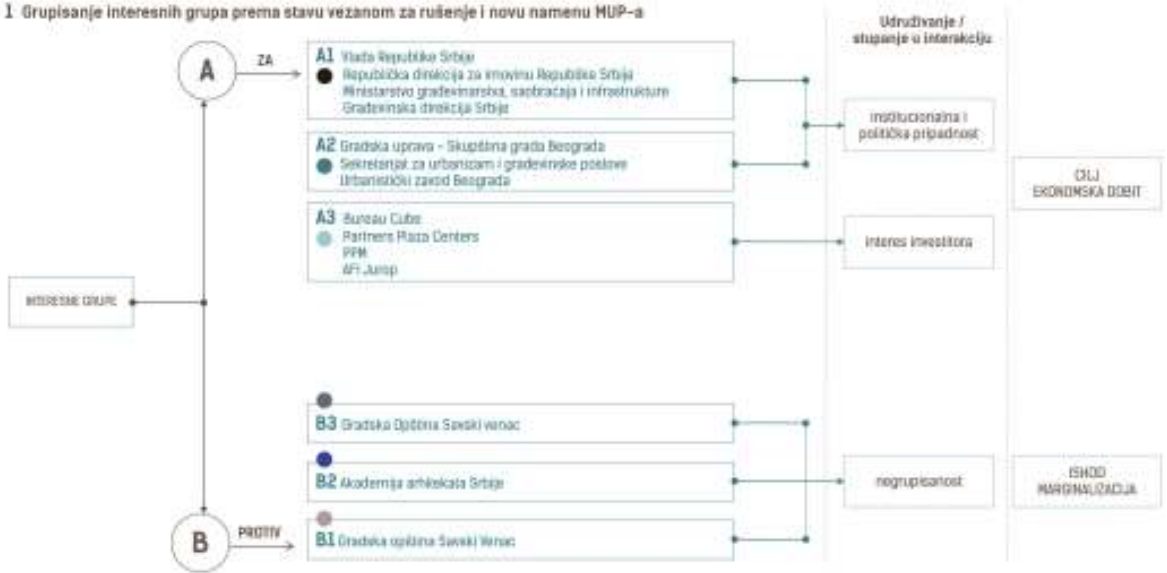

PRIMER studentskog rada 3

Studenti: Aleksandra Milovanović, Ana Miletić, Tamara Ilić, Tamara Bošković

Shematski prikaz analize učesnika i interesa – projekat „Skyline“

1 Grupisanje interesnih grupa prema stavu vezanom za rušenje i novu namenu MUP-a

2 Nadležnosti interesnih grupa, smer delovanja i jačina uticaja u donošenju odluka

komentar

Hronološka klasifikacija direktnih izjava zainteresovanih strana u posmatranom slučaju izgradnje može se posmatrati kao javna arena u kojoj se vodi debata o ishodima urbane transformacije. Kako bi se istraživanje moglo osloniti na tačnost citiranih izjava, kao izvor informacija se koriste pouzdani izvori. Pored toga, biraju se izvori iz iste kategorije kako bi se na ujednačen način mogla pratiti istraživačka tema – u ovom slučaju interesne pozicije koje zastupaju zainteresovane strane. Relevantnost izvora se potvrđuje i pažljivim navođenjem osnovnih podataka o datumu i tzv. adresi izjave. Integralni pregled izjava u posmatranom vremenskom segmentu prostorne transformacije daje uvid u teme javne debate i ujedno svedoči o medijskoj slici tog perioda.

Važan aspekt ovog istraživačkog koraka je identifikacija institucionalne, odnosno sektorske pozicije davaoca izjave. Na osnovu datih izjava se utvrđuju teme, odnosno predmeti interesovanja koji stoje u pozadini izjave. Kroz dalju analizu se vrši poređenje između sektorske pripadnosti zainteresovanih strana i interesa koje zastupaju. Uočavaju se grupe srodnih interesa prema ishodima prostorne transformacije. Poseban predmet analize predstavlja poređenje iskazanih interesa sa formalnom pozicijom zainteresovanih strana u sistemu odlučivanja.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry, no matter how small, should be recorded to ensure the integrity of the financial data. This includes not only sales and purchases but also expenses and income. The text suggests that a consistent and thorough record-keeping system is essential for identifying trends and making informed decisions.

Next, the document addresses the issue of budgeting. It explains that a well-defined budget helps in controlling costs and maximizing resources. By setting clear financial goals and limits, individuals and organizations can avoid overspending and stay on track. The text provides practical advice on how to create a budget that is realistic and adaptable to changing circumstances.

The third section focuses on the importance of regular financial reviews. It states that periodic assessments of the financial situation allow for the identification of areas that need attention. This could involve analyzing spending patterns, evaluating investment performance, or adjusting the budget as needed. The document encourages a proactive approach to financial management rather than reacting to problems only after they have become significant.

Finally, the document concludes by highlighting the long-term benefits of sound financial practices. It notes that consistent attention to detail and a disciplined approach to money management can lead to financial stability and growth. The text serves as a guide for anyone looking to improve their financial health and achieve their goals.

Uvid u razvojne politike

Četvrti istraživački korak je usmeren ka sagledavanju formalnog okvira odlučivanja o prostornom razvoju. Iz baze selektovanih izvora izdvajaju se svi dokumenti vezani za izabrani slučaj izgradnje u Beogradu. Pod dokumentima se podrazumevaju strategije, planovi, razvojni programi, projekti, studije, ugovori, odluke lokalnih samouprava itd. Sagledavaju se dokumenti sa svih nivoa upravljanja, od nacionalnog do lokalnog, što u slučaju Beograda podrazumeva republički, gradski i opštinski nivo uprave. Takođe se posmatraju sektori iz kojih dolaze dokumenti, odnosno u kojima se kreiraju politike kao što su životna sredina, stanovanje, kultura, privreda itd. Izdvojeni dokumenti se priređuju prema zadatom uputstvu i prikazuju prema hronološkom redosledu njihovog usvajanja. Kroz zajedničku diskusiju se vrši selekcija prikupljenog materijala, utvrđuje formalna pozicija dokumenata i procedure njihovog donošenja. Selektovani materijal se prikazuje na jedinstvenoj podlozi, paralelno sa hronološki datim događajima i izjavama zainteresovanih strana. Sagledava se tok odlučivanja o prostornom razvoju, formalnim učesnicima i iskazanim ciljevima usvojenih politika.

Instrukcije za rad u okviru nastavne jedinice

Uvid u razvojne politike

A

Priprema za čas (individualni rad i rad u manjim grupama):

- Selekcija odluka od uticaja na izabrani slučaj izgradnje u Beogradu.
- Svaka odluka se posebno izdvaja – navode se tačan datum i naziv odluke (prema zadatom uputstvu), kao i telo/institucija koja je usvojila odluku.
- Odluke se priređuju prema hronološkom redosledu.

B

Rad na času (rad u okviru cele grupe):

- Zajednički pregled prikupljenih odluka. Grupe međusobno porede prikupljeni materijal. Kroz grupnu diskusiju se proverava tačnost datuma i naziva odluka i uspostavlja konsenzus oko izbora odluka od značaja za istraživani slučaj.
- Mini lekcije (nastavnik) o politikama urbanog razvoja.
- Zajedničko utvrđivanje hronologije donošenja odluka.
- Zajedničko razumevanje sprovedenih formalnih procedura planiranja.
- Zajedničko utvrđivanje institucionalne uključenosti u odlučivanje.
- Zajedničko razumevanje svrhe, uloge i sadržaja odluka.
- Zajedničko tumačenje interesa sadržanih u odlukama.

C

Rad kod kuće (rad u okviru manjih grupa):

- Utvrđivanje hronologije donetih odluka.
- Utvrđivanje uključenih institucija u odlučivanje.
- Identifikacija interesa sadržanih u odlukama.
- Rezultati rada se priređuju u formi kraćeg izveštaja i šalju nastavniku.

Tema nastavne jedinice

POLITIKE URBANOG RAZVOJA. Načelno posmatrano, javne politike su aktivnosti javne uprave. Njihova opšta svrha je usmeravanje razvoja društva i zaštite interesa građana i privrede. U to spadaju dokumenti koje usvaja, kao što su zakoni, uredbe, strategije, programi, gradske odluke, ali i aktivnosti i ponašanja koje sprovodi. Mogu biti opšte ili sektorske. Mnogobrojne sektorske politike imaju svoje prostorne ishode, kao što su politike: životne sredine, privrednog razvoja, energetskog razvoja, obrazovanja, poreske politike itd. Prema savremenom konceptu upravljanja, u kreiranju javnih politika učestvuju sve zainteresovane strane. U politike urbanog razvoja spadaju vladine uredbe, zakoni, nacionalne i lokalne strategije, gradske odluke, programi institucija upravljanja, prostorni i urbanistički planovi.

LEGISLATIVNI OKVIR URBANOG RAZVOJA. Legislativni okvir je sistem pravnih akata kojima se uređuju odnosi u državi. Usvaja ga zakonodavna vlast, na nacionalnom, regionalnom ili lokalnom nivou. Legislativni okvir direktno proizlazi iz Ustava, kao najvišeg pravnog akta, kojim se uređuju odnosi između društveno-ekonomskih i političkih entiteta i propisuju slobode, prava i dužnosti građana i ograničava državna vlast. U opštem smislu, legislativni okvir odražava proklamovane vrednosti u društvu. Sa aspekta urbanog razvoja, pre svega uređuje prava nad upotrebom zemljišta i definiše procedure donošenja odluka o izboru načina njegovog korišćenja. Preciznost, doslednost i usklađenost pravnih akata kojima se ovi odnosi uređuju, direktno utiče na mogućnosti profesionalnog delovanja i konsekventno na ishode prostorne transformacije.

INSTITUCIJE URBANOG RAZVOJA. Funkcionisanje legislativnog okvira počiva na institucijama. Njihova svrha je osiguranje vladavine prava u državi, odnosno ostvarivanje i zaštita najšireg korpusa ljudskih prava i sloboda, kao što je i pravo nad upotrebom prostora. Institucije urbanog razvoja spadaju u korpus izvršne vlasti i imaju zadatak da spovode zakone koje je donela zakonodavna vlast (najčešće skupština, tj. parlament) i interpretirala sudska vlast. Najviši nosilac izvršne vlasti države je njena vlada. Institucije urbanog razvoja su odgovorne za utvrđivanje i sprovođenje politika prostornog razvoja, osiguranje pratećih zakonskih i pravnih procedura, kontrolu rada pripadajućih organa javne uprave. Institucije su vezane za teritorijalni nivo upravljanja i mogu biti nacionalne, regionalne ili lokalne. Odnosi između navedenih nivoa upravljanja odražavaju Ustavom dogovoreni međusobni stepen

autonomije. Na evropskom nivou se zagovara regionalni nivo kao glavni nosilac vlasti, koji se smatra najpogodnijim za uravnotežavanje društvenih razlika i unapređenje kvaliteta života stanovnika pripadajuće teritorije.

PLANSKI OKVIR URBANOG RAZVOJA. Planskim okvirom se konkretizuju javne politike usmerene ka prostornom razvoju. Obuhvata sva dokumenta javnih politika iz različitih sektora kojima se direktno ili indirektno vrši uticaj na prostorni razvoj. U opštem smislu, svrha planskog okvira je uređenje izgradnje. Proizlazi iz sistema zakonskih rešenja kojima se regulišu odnosi u prostoru. Planskim okvirom se određuju ciljevi urbanog razvoja, propisuju norme i definišu aktivnosti koje treba izvršiti. Planski okvir čine dokumenti koji su određeni teritorijalnim, vremenskim ili programskim obuhvatom. Njihovo donošenje je direktno uslovljeno nivoima upravljanja i usvajaju ih odgovarajući parlamenti. Planski okvir obuhvata i definisanje načina na koji se donose javne politike.

tema4

Video snimak tribine pod nazivom „Ispod površine Beograda na vodi: planovi i posledice“ održane 23. oktobra 2014. godine u Centru za kulturnu dekontaminaciju u organizaciji građanske inicijative „Ne da(vi)mo Beograd“

Preuzeto sa: https://www.youtube.com/watch?v=_fKElod3RVE

Predmet rada

U okviru četvrte nastavne jedinice predmet rada studenata je ukupna baza selektovanih izvora. Pretraživanjem sadržaja izvora vrši se selekcija odluka vezanih za istraživani slučaj izgradnje u Beogradu. Uključuju se odluke sa svih nivoa upravljanja – nacionalnog, gradskog i opštinskog. Odluke moraju sadržati podatke o datumu usvajanja, tačnom nazivu odluke i tela/institucije koja je usvojila odluku. Selektovane odluke se prikazuju hronološkim redosledom. Kroz zajedničku diskusiju na času vrši se korekcija liste selektovanih odluka i gradi razumevanje o njihovom uticaju na prostorni razvoj. Prepoznaje se tok formalne procedure prostorne transformacije i uključenih institucija. Identifikuje se skup dokumenata kojima se definišu politike prostornog razvoja od neposrednog značaja za istraživani slučaj izgradnje.

Analizom sadržaja selektovanih odluka vrši se identifikacija ciljeva razvojnih politika koje promovišu. U okviru identifikovanih ciljeva se prepoznaju interesi kao i vrednosni okvir koji promovišu.

Nastavne aktivnosti

U okviru koraka Uvid u razvojne politike, primenjuju se sledeće metode učenja:

Individualni rad – Pretraživanje sadržaja baze izvora i selekcija odluka vezanih za istraživani slučaj izgradnje u Beogradu.

Rad u okviru manje grupe – Priprema zajedničkog materijala za čas.

Prezentacija – Prezentacija pripremljenog materijala pred celom grupom.

Mini lekcije – Politike urbanog razvoja;
Legislativni okvir urbanog razvoja;
Institucije urbanog razvoja;
Planski okvir urbanog razvoja.

Sokratov metod – Postavljanje pitanja studentima u cilju podsticanja povezivanja stečenih saznanja i zauzimanja stava.

Analiza – Zajednička analiza selektovanih odluka. Utvrđivanje liste odluka i uključenih institucija.

Dijaloške grupe – Zajedničko tumačenje formalnih procedura prostornog razvoja.
Utvrđivanje institucionalnog okvira upravljanja prostornim razvojem.
Utvrđivanje ciljeva iskazanih u razvojnim dokumentima.

Hronološki prikaz – Razvrstavanje odluka prema toku razvoja procesa prostorne transformacije.

Debata – Proučavanje iskazanih ciljeva u razvojnim dokumentima i utvrđivanje veze sa iskazanim preferencama zainteresovanih strana.
Debata o javnom interesu.

Diskusione grupe – Rad u manjim grupama na kreiranju zaključaka istraživačkog koraka.

Pravljenje shema i grafikona – Rad u manjim grupama na grafičkom prikazu rezultata analize i povezivanja zaključaka.

Izveštavanje – Kreiranje manjih izveštaja o zaključcima istraživačkog koraka.

Razumevanje sistema razvojnih politika je direktno uslovljeno poznavanjem njegovih komponenti. Stoga je naglasak na pojašnjenju struktura sistema razvojnih politika i pozicije politika i procedura prostornog razvoja u okviru tog sistema. Ovaj istraživački korak se direktno oslanja na prethodna znanja studenata o regulatornom okviru za izgradnju.

istraživačka celina 4
UVID U RAZVOJNE POLITIKE
produkti studentskog rada

Produkti studentskog rada

U okviru koraka Uvid u razvojne politike, produkti studentskog rada su sledeći:

- Hronološki klasifikovane odluke vezane za istraživani slučaj. Podaci o institucijama. Selektovani ciljevi iz razvojnih dokumenata (rad manje grupe).
- Hronološki klasifikovane proverene odluke vezane za istraživani slučaj. Spisak institucija. Selektovani ciljevi iz razvojnih dokumenata. Prikaz formalne procedure prostornog razvoja (rad veće grupe).
- Utvrđeni interesi i vrednosni okviri u razvojnim dokumentima (rad manje grupe).

U okviru skupa identifikovanih odluka vezanih za posmatrani slučaj izgradnje, izdvajaju se one koje predstavljaju deo formalnih procedura planiranja. Na taj način se evidentira aktuelni sistem usmeravanja i kontrole prostornog razvoja i uspostavljaju relacije sa ostalim formalnim dokumentima. Analizira se sadržaj svih dokumenata i evidentiraju definisani razvojni ciljevi. Potom se vrši njihova međusobna komparacija sa ciljem utvrđivanja grupa dokumenata koji zastupaju srodne ciljeve. Na kraju se vrši komparacija prepoznatih ciljeva sa interesnim pozicijama zainteresovanih učesnika iz prethodnog istraživačkog koraka radi utvrđivanja stepena njihove međusobne usaglašenosti.

Ishodi učenja

U okviru koraka Uvid u razvojne politike, ishodi učenja su sledeći:

- Poznavanje načina uređivanja i prikazivanja informacija.
- Poznavanje osnovnih komponenti procesa razvoja prostora.
- Organizacija informacija prema koracima procesa vrednovanja urbanih situacija.
- Razumevanje logike grupisanja različitih kategorija informacija.
- Razumevanje veze između prepoznatih komponenti.
- Tumačenje komponenti urbane transformacije.
- Procenjivanje uticaja urbanih transformacija na širi prostorni razvoj.

Težište ovog koraka je na upoznavanju sa složenim sistemom javnih politika i razumevanju pozicije politika prostornog razvoja u okviru njega. Kroz hronološku sistematizaciju dokumenata neposredno vezanih za posmatrani slučaj izgradnje, gradi se znanje o sistemu urbanih politika i razumevanje koncepta upravljanja urbanim razvojem. Posebna pažnja je usmerena ka identifikaciji institucionalnih pozicija odlučivanja i instrumentima usmeravanja urbanog razvoja. Identifikovane procedure i institucionalni aranžmani daju uvid u formalne mehanizme kreiranja javnog interesa. Specifična putanja donošenja odluka o posmatranom slučaju urbane transformacije, kao i sadržaj tih odluka, daje uvid u aktuelnu strukturu moći u društvu.

istraživačka celina 4
UVID U RAZVOJNE POLITIKE
za čitanje

Za čitanje

- Vujošević, M. (2012). Stranputice državne politike prostornog razvoja: neosnovane nade, lažna obećanja i nepostojanje stvarnih instrumenata. *Polis*, 1(1), 27–31.
- Harvi, D. (2005). Od menadžerstva ka preduzetništvu: transformacija gradske uprave u poznom kapitalizmu. U S. Vujović, M. Petrović (ur.) *Urbana sociologija* (str. 208–217). Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Čukić, D., Vasiljević, D. (2017). *Vodič kroz dozvole za izgradnju: od ideje do upotrebe objekta*. Beograd: USAID.
- Stajić, M. (2016). *Mali vodič kroz planiranje gradova*. Beograd: Mikro Art/Ministarstvo prostora.
- Gligorijević, Ž., Graovac, A. (2017). *Kako do kvalitetnog urbanističkog plana po meri lokalne samouprave – osnove i preporuke za unapređenje pripreme urbanističkih planova*. Beograd: SKGO – Stalna konferencija gradova i opština.
- Transparentnost Srbija (2016). *Javni interes u blatu, dimu i pod vodom: Studija slučaja tri velika projekta u Srbiji*. Beograd: Transparentnost Srbija. Preuzeto sa: <http://transparentnost.org.rs/images/publikacije/Javni%20interes%20u%20blatu%20dimu%20i%20pod%20vodom.pdf>

PRIMER studentskog rada 4

Studenti: Nataša Petrović, Mina Vučković, Marina Pešić, Božena Stojić, Nataša Radić

Hronološki klasifikovane odluke vezane za istraživani slučaj

24. 02.	Urbanistički zavod Beograda raspisao je konkurs za izradu urbanističkog rešenja autobuske i železničke stanice na Novom Beogradu.
18.04.	Odluka o izradi izmena i dopuna GUP-a Beograda 2021. Odluka o ukidanju obaveze međunarodnog konkursa za Savski amfiteatar. Privremeno veće Grada Beograda donelo Odluku o prestanku važenja Studije visokih objekata Beograda.
01. 05.	Vlada RS utvrdila „Beograd na vodi“ kao projekat od izuzetnog značaja za Republiku Srbiju .
03. 06.	Na sednici Skupštine Srbije Vlada je donela odluku o izradi Prostornog plana područja posebne namene uređenja dela priobalja grada Beograda – područje priobalja reke Save za projekat „Beograd na vodi“.
05.06.	Republička agencija za prostorno planiranje donela odluku o izradi strateške procene uticaja PPPPN na životnu sredinu..
09. 07.	Javni uvid u nacrt izmena Generalnog urbanističkog plana Beograda 2021.
22. 07.	Odluka Skupštine grada Beograda o izmeni nacrtu i dopune Generalnog plana 2021.
25.07.	Odbor za privredu i finansije usvojio Nacrt zakona o izmenama i dopunama zakona o planiranju i izgradnji. Odlukom Skupštine grada došlo je do izmena Plana mesta za postavljanje plovila radi realizacije projekta „Beograd na vodi“.
30.07.	Generalni direktor Železnice Srbije i direktor "Energoprojekt holdinga" potpisali ugovor o radovima na železničkoj stanici „Prokop“.
11. 08.	Opština Savski venac izdala preduzeću „Beograd na vodi“ d.o.o. rešenje za privremeno zauzimanje javne površine (godinu dana) za potrebe izgradnje promotivnog štanda kao privremenog objekta Savanova.
03. 09.	Zaključen Ugovor o izradi PPPPN za projekat „Beograd na vodi“ sa JUP „Urbanistički zavod Beograda“.
18. 09.	Skupština grada Beograda donela je izmene i dopune Generalnog urbanističkog plana 2021. Predlog izmena i dopuna uređivanja i davanja u zakup zemljišta za 2014. godinu.
29. 09. – 28. 10.	Izložen na javni uvid Nacrt prostornog plana područja posebne namene uređenja dela priobalja grada Beograda – područje priobalja reke Save za projekat „Beograd na vodi“.
24.10.	Odluka o utvrđivanju zona i o utvrđivanju zakupnina za poslovni centar na kome je nosilac prava javne svojine Grad Beograd, odnosno na kome grad Beograd ima posebna svojinska ovlašćenja.
05. 11.	Održana javna sednica Komisije za javni uvid u Nacrt PPPPN uređenja dela priobalja Grada Beograda – područje priobalja reke Save za projekat „Beograd na vodi“.
08. 12.	Skupština Srbije usvojila Zakon o izmenama i dopunama zakona o planiranju i izgradnji.
31. 12.	Uredba o utvrđivanju Prostornog plana područja posebne namene za projekat „Beograd na vodi“ u Vladi Srbije.
21.01.	Odluka o izmeštanju autobuske stanice „Lasta“ na Novi Beograd.
31. 01.	Prostorni plan područja posebne namene stupa na snagu.
08. 04.	Narodna skupština usvojila zakon o utvrđivanju javnog interesa i posebnim postupcima ekspropijacije i izdavanja građevinske dozvole radi realizacije projekta „Beograd na vodi“, tzv. „Lex specijalis“.

komentar

Svrha ovog istraživačkog koraka je pre svega bliže upoznavanje sa formalnom procedurom planiranja kroz kontekstualizaciju posmatranog slučaja urbane transformacije. Jasan pregled i razumevanje procedure utvrđuju se kroz intenzivnu diskusiju na času, pri čemu se detaljno proučava celokupan regulatorni okvir delatnosti prostornog razvoja: strategije, zakoni, prostorni i urbanistički planovi, institucionalne nadležnosti i ostali instrumenti prostornog razvoja. Pored formalne procedure prostornog i urbanističkog planiranja, sagledavaju se ostali dokumenti od formalnog značaja za usmeravanje toka posmatranog slučaja urbane transformacije. Finalno utvrđena lista dokumenata predstavlja osnov za dalje proučavanje sadržaja javnih politika prostornog razvoja i identifikovanje mera koje omogućavaju realizaciju određenih ishoda. Posebno važan segment ovog istraživačkog koraka predstavlja komparacija identifikovanih mera sa iskazanim interesima zainteresovanih strana. Hronološka klasifikacija usvojenih odluka omogućava dalju analizu tokova odlučivanja i uvid u momente i strukturu ostvarenih dogovora. Lista odluka predstavlja ujedno i svedočanstvo o transparentnosti procedure odlučivanja o posmatranom slučaju urbane transformacije.

...the first of these is the fact that the ...

...the second of these is the fact that the ...

...the third of these is the fact that the ...

...the fourth of these is the fact that the ...

...the fifth of these is the fact that the ...

...the sixth of these is the fact that the ...

...the seventh of these is the fact that the ...

...the eighth of these is the fact that the ...

...the ninth of these is the fact that the ...

...the tenth of these is the fact that the ...

...the eleventh of these is the fact that the ...

...the twelfth of these is the fact that the ...

...the thirteenth of these is the fact that the ...

...the fourteenth of these is the fact that the ...

...the fifteenth of these is the fact that the ...

...the sixteenth of these is the fact that the ...

...the seventeenth of these is the fact that the ...

...the eighteenth of these is the fact that the ...

...the nineteenth of these is the fact that the ...

...the twentieth of these is the fact that the ...

...the twenty-first of these is the fact that the ...

...the twenty-second of these is the fact that the ...

Izgradnja sopstvene profesionalne pozicije

Peti istraživački korak usmeren je ka individualnom osvrtu studenta na rezultate istraživanja, u vidu eseja. Na osnovu jedinstvenog vizuelnog prikaza hronologije razvoja događaja, datih izjava zainteresovanih strana i donetih odluka, dobija se struktuirani pregled osnovnih komponenti procesa razvoja prostora kao osnov za dublju analizu i tumačenje izabranog slučaja izgradnje u Beogradu (**Shema 1**). Težište je na razumevanju pozicije stručnjaka u okviru složene strukture prostorne transformacije. Osnov za izgradnju razumevanja predstavlja prethodna analiza sledećih aspekata:

- Predmet stručne debate – pregled tema kojima su se bavili stručnjaci
- Predmet interesovanja zainteresovanih strana – pregled tema kojima su se bavile ostale zainteresovane strane
- Konflikti – pregled tema oko kojih postoje različiti stavovi i interesi
- Struktura moći – pregled realizovanih interesa
- Neformalni aranžmani – pregled interesnih grupa u ostvarenim ishodima.

Sagledavanjem složene strukture prostornog razvoja iz perspektive uticaja stručnjaka na ishode konkretnog slučaja izgradnje

Instrukcije za rad u okviru nastavne jedinice

Izgradnja sopstvene profesionalne pozicije

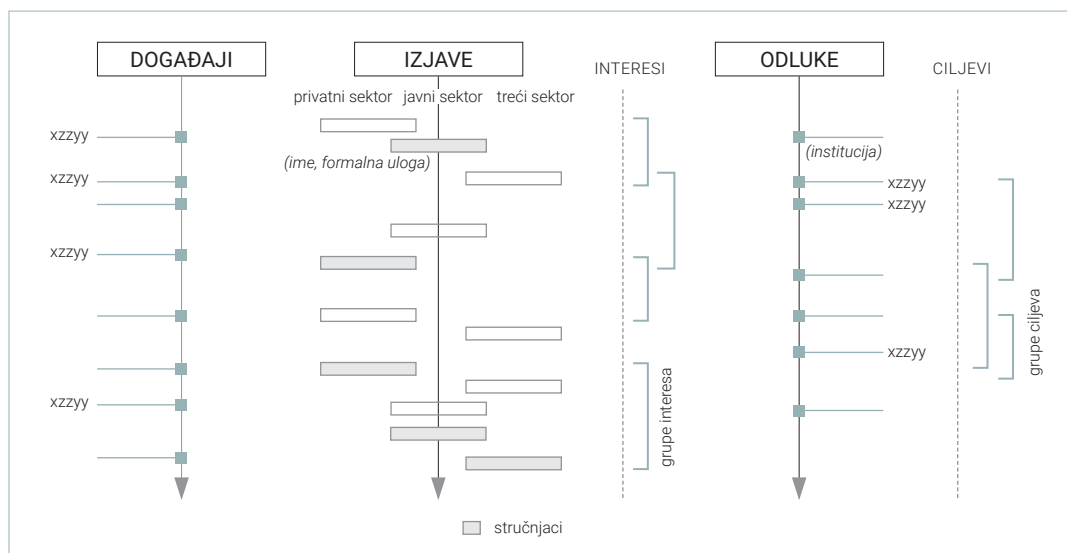
C

Individualni rad kod kuće

- Na osnovu rezultata sprovedenog istraživanja kroz prethodna četiri koraka, formira se sintezni pregled osnovnih komponenti razvoja procesa.
- Analiziraju se veze između pojedinih komponenti i sagledavaju različiti aspekti prostorne transformacije.
- Formiraju se zaključci i prezentuju u formi eseja/elaborata prema zadatom formatu i tehničkom uputstvu.

u Beogradu, stiće se uvid u ograničenja postojećeg formalnog okvira. Mapiraju se pozicije od značaja za ishode urbanih transformacija i promišljaju načini za unapređenje područja delovanja stručnjaka.

Shema 1. Strukturirani pregled osnovnih komponenti procesa razvoja prostora

Tema nastavne jedinice

KRITIČKO-REFLEKSIVNI PRAKTIČAR. Savremene profesionalne kompetencije podrazumevaju kritičko promišljanje sopstvene pozicije, uloge i načina rada. Kritičko-refleksivni praktičar pre svega poseduje znanja van granica uske planerske discipline i primenjuje istraživačke tehnike kao način za izgradnju kritičkog stava. Pored toga, profesionalni rad razvija u skladu sa potrebama zajednice i uz uvažavanje svih činilaca prostornog razvoja. Svoju delatnost obavlja kroz komunikaciju i razvoj partnerskih odnosa, kao preduslova za njenu evaluaciju i unapređenje. Krajnji cilj je ostvarenje pozitivne promene, kako u profesionalnim produktima, tako i u profesionalnoj praksi. Kritičko-refleksivna praksa je kreativni proces konstantnog preispitivanja problema i pronalaženja odgovora.

Predmet rada

Predmet rada u okviru pete nastavne jedinice su rezultati sprovedenih analiza u prethodnim istraživačkim koracima. Formira se sintezni pregled rezultata kao početni korak u konstruisanju stava o istraživanom slučaju u Beogradu. U skup rezultata ubraja se sledeće:

- Zbirni hronološki pregled događaja, izjava i odluka,
- Vremenski periodi koji odražavaju faze transformacije posmatrane prostorne celine,
- Pregled učesnika zainteresovanih za posmatrani slučaj izgradnje prema sektorskoj i institucionalnoj pripadnosti,
- Pregled iskazanih interesa zainteresovanih učesnika,
- Pregled grupa zainteresovanih učesnika prema sličnim interesima i predmetu interesovanja,
- Pregled ključnih tema o kojima se diskutuje u okviru javnog diskursa,
- Pregled stručnjaka prema sektorskoj i institucionalnoj pripadnosti i njihovi iskazani interesi,
- Pregled ključnih tema koje su predmet stručne debate,
- Pregled konfliktnih tema odnosno interesa među zainteresovanim stranama,
- Pregled toka formalne procedure prostorne transformacije i uključenih institucija,
- Pregled skupa dokumenata kojima se definišu politike prostornog razvoja od neposrednog značaja za istraživani slučaj izgradnje,
- Pregled ciljeva razvojnih politika u okviru skupa dokumenata,
- Pregled interesa i vrednosnog okvira koji se promovišu u dokumentima.

Na osnovu skupa raspoloživih rezultata istraživanja, studenti biraju poziciju odnosno temu za dalju diskusiju. Tok diskusije i zaključke priređuju u formi eseja odnosno elaborata.

istraživačka celina 5
IZGRADNJA SOPSTVENE
PROFESIONALNE POZICIJE
nastavne aktivnosti

Nastavne aktivnosti

U okviru koraka Izgradnja sopstvene profesionalne pozicije, primenjuju se sledeće metode učenja:

Individualni rad – Samostalna analiza rezultata istraživanja.

Hronološki prikaz – Sintezno razvrstavanje rezultata prema toku razvoja procesa prostorne transformacije.

Pravljenje shema i grafikona – Rad na grafičkom prikazu rezultata analize i povezivanja zaključaka.

Elaborat – Prezentacija zaključaka sprovedenog istraživanja prema zadatom uputstvu.

Čitanje tekstova – Proučavanje preporučene literature kao podrške sopstvenoj poziciji.

Esej – Prikaz sopstvene pozicije u odnosu na istraživani slučaj izgradnje.

Prezentacija – Usmena odbrana elaborata pred nastavnikom.

Poslednji istraživački korak je usmeren ka individualnom promišljanju istraživačkih rezultata i u odnosu na to podsticanju formulisanja sopstvenog stava. Sa aspekta nastavnih aktivnosti, suštinski značaj imaju jasne instrukcije za prikazivanje rezultata i uputstva za struktuiranje zaključaka. Pored toga, važan aspekt procesa učenja predstavlja čitanje preporučenih tekstova u kojima su iskazane raznolike profesionalne pozicije u odnosu na savremene trendove izgradnje u Beogradu. Kao završna aktivnost nastavnog procesa izdvaja se diskusija između nastavnika i studenta, pri čemu se zaključci istraživanja kroz verbalni iskaz finalno artikulišu. Na ovaj način zaokružen istraživački proces omogućava budućim profesionalcima da savladanu metodologiju primenjuju u svom budućem radu.

istraživačka celina 5

IZGRADNJA SOPSTVENE PROFESIONALNE POZICIJE

produkti studentskog rada

Produkti studentskog rada

U okviru koraka Izgradnja sopstvene profesionalne pozicije, produkti studentskog rada su sledeći:

- Elaborat o sprovedenom istraživanju i zaključcima.
- Esej o sopstvenoj poziciji u odnosu na istraživani slučaj izgradnje.

U okviru manjih radnih grupa studenti sumiraju rezultate semestralnog istraživanja. Težište je na hronološkom prikazu sadržaja sprovedenog istraživanja. Dominantne komponente hronološkog prikaza su događaji i odluke, praćeni informacijom o učesnicima u događajima, odnosno institucijama odgovornim za proces formalnog odlučivanja. Pored toga, priređuju se analize uočenih procesa, uspostavljenih relacija i strukture činilaca prostornog razvoja. Prikaz rezultata radi se u okviru manjih grupa. Na osnovu formiranog prikaza, individualno se analiziraju rezultati i uočavaju aspekti od značaja za dalje elaboriranje. Vršiti se odabir specifičnog ugla posmatranja analiziranog slučaja izgradnje i na osnovu rezultata gradi argumentacija za odbranu profesionalnog stava. Rezultati individualnog rada, odnosno odbrana sopstvene profesionalne pozicije u odnosu na izabranu temu, prezentuju se u formi eseja.

istraživačka celina 5
IZGRADNJA SOPSTVENE
PROFESIONALNE POZICIJE

ishodi učenja

Ishodi učenja

U okviru koraka Izgradnja sopstvene profesionalne pozicije, ishodi učenja su sledeći:

- Formiranje stavova i zastupanje ideja.
- Sposobnost opravdavanja stavova, gledišta.
- Preuzimanje aktivne uloge u procesu učenja.
- Promišljanje mogućih situacija.
- Procenjivanje sopstvenog razumevanja informacija.
- Izgradnja sopstvenog mišljenja.
- Konstruisanje modela urbane transformacije.
- Izgradnja sopstvenog etičkog odnosa prema profesiji planiranja.

Finalno sumiranje rezultata istraživanja i njihov integralni pregled predstavljaju osnov za kreiranje argumentovane profesionalne pozicije, kako u odnosu na posmatrani slučaj izgradnje, tako i na aktuelnu praksu prostornog razvoja u Beogradu. Očekuje se da kompetencije stečene sprovođenjem datog istraživanja prema zadatim instrukcijama, omogućavaju budućim profesionalcima pre svega samopouzdanje za pokretanje značajnih tema i sposobnost za trasiranje puteva ka relevantnim odgovorima. Posebno značajna kompetencija je osposobljenost za razumevanje uslovljenosti prostorne transformacije uspostavljenim vrednosnim okvirom i shodno tome poznavanje mehanizama za profesionalno delovanje u skladu sa etičkim normama.

istraživačka celina 5

IZGRADNJA SOPSTVENE PROFESIONALNE POZICIJE

za čitanje

Za čitanje

Lalović, K., Radosavljević, U., Đukanović, Z. (2015). Reframing public interest in the implementation of large urban projects in Serbia: the case of Belgrade Waterfront project. *Facta Universitatis*, 13/1, pp. 35–46.

Zeković, S., Maričić, T., Vujošević, M. (2018). Megaprojects as an Instrument of Urban Planning and Development: Example of Belgrade Waterfront. In S. Hostettler, S. Najih Besson, J.C. Bolay (eds.) *Technologies for Development: From Innovation to Social Impact* (pp. 153–164). Cham: Springer.

Grubbauer, M., Čamprag, N. (2018). Urban megaprojects, nation-state politics and regulatory capitalism in Central and Eastern Europe: The Belgrade Waterfront project. *Urban Studies*, 56/4, pp. 649–671.

Cvetinović, M., Maričić, T., Bolay, J.C. (2016). Participatory urban transformations in Savamala, Belgrade – capacities and limitations. *Spatium*, 36, pp. 15–23.

PRIMER STUDENTSKOG RADA

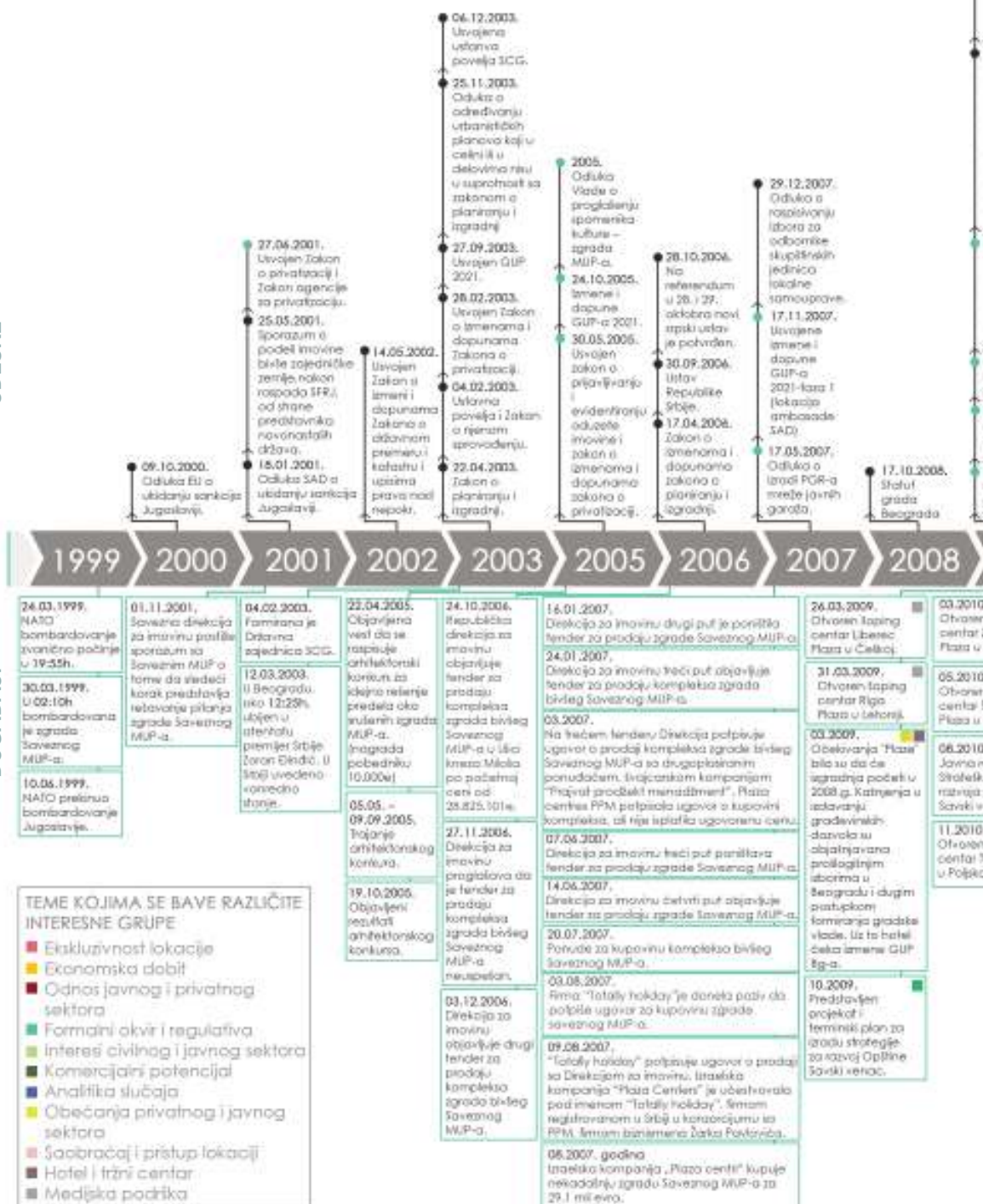
PRIMER studentskog rada 5

Studenti: Aleksandra Petković, Milica Jovanović, Đorđe Lukić

Sintezni prikaz komponenata procesa razvoja prostora – projekat „Skyline“

ODLUKE

DOGAĐAJI

PRIMER studentskog rada 5

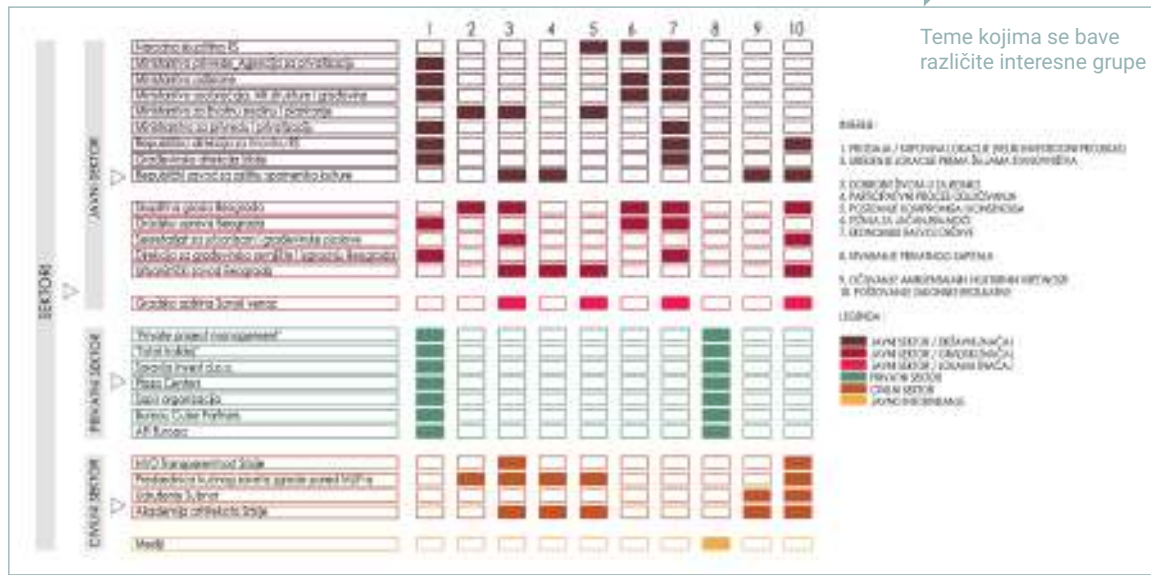
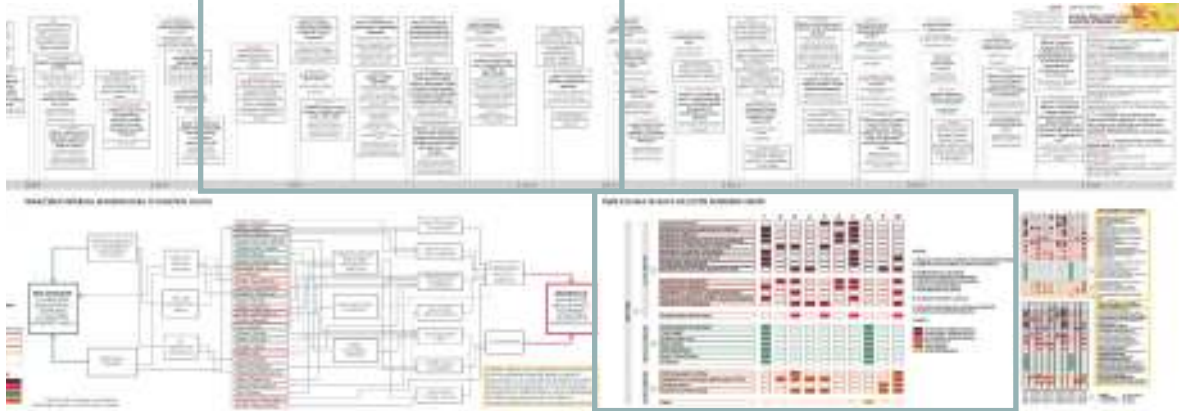
Studenti: Katarina Stojković, Bojana Krstić, Marina Višić, Tamara Radić

Analiza tema kojima su se bavile različite interesne grupe – projekat „Skyline“

Analiza odluka

ODLUKA	IPOR	ODLUKE
„Odluka o planiranju i izgradnji (2003) „Jednako samoopovna može doći u poklop javno građevinska zemljišta“.	„Odlukom o načinu finansiranja lokalne samouprave“.	„Odluka o finansiraju lokalne samouprave (2004) „Jednako samoopovna nije ne utire neovis od posred na neposrednosti“.
„Odluka o planiranju i izgradnji (2003) ustanovljeni kriterijumi po kojima se projekt odobrava“.	„Inicijativa da se nastavi projekat i nju u skladu sa zakonima u planiranju i izgradnji“.	„Odluka o izabavljanju urbanističkih projekata (2002) „dno projekat nije u skladu sa zakonima o izgradnji planiranju i ovom odlukom su doneti kriterijumi po kojima u tom slučaju projekt ipak može dobiti dozvolu“.
„Odluka Vlade Srbije da zgrada MUP-a bude spomenik kulture (2005)“.	„Isto što i donosi odluka koja su iz razmatranja od strane ministarstva prišli“.	„Ministarstvo Republike Srbije (2006) „Jednakošvo odbrane pravice neposrednosti vopaju Srbije“.
„Odluka o priklapanju bradi lokalnog ekološkog planiranog plana gradnje opštine Savski vrhac (2007) „ovom odlukom lokacija zgrade Saveznog MUP-a je žil“.	„prema tome ovaj se ne radi o zakoni, ali se na njih moramo poći u odluci“ (zakoni i odluke u Agenciji)“.	„Istovremeno Odluka o priklapanju izgradnje i obratovanje zemljišta na zgradu izgradnjom plana razvoja gradnje opštine Savski vrhac (2006) „ovim planom se rešavaju lokacija na kojoj se nalazi zgrada Saveznog MUP-a“.
„Ugovor o prodaji kompanija zgrade bivšeg Saveznog MUP-a od kompanijom „Jedni holidaj“ (2007)“.	„Odluka se donosi kako bi se izdvoje od druge“.	„Odluka o građevinskom zemljištu (2007) „Ugovor o izdaji se može razbiti i tako kom firmu u skladu nije ispunio odbrane na dogradnjom planu“.
„Odluka Vlade Srbije da zgrada MUP-a bude spomenik kulture (2005)“.	„nepoštovanje pravnih obaveza odluka“.	„Dovoljno raznje zgrade MUP-a. kao projekat od javnog značaja (2014)“.

Finalni rezultat istraživanja predstavlja pažljivo strukturirani hronološki prikaz svih prikupljenih podataka. Njihovu osnovnu strukturu čine događaji od značaja za posmatrani slučaj izgradnje, formalne odluke i zainteresovane strane (njihova institucionalna i sektorska pripadnost). Svaki prezentovani aspekt predstavlja predmet posebne analize. Tako se, na primer, na nivou analize donetih odluka mogu steći uvidi u njihove međusobne neusaglašenosti, pre svega u domenu interesnih strategija koje promovišu. Takođe se mogu doneti zaključci i o neusaglašenosti sadržaja odluka donetih na različitim nivoima upravljanja (nacionalnom, gradskom i opštinskom). Na osnovu ovih analiza moguće je doneti tumačenja o posledicama njihovog sprovođenja, u odnosu na posmatrani slučaj urbane transformacije.

Sa druge strane, analiza strukture zainteresovanih strana i njihovih interesnih pozicija omogućava sagledavanje razlika u dominirajućim vrednosnim okvirima. U domenu prostornog razvoja te razlike se izoštravaju na relaciji: ekonomska dobit nasuprot javnim ulaganjima. Pozicioniranje planske prakse u odnosu na pomenuta dva ekstrema predstavlja generalno pitanje savremene teorije planiranja.

komentar

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

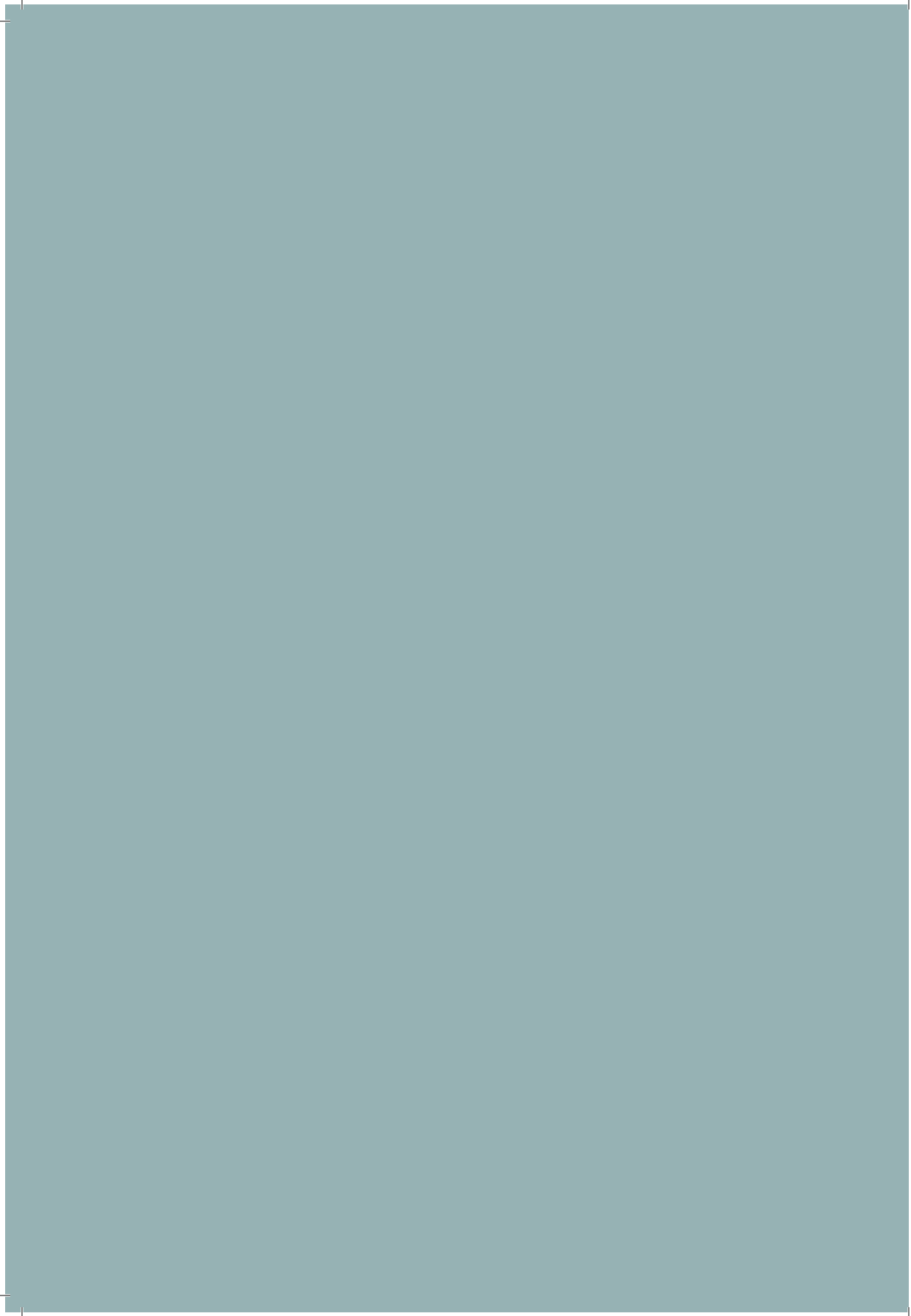
...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

4 OTVORENA PITANJA

Nakon 2000. godine u Srbiji su se promenile okolnosti za prostorni razvoj i konsekventno odnosi prema načinima njegove kontrole. Planerska struka se suočila sa novim izazovima koji zadiru u fundamente tradicionalne prakse. Iako su se suštinski stvorili uslovi za promenu planske paradigme, praksa nije uspela da isprati promene i pronađe modalitete za prilagođavanje. Uzrok tome su mnogobrojne prepreke koje su novi ambijent učinile previše kompleksnim i otvorile probleme koje nije moguće savladati unutar granica jedne struke.

Pre svega je promenjen sistem vrednosti, sa usvajanjem načela demokratije i tržišnih principa. Pokrenute su sveobuhvatne strukturne reforme u cilju uspostavljanja novih odnosa između državnih institucija, privrede i građana. To je uslovalo promene u regulatornom i institucionalnom okviru usmeravanja prostornog razvoja i sistemu planiranja. Uvedeni su i novi instrumenti upravljanja prostornim razvojem.

Međutim, predugo trajanje tranzicionog perioda proizvelo je zbuñjenost u društvu novouspostavljenim vrednosnim okvirom što je dovelo do nedoslednosti u tretiranju razvojnih pravaca, neusaglašenosti legislativnog okvira, nejasne institucionalne strukture, neuređenih procedura i nesigurnosti ambijenta za upravljanje prostornim razvojem. Ostali su nedovršeni procesi restitucije građevinskog zemljišta, uvođenja poreskih mehanizama u domenu nekretnina i zaštite svojinskih prava. Takođe su izostali procesi decentralizacije i jačanja lokalnog nivoa uprave i njihovih nadležnosti u procesima donošenja odluka.

U takvim okolnostima je odlučivanje o javnim politikama postalo rezultat pritiska struktura političke moći, odnosno konstelacije

aktera koji imaju uticaj na tokove odlučivanja. Postalo je uobičajeno da se procesi prostornog razvoja kreiraju mimo suštinske kontrole stručne javnosti, u netransparentnim uslovima i nezavisno od strateškog promišljanja pravaca ukupnog društvenog razvoja. Institucije zaštite i kontrole javnih politika su izgubile svoju snagu i legitimitet, kao rezultat krnjih strukturnih reformi javnog sektora koje su dovele do gubitka njihove nezavisnosti u profesionalom delovanju.

Skoro dve decenije od pokrenutih reformi, planerska struka se nalazi pred naizgled nerešivom situacijom. Percipirana je od dominantnih snaga moći kao prepreka ekonomskom razvoju i ostvarenju napretka čitavog društva. Nestrpljenje koje prati procese sprovođenja politički dogovorenih ideja u direktnoj je suprotnosti sa prirodom planiranja kao delatnosti promišljanja, sistemskog povezivanja činilaca i pažljivog odmeravanja očekivanih efekata realizacije tih ideja u prostoru. Za dugoročne strategije koje stoje u osnovi planskih rešenja nema razumevanja u ambijentu ostvarivanja kratkoročnih ciljeva.

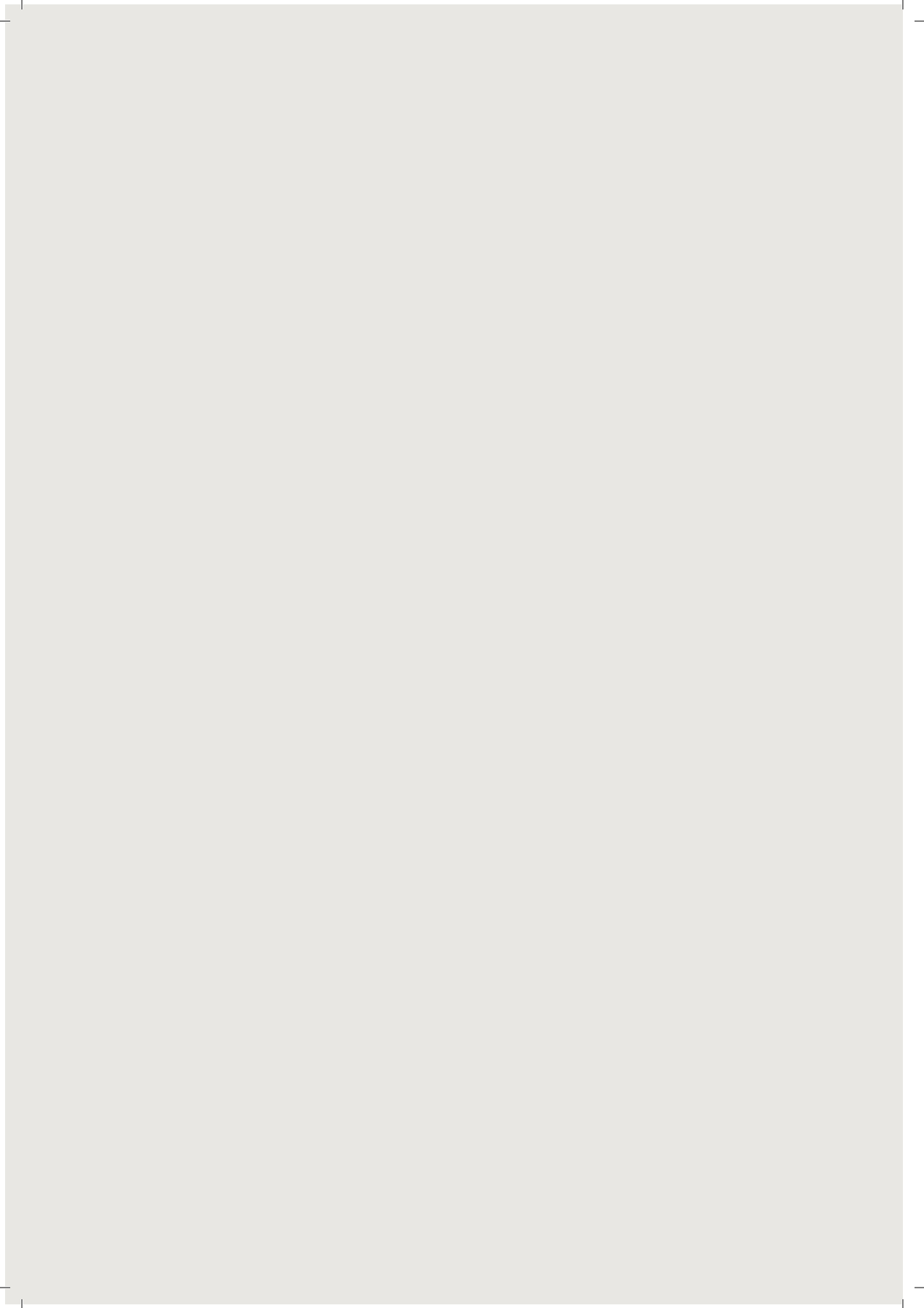
Iskustva stranih zemalja u rešavanju navedenih problema samo su od delimičnog značaja. Kroz teorijska znanja uvode se novi koncepti i pravci promišljanja, a primeri dobre prakse inspiracija su za razvoj sopstvenih modaliteta. To je vidljivo i u određenom broju projekata međunarodne saradnje u domenu prostornog razvoja u kojima su testirane strane prakse u lokalnim uslovima i unapređivani profesionalni kapaciteti učesnika u projektima. Rezultati tih projekata, iako mahom uspešni, partikularni su i nemaju snažniji uticaj na širi kontekst upravljanja prostornim razvojem. Razvijeni profesionalni kapaciteti nisu dovoljni za umrežavanje postignutih rezultata i sprovođenje sistemskih reformi.

U takvim okolnostima Akademija ima značajnu ulogu. Njena dvojaka pozicija, obrazovna i istraživačka, predstavlja širok poligon za promociju novih znanja kroz razvoj nastavnog procesa, studijskih programa, ostvarivanje partnerstava sa različitim društvenim akterima i institucijama, širenjem mreža saradnje van nacionalnih granica, i sl. Delovanje Akademije duboko zalazi u područje etike. Znanja koja ona nudi za krajnji cilj imaju razvoj sposobnosti njihovog vrednovanja, izgradnju stava prema naučenom i potrebu za stalnim preispitivanjem njihove upotrebljivosti. Obaveza Akademije je da kroz područje svog delovanja konstantno podseća na stečene kompetencije svojih bivših studenata.

Pred profesijom arhitekata stoje brojna stručna pitanja na koja treba naći odgovor. Neka od njih su:

- Kako uspostaviti odnos prema raznolikim interesima shodno ishodima u prostoru?
- Kako izabrati prioritete u odnosu na pravce prostornog razvoja?
- Na koji način doneti odluku o prostornom rešenju?
- Kako utvrditi norme za prostornu transformaciju?
- Kako zaštititi standarde u razvoju prostora?
- Kako se stručno pozicionirati u procesu razvoja prostora?
- Kojim instrumentima uticati na promene u prostoru?
- Na koji način promovisati vrednosti struke?
- I mnoga druga pitanja...

Jedno od najvažnijih je pitanje kako uticati na rešavanje problema sadržanih u pomenutim pitanjima, koje mogućnosti stoje na raspolaganju, koje aktivnosti preduzeti, kome se obratiti? Nadamo se da je ovaj udžbenik mali doprinos na putu nalaženja suštinskih odgovora.

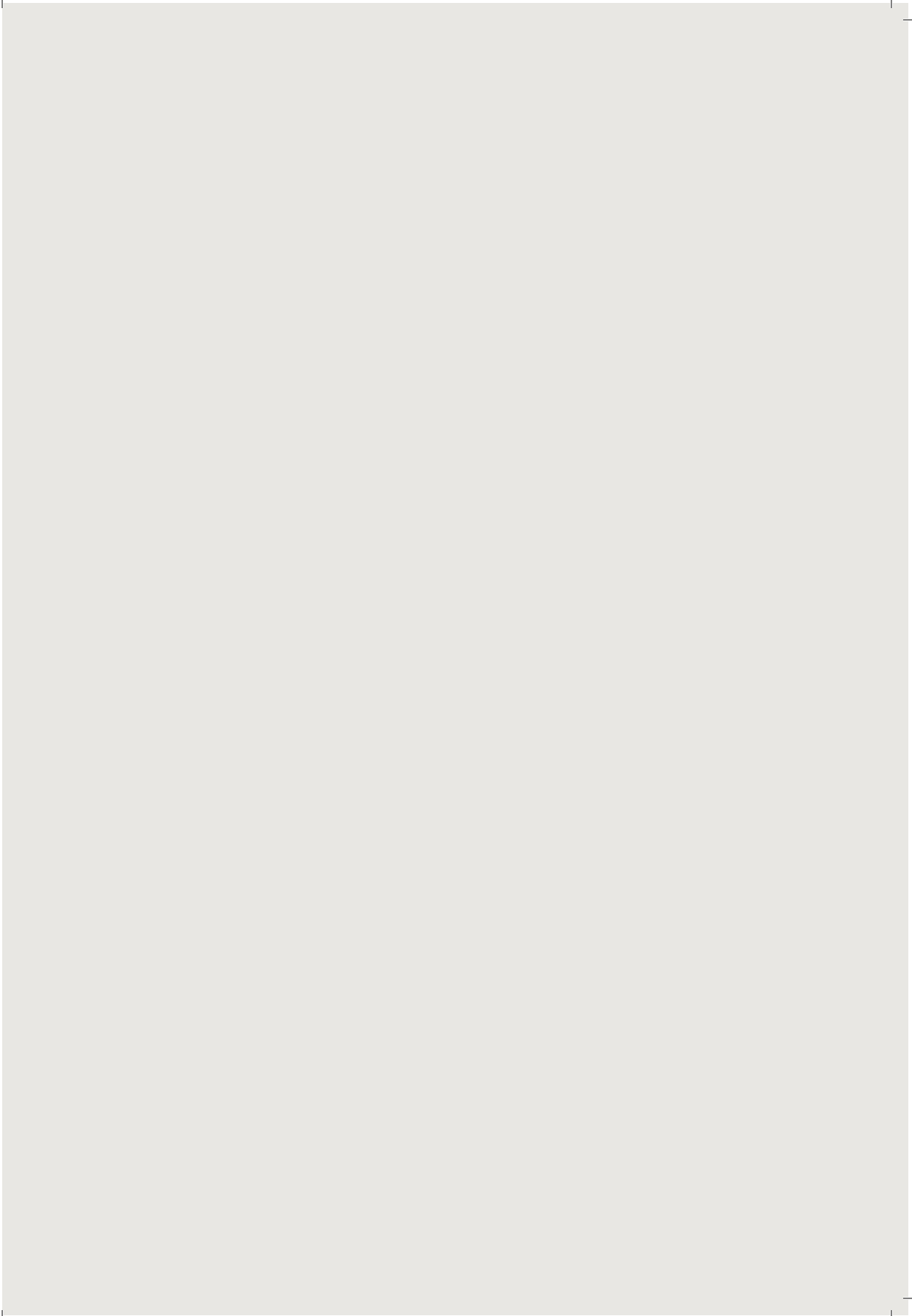
LITERATURA

- AESOP (1995). *Core requirements for a high quality European Planning Education*. AESOP.
- American Psychological Association (2019). APA Dictionary of Psychology. Preuzeto sa: <https://dictionary.apa.org/critical-thinking>
- Bolan, R.S. (1981). Do planning theory courses teach planning? *Journal of Planning Education and Research* 1 (1), 12–16.
- Buchberger, I. (2012). *Kritičko mišljenje: Priručnik kritičkog mišljenja, slušanja, čitanja i pisanja*. Rijeka: Udruga za razvoj visokoga školstva Universitas.
- Davoudi, S., Pendlebury, J. (2010). The evolution of planning as an academic discipline. *The Town Planning Review*, 81 (6), 613– 645.
- Despotović, M. (2014). *Dizajniranje nastavnog plana i programa – kurikulum zasnovan na kompetencijama*. RAKUN. Beograd: Centar za kontinuiranu edukaciju Univerziteta u Beogradu.
- Dunn, D. S., Areesesh, R., Gurung, R., Naufel, K. Z., Wilson, J. H. (eds.) (2013). *Controversy in the Psychology Classroom: Using Hot Topics to Foster Critical Thinking*. Washington: American Psychological Association.
- ECTP-CEU (2013). *The Charter of European Planning*. Barcelona; The European Council of Spatial Planners.
- ECTP-CEU (2017). *Complete Charter. International agreement and declaration by the national institutes and associations of professional town planners within the European economic community*. Preuzeto sa: <http://www.ectp-ceu.eu/index.php/en/about-us-2/founding-charter?id=89>
- European Parliament (2005). *Directive 2005/36/EC of the European Parliament and of the Council of 7 September 2005 on the recognition of professional qualifications*. Official Journal of the European Union. 30.9.2005. L 255/22-142. Preuzeto sa: <http://eur-lex.europa.eu/LEXUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:255:0022:0142:EN:PDF>
- Forester, J. (2004). Reflections on trying to teach planning theory. *Planning Theory & Practice*, 5(2), 242–251.
- Frank, A., Mironowicz, I., Lourenço, J., Franchini, T., Ache, P., Finka, M., Scholl, B., Grams, A. (2014). Educating planners in Europe: A review of 21st century study programmes. *Progress in Planning*, 91, 30–94.

- Frank, N. (2002). Rethinking planning theory for a master's-level curriculum. *Journal of Planning Education and Research*, 21(3), 323–330.
- Friedmann, J. (1996). The core curriculum in planning revisited. *Journal of Planning Education and Research*, 15(2), 89–104.
- Friedmann, J. (2003). Why do planning theory? *Planning Theory*, 2(1), 7–10.
- Friedmann, J. (2008). The uses of planning theory. *Journal of Planning Education and Research*, 28(2), 247–257.
- Friedmann, J. (1995). Teaching planning theory. *Journal of Planning Education and Research*, 14(3), 156–162.
- Geppert, A., Cotella, G. (eds.) (2010). *Quality Issues in a changing European Higher Education Area*. AESOP Planning Education, No. 2. AESOP, Reims.
- Klosterman, R.E. (2011). Planning theory education: A thirty-year review. *Journal of Planning Education and Research*, 31(3), 319–331.
- Lazarevic Bajec, N. (2009). Rational or collaborative model of urban planning in Serbia: institutional limitation. *Serbian Architectural Journal*, 1 (2), 81-106.
- Lazarević Bajec, N. (1992). Uvod u teoriju planiranja. U N. Lazarević Bajec (ur.) *Istraživanje prostora* (str.9–34). Beograd: Arhitektonski fakultet.
- Lazarević Bajec, N. (2000). *Teorija planiranja* (skripta). Beograd: Arhitektonski fakultet.
- Leal Filho, W., Vargas, V., Lange Salvia, A., Londero Brandli, L, Pallant, E., Klavins, M., Ray, S., Moggi, S., Maruna, M., Conticelli, E., Amogre Ayanore, M., Radovic, V., Gupta, B., Sen, S., Paco, A., Michalopoulou, E., Hanisdah Saikim, F., Lye Koh, H., Frankenberger, F., Kanchanamukda, W., Cunha, D., Adelyna Mohammed Akib, N., Clarke, A., Wall, T., Vaccari, M. (2019). The role of higher education institutions in sustainability initiatives at the local level. *Journal of Cleaner Production*, 233, 1004–1015.
- Maruna, M. (2013). *Urbanizam Beograda: priručnik za istraživanje procesa proizvodnje prostora*. Beograd: Arhitektonski fakultet.
- Maruna, M. (2015). Can planning solutions be evaluated without insight into the process of their creation? *Proceedings of the 20th International Conference on Urban Planning and Regional Development in the Information Society GeoMulti-media 2015: REAL CORP*. Ghent, Belgium, 5–7. May
- Maruna, M. (2019). Toward the Integration of SDGs In Higher Planning Education: Insights from Integrated Urbanism Study Program in Belgrade. *Sustainability*, 11, 4519.

- Maruna, M., Čolić, R., Milovanović Rodić, D. (2018). A New Regulatory Framework as both an Incentive and Constraint to Urban Governance in Serbia. In: J.-C. Bolay, T. Maričić, S. Zeković (eds.) *A Support to Urban Development Process* (pp. 80–108). Belgrade: EPFL & IAUS.
- Maruna, M., Milovanović Rodić, D. (2018). Toward a National Core Curriculum in Urbanism: The Case of Serbia. In A. Zvodnik Lamovšek (ed.). *Prostorski načrtovalci 21. stoletja* (pp. 81–89). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo.
- Maruna, M., Milovanović Rodić, D., Čolić, R. (2018). Remodelling Urban Planning Education for Sustainable Development: The case of Serbia. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 19(4), 658–680.
- Maruna, M., Radosavljević, J. (2018). Transition as a Stimulus for Innovative Teaching Methodology in Planning Theory. *CREATIVITY GAME (CG) – Theory and Practice of Spatial Planning*, 6, 90–98.
- Maruna, M., Čolić, R. (ur.) (2015). *Inovativni metodološki pristup izradi master rada*. Beograd: Univerzitet u Beogradu Arhitektonski fakultet.
- Mironowicz, I. (ed.) (2015). *Excellence in Planning Education: Local, European and Global Perspective*. AESOP Planning Education, No. 3. AESOP, Wrocław.
- OECD (2007). *REVISED FIELD OF SCIENCE AND TECHNOLOGY (FOS) CLASSIFICATION IN THE FRASCATI MANUAL, Working Party of National Experts on Science and Technology Indicators. DSTI/EAS/STP/NESTI(2006)19/FINAL. COMMITTEE FOR SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL POLICY* Preuzeto sa: <http://www.oecd.org/science/inno/38235147.pdf>
- Olesen, K. (2018). Teaching planning theory as planner roles in urban planning education. *Higher Education Pedagogies*, 3(1), 302–318.
- Orlovic Lovren, V., Maruna, M., Crncevic, T. (2016). Contributing towards more sustainable cities – learning through collaboration. In W. Leal-Filho, L. Brandli (eds.) *Engaging Stakeholders in Education for Sustainable Development at University Level. World Sustainable Series* (pp. 33–44), Springer.
- Pavlović Breneselović, D., Krnjaja, Ž. (2014). *Metode interaktivne nastave. RAKUN*. Beograd: Centar za kontinuiranu edukaciju Univerziteta u Beogradu
- Pavlović Breneselović, D., Radulović, L. (2014). *Interaktivna nastava*. Beograd: Centar za obrazovanje nastavnika, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Perić, A., Maruna, M. (2012). Predstavnicu društvene akcije u procesu regeneracije priobalja – slučaj braunfield lokacije „Luka Beograd“. *Sociologija i prostor*, 50/1 (192), 61–88.

- Raccoon Gang (2019). *What Makes a Good Learning Environment*. Preuzeto sa: <https://raccoongang.com/blog/what-makes-good-learning-environment/>
- Reimer, M., Getimis, P., Blotevogel, H. (eds.) (2014). *Spatial planning Systems and Practices in Europe. A Comparative Perspective on Continuity and Changes*. New York: Routledge.
- RIBA (2011, 2012, 2014). *RIBA procedures for validation and validation criteria for UK and international courses and examinations in architecture*. Preuzeto sa: <https://www.architecture.com/-/media/gathercontent/validation-procedures-and-criteria/additional-documents/validationprocedures2011secondrevision-2may2014pdf.pdf>
- Rieckmann, M. (2011). Future-oriented higher education: Which key competencies should be fostered through university teaching and learning? *Futures*, 44(2), 127–135.
- RTPI (2016). *Skills and Competencies for Planners*. London: RTPI – Royal Town Planning Institute.
- Scholl, B. (ed.) (2012). *HESP: Higher Education in Spatial Planning: Positions and Reflections*. vdf Hochschulverlag.
- Schön, D.A. (1983). *The Reflective Practitioner: How professionals think in action*. New York, NY: Basic Books.
- Stiftel, B. (1995). Symposium: Teaching planning theory. *Journal of Planning Education and Research*, 14, 155–189.
- Tasan-Kok, T. (2016). Interface: „Float like a butterfly, sting like a bee“: giving voice to planning practitioners. *Planning Theory & Practice*, 17(4), 621–651.
- UN (2015). *Sustainable Development Goals*. Preuzeto sa: <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>
- UN (2015). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Resolution A/RES/70/1*. Preuzeto sa: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E
- UN HABITAT (2016). *New Urban Agenda*. Quito: UN HABITAT.
- UNESCO (2015). *Rethinking Education. Towards a global common good?* Preuzeto sa: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002325/232555e.pdf>
- UNESCO (2017). *Education for sustainable development goals: learning objectives*. Preuzeto sa: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444>
- UNESCO (2017). *Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives*. Paris: UNESCO.

BIOGRAFIJA AUTORA

Dr Marija Maruna (1968), dipl. inž. arhitekture je nastavnik na Arhitektonskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, na Departmanu za urbanizam. Na istom fakultetu je stekla diplomu magistra i doktora nauka u okviru oblasti Urbanizma. Ima preko dvadeset godina iskustva u nastavi i rukovodilac je kurseva na studijskim programima osnovnih, master, specijalističkih i doktorskih studija iz domena Urbanističkog planiranja, Teorije planiranja, Upravljanja urbanim razvojem, Strateškog urbanog dizajna i Metodologije naučnog i istraživačkog rada u urbanizmu. Mentor je mnogobrojnih master i specijalističkih radova kao i doktorskih disertacija. Učestvovala je u nastavi kao gostujući predavač na studijskim programima univerziteta *Università degli Studi di Sassari*, *ETH Zürich*, *TU Berlin*, *Technische Universität Wien* i *Universität Stuttgart*, kao i u komisijama za odbranu doktorskih disertacija na *Universidad de Granada*, *Universitat Politecnica de Catalunya* i *Politecnico di Milano*.

Naučno-istraživački rad dr Marije Marune bavi se mnogobrojnim temama u okviru uže naučne oblasti Planiranje i razvoj. Najznačajniji rezultati su načelno usmereni ka temama: Institucionalni okvir urbanističkog planiranja, Instrumenti upravljanja urbanim razvojem, Integralni urbani projekti, Klimatske promene i strategije adaptacije, Proces planiranja urbanog razvoja i Prostorni obrasci grada. Poslednjih godina značajno interesovanje posvećuje temama u domenu visokog obrazovanja u oblasti urbanizma. Autor je više poglavlja u monografijama, radova publikovanih u naučnim časopisima, kao i saopštenja sa naučnih skupova, na međunarodnom i nacionalnom nivou.

Autor je publikacije *Urbanizam Beograda: priručnik za istraživanje procesa proizvodnje prostora* (2013), koautor monografije *Strateški urbani dizajn i kulturna raznolikost* (2009) (sa Nadom Lazarević Bajec) i kourednik monografija *Integralni urbani projekti za razvoj centra Kragujevca* (2014) i *Inovativni metodološki pristup izradi master rada* (2015) (sa Ratkom Čolić), *Integralni urbani projekti za upravljanje rizikom od poplava na primeru Obrenovca* (2015) (sa Ratkom Čolić, Danijelom Milovanović Rodić i Ksenijom Lalović) i *Instrumenti upravljanja integralnim urbanim razvojem na primeru grada Pančeva* (2016) (sa Danijelom Milovanović Rodić i Ratkom Čolić).

Učestvovala je u izradi više nacionalnih strateških planova, urbanističkih planova, projekata i studija. Autor je i koautor mnogobrojnih urbanističko-arhitektonskih konkursa od kojih su mnogi nagrađivani. Redovno izlaže u okviru manifestacija strukovnih udruženja i dobitnik je više nagrada i priznanja za publikacije i istraživanja, kao i za mentorstva na studentskim radovima. Aktivno učestvuje u aktivnostima unapređenja profesionalne zajednice. Dobitnik je godišnje nagrade Privredne komore Beograda za najbolju doktorsku disertaciju kao i Povelje povodom 150 godina postojanja Saveza inženjera i tehničara Srbije.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

378.147::71/72

МАРУНА, Марија, 1968-

Teorija planiranja : prilog kritičkom mišljenju u arhitekturi /
Marija Maruna. - Beograd : Univerzitet, Arhitektonski fakultet,
2019 (Beograd : Donat Graf). - 129 str. : ilustr. ; 23 cm

Autorkina slika. - Tiraž 100. - Biografija autora: str. [136-137]. -
Bibliografija: str. [131-134].

ISBN 978-86-7924-218-1

а) Просторно планирање -- Високошколска настава

COBISS.SR-ID 280994828